T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANA SANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAROK PORTRE VE ÇAĞDAŞ PORTRE DENEMELERİ

YAĞIZ EFE ÖZ

TEZ DANIŞMANI
Doç. KEREM İŞCANOĞLU

EDİRNE 2021

Tezin adı: Barok Portre ve Çağdaş Portre Denemeleri
Hazırlayan: Yağız Efe ÖZ

ÖZET

Günümüz ressamlarının portre anlayışlarının Barok dönem tavrı ve plastik unsurlar bağlamında karşılaştırılmasıyla çeşitli bulgulara ulaşılması ve sonuç olarak Barok üslupla güncel portrelerin deneyimlenmesi araştırılmıştır.

Günümüz modernitesi, geleneksel portre anlayışlarına yeniyi sunduğunu iddia etmektedir. Barok dönemde yapılmış portre anlayışı günümüzde çağdaş sanatçıların geleneksel resim anlayışının güncel sanattan uzak olup olmadığını çözümlemek açısından çağdaş sanata ışık tutabilir. Bir yapıtın çağdaş olabilmesi için hangi yollardan geçmesi gerektiği gibi sorulara cevap arayarak, çeşitli bulgular ile sanat tarihinden ve günümüz sanatçılarının yapıtlarından örneklendirmeler vererek günümüz sanatçıları için önemli bilgiler araştırılmaktadır.

Barok Sanatı portre resmi günümüz çağdaş sanatçılarının gelişiminde önemli roller üstlenmiştir. Bu etkilenmeler aynı zamanda ekollerin ve anlayışların oluşmasına, günümüz atölye sistemlerine kadar uzanmaktadır. Bu etkilerin plastik unsurlar ile şekillenmesi portre resminin önemini vurgulamaktadır. İncelemeler Barok Sanatının portre anlayışını daha kalıcı hale getirerek çağdaş sanatçıları nasıl etkilediğini çözümleme açısından önemlidir. Sonuç olarak Barok resim geleneği günümüz sanatçıları için çok önemli referanslar sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Barok, çağdaş sanatçılar, plastik unsurlar, portre,

Name of Thesis: Portraits in Baroque and Practises of Portrait in Contemporary Art
Prepared by: Yağız Efe ÖZ

ABSTRACT

In this thesis, reaching various findings by comparing the portrait understandings of modern-day painters in the context of Baroque period attitude and plastic elements, and as a result of that, experiencing contemporary portraits with the Baroque style, have been researched. Today's modernity claims that it makes the new included into traditional portraits.

The understanding of portrait in the Baroque period can shed light on contemporary art from the point of analysing that whether the traditional painting understanding of contemporary artists is far from contemporary art. Important information is investigated for modern artists by trying to find answers to questions such as which ways a work should pass in order to be a contemporary work and by giving examples from the history of art and works of contemporary artists with various findings. Baroque Art Portraiture has undertaken an important role in the development of today's contemporary artists.

Baroque Art portraiture has undertaken an important role in the development of today's contemporary artists. These impressions have also extended to the formation of cults, understandings and to today's workroom systems. Forming these impressions with plastic elements emphasizes the importance of portraiture. Researches are important in terms of analysing how Baroque Art impressed contemporary artists by making the understanding of portrait more permanent. As a result, the Baroque painting tradition gives very important references to today's artists.

Key words: Baroque, contemporary artists, plastic elements, portrait

ÖN SÖZ

Sanat tarihinin en önemli dönemlerinden biri olan Barok, betimlenen konular ve sanatçıların yapıtlarında uyguladıkları farklı üsluplar ile güçlü plastik değerler bağlamında sanat tarihine ışık tutmaktadır. Klasik resim anlayışının yanı sıra Barok dönemde sanatçılar farklı sanat dili kullanarak çağdaş sanata büyük referanslar sunmuştur.

Barok dönemde sanatçıların ele aldığı konuların başında portre resmi yer almaktadır. Barok sanatçıları kendilerinden önceki dönmelerdeki resim anlayışlarının dışına çıkarak portre sanatının en önemli dönemlerinden biri olarak sanat tarihine geçmiştir. Portre sanatının en önemli sanatçılarının çıktığı bu dönem çağdaş portre sanatında birçok sanatçıyı da etkilemiştir ve günümüzde de hala Barok anlayışının devam ettiği görülmektedir. Çağdaş portre sanatçıları Barok Sanatını yüceltip, onlara farklı sanatsal dil yükleyerek yorumlamalar yaptığı eserlerinde Barok sanatçılarını tekrar bizlere tanımlamaktadır. Çağdaş sanatçıları sadece ele alınan konular etkilememiştir, aynı zamanda Barok sanatçılarının tuval üzerinde uyguladıkları pentür anlayışları da etkili olmuştur. Pentürün ön plana çıktığı Barok portre resminde kendilerine özgü teknikler barındıran Barok sanatçıları günümüzde kullandıkları teknikler açısından hala araştırma konusu olmaktadır.

Bu tezin araştırma konusu olan “Barok Portre ve Çağdaş Portre Denemeleri” adı altında portre resminin çağdaşlaşması ve hangi yöntemler üzerinden ilerlemesi açısından bizlere kaynak olacaktır.

EDİRNE, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET…...…….I
ABSTRACT…...…….II
ÖNSÖZ…...……...III
İÇİNDEKİLER…….IV
GÖRSEL LİSTESİ…...……...VI
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ…...…….IX
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ…….……...X
GİRİŞ…….....1
1. BÖLÜM: BAROK VE GÜNCEL SANAT…….
1.1 Barok Sanatının Tanımı …… 2
1.2 Barok Sanatının Temel Özellikleri …… 7
1.3 Çağdaş Sanatın Tanımı……...15
1.4 Çağdaş Sanatın Temel Özellikleri……. 21
2. BÖLÜM: SANATÇILAR BAĞLAMINDA BAROK DÖNEM ..
2.1 Barok Dönemi Sanatçılarına Genel Bakış……..27
2.2 Barok Dönemi Sanatçılarının Yapıtları ve Çözümlenmesi…….29
2.3 Barok Dönemi Sanatçılarının Üslupları……..38
2.4 Barok Dönemi sanatçılarının Portre Anlayışı…….39
3. BÖLÜM: SANATÇILAR BAĞLAMINDA GÜNCEL…….
3.1 Çağdaş Dönem Sanatçılarına Genel Bakış……..40
3.2 Çağdaş Dönem Sanatçılarının Yapıtları ve Çözümlemesi……..42
3.3 Çağdaş Dönem Sanatçılarının Üslupları…….48
3.4 Çağdaş Dönem Sanatçılarının Portre Anlayışı……49
4. BÖLÜM: ÇAĞDAŞ DÖNEM SANATÇILARININ PORTRE ÇALIŞMALARINDA BAROK ÜSLUBUNUN ETKİSİ
4.1 Barok Üslubundan Yola Çıkan Çağdaş Sanatçıların Eserlerine Genel Bakış 50
4.2 Barok Portre Anlayışının Çağdaş Sanata Etkileri……...51
4.3 Çağdaş Sanatçıların Kompozisyon Olarak Barok ile İlişkilendirilmesi…….....53

4.4 Pentürün Çağdaş Sanatçılar Tarafından Üsluplaşması……...55
4.5 İki Dönemin İçerik Olarak Değerlendirilmesi……57
5. BÖLÜM: UYGULAMALAR, BAROK DÖNEMİNDEN VE ÇAĞDAŞ SANATÇILARDAN ÖRNEKLER
5.1 Uygulamalar……58
5.2 Barok Döneminden Örnekler……..……75
5.3 Çağdaş Sanatçılardan Örnekler……...80
SONUÇ……..84
KAYNAKÇA…….87

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: *Caravaggio "Aziz Matta'ya Çağrı", T.Ü.Y.B, 320x335cm, 1599-1600….29*

Görsel 2: *Rembrandt Van Rijn "Çift Çemberli Otoportre", T.Ü.Y.B, 85x111cm, 1665……30*

Görsel 3: *Frans Hals "Malle Babbe", T.Ü.Y.B, 64x75cm, 1633-1635……32*

Görsel 4: *Diego Velazquez, "Nedimeler", T.Ü.Y.B, 276x318cm ,1656……34*

Görsel 5: *Jan Vermeer, "Sütçü Kız", T.Ü.Y.B, 41x45,5cm , 1657……36*

Görsel 5: *Lucian Freud, "Kraliçe II. Elizabeth", T.Ü.Y.B, 15.2x23.5cm, 2001…..42*

Görsel 6: *Odd Nerdrum "Gözleri Kapalı Otoportre" T.Ü.Y.B, 31x25inç, 1991……44*

Görsel 7: *Vincent Desiderio, "Gramsci", Kağıt Üzerine Yağlıboya, 16x18inç, 2013……45*

Görsel 8: *Bahri Genç, "Otoportre", T.Ü.Y.B, 10x10cm, 2001……..46*

Görsel 9: *Yağız Efe Öz, "Rubens Bacchanal yorumu", Karton Üzerine Yağlı Boya, 20x25cm, 2020……58*

Görsel 10: *"Rubens Bacchanal yorumu", detay……..59*

Görsel 11: *Yağız Efe Öz, "Rubens Medusa yorumu", Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 70x100cm, 2020……...59*

Görsel 12: *"Rubens Medusa Yorumu", Detay……....60*

Görsel 13: *Yağız Efe Öz, "Frans Hals Gülen Çocuk Yorumu", Karton üzerine yağlı boya, 20x25cm, 2020……60*

Görsel 14: *Yağız Efe Öz "Frans Hals Gülen Çocuk Yorumu", Detay……61*

Görsel 15: *Yağız Efe Öz, "Gian Lorenzo Bernini Costanza Bonarelli Yorumu", Kağıt Üzerine Kömür Kalem,70x10cm,2021……61*

Görsel 16: *Yağız Efe Öz, "Gian Lorenzo Bernini Costanza Bonarelli Yorumu", Detay……62*

Görsel 17: *Yağız Efe Öz, "Rembrandt derede yıkanan kadın yorumu", Kağıt Üzerine Kömür Kalem, 70x100cm, 2020……62*

Görsel 18: *Yağız Efe Öz, "Rembrandt derede yıkanan kadın yorumu", Detay……..63*

Görsel 19: *Yağız Efe Öz "Rembrandt vebalı Uzziya yorumu", Kağıt Üzerine Kömür Kalem, 35x50cm, 2021……63*

Görsel 20: *Yağız Efe Öz "Rembrandt vebalı Uzziya yorumu", Detay……64*

Görsel 21: *Yağız Efe Öz, "Rembrandt Otoportre Yorumu", Kağıt Üzerine Kömür Kalem, 29x42cn, 2020……64*

Görsel 22: *Yağız Efe Öz, "Rembrandt Otoportre Yorumu", Detay……..65*

Görsel 23: *Yağız Efe Öz, "Rubens Otoportre yorumu", Kağıt Üzerine Pastel Boya, 29x42cm, 2021……65*

Görsel 24: *Yağız Efe Öz, "Rubens Otoportre Yorumu", Detay……66*

Görsel 25: *Yağız Efe Öz "Remrandt Otoportre Yorumu", Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 21x29cm, 2021……66*

Görsel 26: *Yağız Efe Öz "Remrandt Otoportre Yorumu", Detay……67*

Görsel 27: *Yağız Efe Öz, "Frans Hals Gülen Çocuk Yorumu", Kağıt Üzerine Kömür, 20x25cm, 2020……67*

Görsel 28: *Yağız Efe Öz, "Frans Hals Gülen Çocuk Yorumu",Detay……68*

Görsel 29: *Yağız Efe Öz, "İçselleştirilmiş Otoportre", K.Ü.Y.B, 20x25cm 202…..68*

Görsel 30: *Yağız Efe Öz, "Sarı Saçlı Çıplak", T.Ü.Y.B, 40x80cm, 2021……69*

Görsel 31: *Yağız Efe Öz, "Genç Kız", T.Ü.Y.B, 10x10cm, 2021……69*

Görsel 32: *Yağız Efe Öz, "Kibirli Adam", T.Ü.Y.B, 10x10cm, 2021……70*

Görsel 33: *Yağız Efe Öz, "Yiğit Asil", K.Ü.Y.B, 20x25cm, 2020……70*

Görsel 34: *Yağız Efe Öz, "Gizli Portre", T.Ü.Y.B, 21x29cm, 2019……71*

Görsel 35: *Yağız Efe Öz, "Aynadan Yansıyan", T.Ü.Y.B, 100x100cm, 2019……71*

Görsel 36: *Yağız Efe Öz, "Alex", T.Ü.Y.B, 65x75cm, 2020……72*

Görsel 37: *Yağız Efe Öz, "Uyku", T.Ü.Y.B, 21x29cm, 2020……72*

Görsel 38: *Yağız Efe Öz, "Uzun Saçlı Gözlüklü Model", K.Ü.Y.B, 25x33cm, 2020.73*

Görsel 39: *Yağız Efe Öz, "Çıplak", T.Ü.Y.B, 80x120cm, 2020……73*

Görsel 40: *Yağız Efe Öz, "Profilden Model", T.Ü.Y.B, 21x29cm, 2020……74*

Görsel 29: *Rembrandt, "63 Yaşında Otoportre", T.Ü.Y.B, 70,5x86cm, 1669……75*

Görsel 30: *Rembrandt, "Derede Yıkanan Kadın", T.Ü.Y.B, 47x62cm, 1654……75*

Görsel 31: *Peter Paul Rubens, "Medusa'nın Başı", T.Ü.Y.B, 69x118cm, 1617……76*

Görsel 32: *Peter Paul Rubens, "Otoportre", T.Ü.Y.B, 70x94cm, 1623……76*

Görsel 33: *Frans Hals, "Gülen Şovalye", T.Ü.Y.B, 67x83cm, 1624……77*

Görsel 34: *Frans Hals, "Gülen Çocuk", T.Ü.Y.B, 30,4cm, 1625……..77*
Görsel 35: *Vermeer, "İnci Küpeli Kız", T.Ü.Y.B, 39x44,5cm, 1665……..78*
Görsel 36: *Verneer, "Kırmızı Şapkalı Kız", T.Ü.Y.B, 18x23cm, 1665-1667……..78*
Görsel 37: *Velazquez, "Otoportre", T.Ü.Y.B, Detay, 1640……79*
Görsel 38: *Velazquez, "Juan de Pareja", T.Ü.Y.B, 70x81cm, 1650……79*
Görsel 39: *Odd Nerdrum, "Genç Kız Portresi", T.Ü.Y.B, 27,9x38,1cm, 1992-1993……80*
Görsel 40: *Odd Nerdrum, "Önden Otoportre", Detay, T.Ü.Y.B, 29x23İnç, 1994….80*
Görsel 41: *Vincent Desiderio, "Uyuyan Aile", T.Ü.Y.B, 163,8x213,4cm, 1990…….81*
Görsel 42: *Vincent Desiderio, "Çift", T.Ü.Y.B, 14x11 inç, 2009……..81*
Görsel 43: *Bahri Genç, "Rembrandt'a Saygı", T.Ü.A.B, 80x100cm, 2018……82*
Görsel 44: *Bahri Genç, "Rubens'e Saygı", T.Ü.A.B, 170x183cm, 2019……82*
Görsel 45: *Ann Gale, "Bereli Portre", Ketenle Sarılmış Masonite Üzerine Yağlıboya, 14x11inç, 2014……83*
Görsel 46: *Ann Gale, "Mavi Yansımalı Gloria", Mosonit Üzerine Yağlıboya, 16x12inç,2020……83*

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmada çağdaş sanat ressamlarının portre anlayışlarının Barok dönem üslubu ile plastik kavramlar bağlamında karşılaştırılması, çeşitli bulgulara ulaşılması ve sonuçta Barok üslup ile güncel portreler deneyimlenmesi amaçlanmaktadır.

Günümüz modernitesi, eskiye karşı yeniyi sunmakta olduğunu iddia etmektedir. Fakat bu gerçeğin ne kadarını ifade etmektedir? Barok dönemini ele alarak günümüz çağdaş sanatının özgün ve yenilik iddiasının sorgulanması geleneksel resim anlayışının güncel sanattan uzak olup olmadığını çözümlemek için faydalı olabilir. Bir yapıtın çağdaş olabilmesi için hangi yollardan geçmesi gerektiği gibi sorulara cevap aramak ve çeşitli bulgulara ulaşmak günümüz sanatçıları için önemli bilgiler taşımaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada araştırma yöntemi genel olarak bakıldığında literatür tarama, gözlem sonucunda çıkarsama, karşılaştırma ve deneyimleme olarak düşünülmektedir. Barok Döneminin başta gelen portre ressamlarının yaptığı eserlerde kompozisyon, pentür ve anlamlarının, çağdaş dönemde öne çıkan portre ressamlarının ele aldığı eserlerindeki benzerliklerinin günümüze uyarlanmış versiyonlarının incelemelerine yer verilmiştir. Benzerliklerinin ve farklılıklarının karşılaştırılarak analiz edilmesi, portre başlığı çatısı altında sanatçıların yaptığı eserlerden görsel olarak örnekler verilerek bilgiler paylaşılmaktadır.

Yazılı kaynaklardan elde edilmiş bilgilerin dışında lisans ve yüksek lisans dönemlerinde müze ve sergilerden toplanan Barok döneme ve öne çıkan çağdaş portre ressamlarına ait bilgilere yer verilmiştir. Barok döneme ait portre çalışmaları literatür kaynaklardan ve müzelerden toplanan bilgilerden oluşurken, günümüz çağdaş sanatçılarından ise atölyelerine gidilerek onlara ait eserlerin canlı analizleri ve röportajlarına da yer verilmiştir. Barok döneme ait bazı sanatçıların yazılı bilgileri ve örnek eserleri atlas vb. gibi kaynaklarda kısıtlı olduğu için yabancı internet sitelerinden de bilgiler toplanmaya çalışılmıştır.

Güzel sanatlar için bu tez çalışması daha çok okuma ve bunun yanında görsel canlı sergi katılımlarında bulunarak bilgiler toplanmaya çalışılmaktadır. Bunun tez çalışmamızda sanat türü olarak ele alınması, literatür kaynak dışında uygulama ve deneyimleme bölümünde yer verilmesini sağlamıştır. Tezin uygulama ve denemeler kısmında Barok döneme ait sanatçıların eserleri ile çağdaş döneme ait başta gelen sanatçıların görsel olarak örneklerine yer verilmiştir.

GİRİŞ

Barok, sanat tarihinde portre resimleri, heykel ve mimarideki yeni anlayışların ortaya çıktığı önemli bir dönemdir. Rönesans'ın klasik üslubundan ayrılarak döneminin yenilikçi sanat arayışlarını gösteren, geleneksel sanat kurallarından arındırılmaya çalışan, birçok sanat dalında varlığını sürdürmüş bir sanat dönemidir.

Rönesans'ın sonuna denk gelen Maniyerizm akımından sonra 16. yüzyılın sonlarında İtalya'da doğmuş bir dönemdir. Tarihte gotik yapılara benzer bir işleyişin önce mimarlıkta daha sonra resim ve heykel gibi alanlarda kendini göstermesi ile 18. yüzyılın başına kadar tüm Avrupa'ya yayılmıştır. 16. ve 17. yüzyılın dünyada sanat merkezi haline gelen İtalya önemli dönemleri kapsamasının dışında sanat tarihine öncülük etmiş sanatçıların da doğduğu topraklardır. Barok Dönemi kaynaklara göre Maniyerizim akımını hemen takip eden tarihler arasında İtalya'da resim sanatında Michelangelo Merisi da Caravaggio'nun başlattığı düşünülen bir sanat üslubudur. İtalya'da mimarlık, resim ve heykel alanında kedini gösterdikten ve kısa süre içerisinde tüm Avrupa'ya yayılmış bir sanat anlayışıdır.

Barok Sanatı birçok sanat alanında olduğu gibi döneminin portre temalı ressamlarını önemli ölçüde kapsayarak sanat tarihinde portre adına önemli bir iz bırakmıştır. Barok döneminde portre temaları üzerinde çalışan önemli sanatçıların kendisinden sonraki dönemlerde de çağdaşlarının doğmasına olanak sağlamıştır. Sanat tarihinde usta çırak ilişkisinin başladığı Rönesans dönemi Barok Sanatında da devam ederek günümüze kadar gelmiştir. Özellikle Barok Sanatı portre resimleriyle tarihe ışık tutarken sanat tarihi serüveninde usta portre ressamlarının da ortaya çıkmasına tanıklık etmiştir.

1. BÖLÜM: BAROK VE GÜNCEL SANAT

1.1 Barok Sanatının Tanımı

Barok Sanatı 16. yüzyılın sonlarında doğmuş ve 18. yüzyılın ortalarına kadar etkisini sürdürmüş bir dönemi kapsamaktadır. Barok Sanatı bir akımdan çok, ortaya çıktığı ve etkisini sürdüğü bir anlayışı kapsadığı bir dönemdir. Barok kelimesi Portekizcede "düzensiz inci" ya da "işlenmemiş inci" anlamına gelen Barroco kelimesinden türemiştir. 16. yüzyılın sonlarına doğru İtalya'da ortaya çıkan mimari, edebiyat, resim, heykel ve müzik gibi alanlarda etkisini gösterdiği bir sanat anlayışıdır.[1]

Sanat tarihinde birçok dönem ve akımlarda olduğu gibi Rönesans'ın klasik üslubuna ve tutucu bakış açısına karşı çıkmasıyla bilinen Barok Sanatı 16. yüzyıl sonlarına doğru önce mimarlıkta etkisinin başladığı daha sonraki yıllarda diğer sanat dallarına yayıldığı bir sanat dili haline gelmiştir. Rönesans'ın klasik resim anlayışının karşısında duran Barok dönemi modernleşme ve sadelikten kurtularak daha gösterişli ve süslü bir anlatım biçimini benimsemiştir. Klasik resim üslubunun başladığı geç Rönesans olarak bilinen Leonardo Da Vinci'nin yaşadığı dönemlere denk gelmektedir. Altın oranın bulunduğu bu dönem resim, heykel ve mimarlık gibi sanat dallarına ışık tutarak sanatı doğru kalıplara sokmak açısından önemli rol oynamıştır. Barok Sanatı Rönesans'ta doğan bilgileri geliştirerek sanat anlayışı olarak farklı bir anlatım diliyle sunmayı tercih etmiştir. Gotik sanattan izler taşıyan Barok dönemi mimarlıkta yapıtların fazla abartılması ve süslenmesi ile başladığı ve daha sonra farklı sanat dallarına da sıçrayarak belli bir üslubu oluşturmuştur. Süslemenin ve abartının eserlere de yaygınca sanatçılar tarafından benimsenmesi bu dönemin en temel altyapısını ortaya çıkarmıştır. Barok döneminde klasik üslubun devam edemeyeceği inancı sanatçıları dönemine göre çağdaşlaşma ve modernleşme ihtiyacına yöneltmiştir.[2]

Sanat tarihinde dönemler ve akımlar hep birbirini takıp ederek kendisinden önceki dönemi eleştirel bir üslup oluşmasına neden olmuştur. Dönemler kendisinden önceki sanat anlayışlarını bir yandan reddederken diğer yandan da ondan kalan kalıntıların

[1] *"Barok"* https://tr.wikipedia.org Erişim tarihi: 07.03.2021
[2] Osman Erden, *Çağdaş Sanat Tarihi*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2015

izlerini de taşıyarak yeni bir anlayışın doğmasını sağlamışlardır. Yeni bir anlayışın doğması her akımda olduğu gibi eskinin geleneksel yaklaşımı yeni dönemine ayak uyduramıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Her dönemde çıkan yeni sanat anlayışları kendi yılları içerisinde çağdaş ve modern olarak tanımlanmakla beraber eski kavramından da arındırılmış bir dil olarak karşımıza çıkmıştır. Barok Sanatı her ne kadar Rönesans'ın klasik sanat anlayışına karşı çıksa da klasik resmin Barok Sanatında yer yer izlerini de görmekteyiz.

Barok kelimesi dönemin eleştirmenleri tarafından saçma ve düzensiz olarak tanımlanmıştır. Klasik ifadelerin Romalılar ve Yunanlılar tarafından uygulanan bazı yöntemlerin Klasizmin katı kurallarının uygulanmaması gerektiğini savunanlar tarafından kullanılmasıyla bilinmektedir. Rönesans'ın antik Yunan ve mitoloji konuları üzerinden sanat anlayışının temellerinin atılması ile ortaya çıkan klasik üslup Barok sanatçıları tarafından ilk olarak zevksizlik, önemsiz görülmesi ve katı kuralların gereksiz oluşu gibi düşünceler Barok üslubun doğmasına sebep olmuştur. Barok Sanatın ilk olarak sanat eserleri üzerinden tanımlanması mimari alanlardaki değişimlerle görülmeye başlanmıştır. Sadelikten kurtulmaya çalışan Barok Sanatı mimari, resim, heykel gibi alanlarda klasik üslubun aksine daha abartılı ve süslü bir anlatım biçimini tercih etmiştir.

Resim sanatında Barok üslubun ilk görüldüğü sanatçılarda biriside Caravaggio'dur. Onun resimleri Barok Sanatını tanımamız için önemli bir referans olmaktadır. Maniyerizm'in etkisinden kurtulan Caravvagio'nun eserlerinde Rönesans'ın sadelik kavramlarını esintilerini de görmekteyiz. İlk defa karanlık ve abartının Barok tarafından izlerinin görüldüğü Caravaggio'nun eserleri resim sanatında Barok döneminin başlaması için ışık tutmuştur. Barok dönem Resim sanatında süslemenin olduğu kadar fazla ritim barındırarak sanatçılar tarafından çok tercih edilişi ile bilinmektedir. Barok Sanatını tanımlayan süslemeci görüntüler ve eski sade kalıpların dışına çıkarılan abartılı formlar bize o dönem hakkında modernleşme isteğini tam olarak göstermektedir. Bu dönemin sanatçıları Rönesans ta olduğu gibi dini temalı sanat yapıtlarının devam etmesiyle şekillenerek maniyerizm akımının yoğun duygularından vazgeçmeden sanatta yeni bir soluk getirme çabasında bulunmuşlardır. İnsan egemenliğinin merkezinde bulunan din kavramı her alanda olduğu gibi resim sanatında da çok farklı dönemlerde sanatçıların işlediği temalar

arasında vazgeçilmez bir konu olmuştur. Dini temaların en çok işlendiği erken Rönesans dönemi 15. yüzyıl ve 16. yüzyıllar arasında dönemin sanatçıları tarafından izleyicilere sunulmuştur. 17. yüzyıl ve 18. yüzyıllar arasında sanat tarihinde etkisini devam ettirmiş Barok Sanatı Rönesans ta olduğu gibi önce Katolik ülkelerde başlayıp daha sonra tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Barok resim sanatı yeni üslupta dinsel olaylara bağlı kalıp 16. yüzyılın ortalarında başlayarak Protestan reformunun aksine Katolik kilisenin varlığını koruması ve onu ön plana çıkarma çabasında bulunmuştur. Barok Sanatının başlangıcında hakim olan din kavramı ilerleyen yıllarda yeni anlayışın doğurduğu olanaklarla sanatçıların eserlerinde farklı temaların işlenmesine kadar devam etmiştir.[3]

16. yüzyıl ve 18. yüzyıllar arasında tanımlanmış olan Barok Sanatı, sanat tarihine getirdiği radikal anlayışlar önce İtalya ve daha sonra tüm Avrupa'ya kadar yayılmıştır. Avrupa'da kendisini göstermeye başlayan Barok Sanatı resim sanatında olduğu gibi tüm sanat dallarında da aynı dile ait ortak yanlar ortaya çıkmıştır. Katolik kilisenin Barok Sanatına yön vermesi ile birlikte din kavramının yanında saraylara hizmet eden sanatçı topluluğu da oluşmuştur. Sanatçıların dönemin ilk yıllarında Rönesans'ta olduğu gibi din kavramı üzerinde durmuştur. Daha sonraki yıllarda Barok dönemi modernleşme ile birlikte siyasi temalar, saray resimleri ve döneme ait sıradan yaşamlara yer veren sanat yapıtlarının oluşturulduğunu görmekteyiz. Barok dönemini geliştiği yıllarda siyasetin sanat merkezine oturması ilk defa bu dönemde ortaya çıkan "milliyetçilik" anlayışının doğmasına sebebiyet göstermiştir. Barok dönemi başlangıcından sonuna kadar devamlı gelişen bir sanat anlayışı olması ile birlikte gösterişe ve abartıya önem veren dönemin önde gelen sanatçıları tarafından ilk defa sıradan hayatlara da değindiklerine tanık olmaktayız. Din, siyaset ve daha sonra insanların sıradan hayatlarına kadar inen gösterişli Barok Sanatı, sanat tarihinde insanın merkeze oturtulması ile klasik anlayışın aksine resim sanatında figür resmine farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. İnsana olan bu faklı bakış açısı bu dönemde gösterişli siyaset adamları ve burjuva sınıflarından olan önemli kişilerin resmedilmesiyle gerçekleşmiştir. Dönemin bazı sanatçıları üst sınıftan kişileri resmederken diğer yandan bazı sanatçılar büyük bir ustalıkla halkın içine inerek

[3] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 194

sırandan alt sınıf insanların hayatlarını eserlerinin konusu olarak tercih etmiştir. Barok Sanatını sanat tarihinde önemli kılan unsurlardan biriside gösterişi ve abartıyı öne süren üslubun insanların günlük hayatına inen bir anlayış biçimiyle çok güçlü bir şekilde dengelenmiş olmasıdır.[4]

18. yüzyılın aydınlanma çağı olarak bilinen Barok dönemini öne çıkaran ve tanımlayan en önemli bakış açılarından birisi de portre resmidir. Figür resminin değişkenlik gösterdiği bu dönemde sanatçıların klasik üsluptan ayrılmanın en etken yönlerinden biriside figür resminde bağımsızlık kazanma istekleridir. Porte resimleriyle öne çıkan Barok Sanatı, sanatçıların Maniyerizm'deki gibi üslupları ve eserlerindeki duyguları baskın bir şekilde izleyiciye aktarmak istediklerini görmekteyiz.

Barok resminin en önemli temsilcilerinden Rembrandt Van Rijn'ın eserleri bu dönemde üslup olarak bağımsızlık kurma isteğinin en önemli örneklerindendir. Portre resminde sanatçının kendi üslubunu ön plana çıkarma istediği Barok Sanatını da şekillenmiştir. İnsan yüzlerini tercih eden Rembrandt'ın eserleri Barok Sanatını tanımamız açasından önemli bir yol haritasıdır. Barok Sanatını abartılı ve süslü olarak tanımlarken bu dönemin önemli portre ressamları tarafından tercih edilen insanların doğal yaşantıları, güçlü bir zıtlık yaratılarak kendisinden sonra gelen bütün dönemleri de etkisi altına almıştır. Sanat tarihinde farklı anlam kazanan portre resmi sanatçının kendi benliği ile bütünleşerek bu döneme özgü bir anlayışı doğurmuştur.

17. yüzyılın başlarında portre sanatına olan ilgi tarihte bu zamanlarda şekillenmeye başlamıştır. Portre resmini şekillendiren ve farklı bir anlatım biçimine kavuşturan Barok resmi sanatçıların bu alanda kendilerini kanıtlamak için önemli bir etken olmuştur. 16. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'da gelişen ticaret sanatı da etkisi altına almıştır. Bu etkiler resim sanatını Rönesans'ta ki tanrısallaşan anlatım biçimlerinden uzaklaşıp ticarete dayalı bir yol almasıyla beraber burjuva kesiminin kendisinin resmedilmesi ihtiyacına sürüklemiştir. Üst sınıftan insanların kendilerini resmettirme ihtiyacı dönemin gösterişini vurgulamaktadır. Barok döneminin gösterişli, süslü ve abartılı tanımı diğer sanat dallarında olduğu gibi portre sanatını da etkisi altına almıştır. Portre resmilerinin amacı ressamlar tarafından iyi bir ticaret ortamının

[4] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010 , Sayfa 195

açılmasına sebep olmakla beraber Avrupa'da kendilerini kanıtlamak için güçlü bir zemin hazırlamıştır. Ticaretin bu yıllarda gelişmesi ekonomik açıdan insanların daha fazla alım gücüne sahip oldukları anlamı gelmekteydi. Gösterişli burjuva sınıfının bu dönemde en çok para harcadıkları ortamlar sanatçıların atölyelerine gidip kendi portrelerini sipariş ettirmeleriydi. Portre resmine olan ilgi Barok Sanatında sanatçıların bu alana yönelmeleri açısından ayrı bir ilgi kaynağı olmuştur.[5]

17. yüzyılda portre sanatçılarının genel olarak gerçek dünyadan aldıkları ışık, gölge, renk ve biçimler ile birleşerek aynı zamanda dönemin getirdiği kendini kanıtlama çabası, sanatçıların öznel dillerini de resimlerine katmaya itmiştir. Doğal ve özgün bir şekilde eserlerini betimleyen sanatçılar farklı üslupları ortaya çıkararak kendilerine ait alıcı kesimlerinin oluşmasını sağlamıştır. 17. yüzyılda Avrupa'ya yayılıp burada egemen olan Barok Sanatı portre resminin en rağbet gören ülkesi Hollanda'yı merkezine almıştır. Barok döneminde portre sanatının en geliştiği ülkelerden birisi Hollanda'dır. Portre resminde sanat tarihin de en önemli sanatçılarının çıktığı Hollanda da Antwerp şehrinde Peter Paul Rubens, Amsterdam'da Rembrandt Van Rijn, Delft'te ise Jan Vermeer gibi usta ressamların çıkmasına ev sahipliği etmiştir. Barok Sanatının bu önemli sanatçıları portre resimleriyle tanımıştır. Ülkenin en tanımış kişilerinden büyük iş almış sanatçılar Hollanda'nın portre eserler için bir Pazar kurulmasına kadar devam etmiştir. Pazarların oluşturulması portre sanatında sadece üst sınıftan insanların eserleri alması için değil aynı zaman da her sınıftan vatandaşlarında eserlere ilgi göstermesi amacıyla da kurulurdu. Rembrandt, Rubens ve Vermeer gibi sanatçılar portre ticaretinin en çok tercih edilen isimleri olmuştur. Barok portre resminin tüm dünyaya yayılması ve tanınması bu sanatçılar sayesinde gerçekleşmiştir.[6]

Barok döneminde birçok alanda modernleşme eğilimleri portre sanatında etkisini göstermiştir. Önemli portre ressamları bize dönemini tanımlayan büyük referans kaynağı olmuştur. Barok Sanatının portre resimleriyle öne çıkması dönemin değişen sanat anlayışlarını da beraberinde getirmektedir. Sanat tarihinde Barok Sanatı

[5] Simon Schama Power of Art, "Rembrandt", BBC, Erişim Tarihi:2013
[6] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 195

en önemli portre ressamlarının çıkmasına tanıklık ederek günümüze kadar tüm dönemleri etkisi altına almıştır.

1.2 Barok Sanatının Temel Özellikleri

16. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan Barok üslup kendine özgü anlayışlarıyla sanat tarihinde önemli bir rol üstlenmiştir. Geç Rönesans'ın içine dahil olan sanat tarihinde ilk akım olarak kabul edilen Maniyerizm'in etkisiyle klasik anlayıştan vazgeçmeye başlayan bir dönemdir. Klasik resim üslubunun etkisini kaybetmeye başladığı 16. yüzyıl sonları sanatta yeni hareketliliği de berberinde getirmişti. Barok Sanatını şekillendiren Maniyerizm akımı, o dönemin sanatçıları tarafından disiplinli sanat anlayışlarından vazgeçmesi Barok Sanatının oluşmasında önemli bir yol ayrımı olmuştur. Maniyerizm'in kurucu sanatçıları olarak nitelendirdiğimiz ve aynı zamanda geç Rönesans'ın da temsilcileri olarak tanıdığımız Michelangelo, El Greco, Pontormo ve Tintoretto Maniyerizm'in üslupçuluk anlayışını ortaya çıkarmalarıyla tanınmışlardır. Barok Sanatı içinde üslup açısından önemli etkilerinin olduğu Maniyerizm akımı, Barok döneminin ilk temsilcileri Caravaggio ve Artemisia Gentileschi gibi sanatçılara da yön vermiştir.[7]

16. yüzyılın sonlarında sanatçıların sanatsal anlayışın değişmesi ve kendi üsluplarını öne taşıma istediği Maniyerizm akımıyla görülmeye başlamıştır. Klasik sanat anlayışın ilahi betimlemeleri sanatçıların tekniksel ve biçimsel değişimleriyle sonlanmaya başlamıştır. Sanat tarihinde anlayışlar ve üsluplar devamlı değişime uğramıştır. Maniyerizm'in etkisiyle güçlenen Barok Sanatı kendi anlayışlarının da doğmasıyla önce mimari alanda daha sonra resim ve heykel sanatında kendisini göstermeye başlamıştır. Barok Sanatında abartı ve fazla süsleme olarak nitelendirdiğimiz anlayış biçimi daha önce Michelangelo ve El Greco gibi sanatçıların yapıtlarında çok sık rastladığımız etkiler olarak görebiliriz. Barok resmini şekillendiren Caravaggio'nun eserlerinde ise bu sanatçılardan etkilendiğini ancak dönemin farklılaşma gerekçesi ile karanlık temaları ilk olarak Barok Sanatında görmekteyiz. Barok dönemi farklı sanat dallarında etkisini göstermiş olsa da resim

[7] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010 , Sayfa 175

alanında Caravaggio, heykel alanında Bernini, mimari alanda ise Francesco Borromini gibi sanatçıların yapıtlarında dönemin abartılı, süslü ve heyecanlı bakış açısının ortak yanlarını görsel kaynaklar üzerinden tanık olabiliriz. Barok Sanatında klasik üslubun artık kabul edilemeyeceği inancı ticaretin gelişmesi ve sanatın merkeze alınması ile sanatçıların yapıtlarında alışagelmemiş betimlemelere yöneldiklerini görebiliriz.[8]

Sanat ticaretinin yaygınlık kazandığı 17. yüzyıl Avrupa'sında arz talep ilişkisi ile burjuva sınıfının sanatçılarla duyduğu ilgi ve onlardan sipariş üzerine eserlerini satın alması Barok Sanatında özellikle portre sanatının popülerleştiğinin bir kanıtı olabilir. Portre resminin sanat tarihinde önemli bir alan olarak karşımıza çıkması kaçınılmazdır. 15. yüzyıllarda yapılmış portre resimleri daha çok tanımsızlık, yüceltilmiş kimlikler ve dini temalı konulara eşlik etmesi amacıyla referans kaynağı olarak kullanılıyordu. Örneğin İsa temalı resimler ya da Michelangelo'nun Sistina şapeline yaptığı Adem'in yaradılışı adlı freskinde tanrının ve meleklerin yüzleri başka modellerden resme hizmet etmesi amacıyla yapılıyordu. Bu tür Rönesans resimlerinde kullanılan portreler daha çok bir araç için kullanılıyordu. Barok Sanatında ise değişen sanat anlayışlarının doğurduğu ve insanların kendi yüzlerinin resmettirmesi bu dönemin portre anlayışını farklı bir yöne taşımıştır.[9][10]

17. yüzyılda burjuva sınıfının Avrupa'da yaygınlık kazanması, Barok döneminde portre sanatının desteklenmesiyle sonuçlanmıştır. Bu dönemde insanların portre sanatına farklı yönden incelemesi ve merak konusu haline getirmesi, portre resminde büyük rekabetin oluşmasına sebep olmuştur. Portre sanatında ki rekabet sadece burjuva sınıflarının değil aynı zaman da sanatçılar arasında da yarışın başlamışına neden olmuştur. Barok Sanatında yaşanan bu rekabetler portre sanatının gelişmesiyle devam etmiştir. Burjuva sınıfının portre resimlerine para harcaması bu dönemde gelişen ticaretin iyi bir ekonomik sınıf oluşturmasıyla bağlantılıdır. Portre ressamlarının burjuva sınıflarıyla alışveriş halinde olması ve sanat ekonomisinin portre ticareti üzerinden yürümesi sanatsal anlayışın değişimine işaret etmektedir. Ekonominin önemli bir alanı olan portre sanatı, Hollanda başta olmak üzere Avrupa'da

[8] Kemal İskender*, Atölye II*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2014
[9] Erdal Kara, Resim Sanatında Yapıt Çözümlemesi, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2017
[10] *Michelangelo, (Çev. Burcu Kovulmaz),* Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, Nisan 2010,Sayfa 59

birçok portre ressamının ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Sanatçıların sipariş aldıkları resimler artık dini temalar üzerinden değil kişiye özel yaşamlarını betimleyen konulara dönmüştür. Halkın portre sanatına duyduğu merak sanatçılarla olan ilişkilerin artmasına ve sonuç olarak insanların bu ticaret içine girmesini sağlamıştır. Burjuva sınıfının destekleriyle ve insanların ilgi alanına dahil olan portre sanatı kısa süre içerisinde Avrupa'dan tüm dünyaya yayılmıştır. Tüm dünyaya yayılan portre sanatı farklı sanatçıları ve bunula birlikte farklı üslupları da beraberinde getirerek sanat tarihi adına önemli portre sanatçılarının ortaya çıkması ile bizlere birer kaynak olmuştur.[11]

Barok döneminde başta Hollandalı sanatçılar olmak üzere sanat tarihinde tüm dönemleri etkileyecek portre sanatçıları bu dönemde dikkat çekmektedir. Daha önceleri yapıtlarda din temalı betimlemeler, burjuva sınıflarının sanat konularının içine dahil olmasıyla değişmiştir. Barok sanatçılarının figür betimlemeleri daha çok kişinin özelliklerini taşıyan ve gösteriş odaklı doğaçlamalara yer veren sanat yapıtları haline gelmiştir. Sanatçıların aldıkları portre siparişler ilk önce halkın üst kesimin oluşan kişilerin portreleriyle başlamıştır. Dönemin abartısı ve gösterişi bu portrelerle birleşerek portre sanatına farklı bakış açısı kazandırmıştır. Resimlerin konusu olan insanlar daha çok krallar, siyasetin içinde olan kişiler, tüccarlar ve zengin kesime ait portrelerden oluşuyordu. 17. yüzyılın önde gelen portre ressamları Rembrandt, Peter Paul Rubens, Frans Hals, Johannes Vermeer ve Diego Velazquez gibi sanatçılar sanat piyasasında kriterlerin belirlenmesinde önemli isimler olmuştur. Bu sanatçılar ortaya koydukları yapıtlarla üst kesimden kişilerin dikkati çekerek dönemin en çok iş alan isimleri de olmuşlardır.[12]

Barok Sanatının daha önceki dönemlere benzemeyen sanat anlayışı sanatçıların eserlerindeki yenilik arayışları Barok Sanatının resim alanında ki farkını ortaya koymuştur. Hollanda'da başlayan portre resimleri önce burjuva kesimlerini betimlerken daha sonra sanatçıları birbirinden ayıran farklı konularla devam etmiştir. Sanat tarihinde farklı bir yol izleyen Barok Sanatı resimde sosyal yaşamı ilk konu alan dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal yaşamın konu haline gelmesi sanatçıların

[11] Rosalind Ormiston, *Rembrandt,* (Çev. Mehmet Barış Albayrak), İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014
[12] E.H Gombrich, *Sanatın Öyküsü,* Remzi Kitabevi, Hong Kong, İkinci Basım, İstanbul, 1999

dışavurum tarafını da bizlere göstermektedir. Dönemin bazı sanatçıları tarafından yapıtlarında ele aldıkları sosyal yaşam betimleri sanatçıların halk arasından alt kesimleri anlatıldığı kompozisyonlar olarak ta anlatılabilir. Örneğin Rembrandt, Frans Hals ve Johannes Vermeer gibi sanatçılar hasta insanları, çocukları ve gündelik yaşamdan rutin kareleri eserlerinde yansıttıklarına şahit olabiliriz. Barok döneminde karşılaştığımız bu sahneler sanatçıların cesur yönlerini de gösterdiğini söyleyebiliriz. Sanatın daha önce yüceltme uğruna izleyicinin karşısına çıkarttığı yapıtlar Barok döneminde sanatçılar tarafından geçerli kılınmayarak dönemin gösterişiyle harmanlanan mütevazi bir üsluba dönüştüğünü görebiliriz. Sanatçıların eserlerindeki bu tip betimlemeler portrecilerin ele aldıkları faklı konular olarak ta sanatçıları birbirinden ayıt edilmesini sağlamıştır.[13]

Barok döneminin üslup özellikleri açısından en temel anlayışını Katolik ülkelerde ve yer yer kiliselerin süslemelerinde kendisini göstermeye başlamıştır. Barok döneminin zengin sanat anlayışlarını heybetli duvarlar, süslü mimari yapılar, freskler ve resim sanatında portre resimlerinde bizleri karşılamaktadır. Frans Hals'ın "Gülen şövale",Vermeer'in "Süt döken kadın" ve Velazquez'in "Nedimler" adlı eserleri mimaride ve heykelde olduğu gibi Barok dönemin duygusal ve ruhani esintilerini bu yapıtlarda görmekteyiz. Sanatçıların bu duygusal ve ruhani ifadeleri tüm yapıtlarında betimlemesi sanatçıların bu döneme ait ortak üslubun devam etmesini de sağlamıştır. Barok döneminde karşımıza çıkan birçok portre ressamı eserlerinde Barok üslubun yüzeysel etkilerinin görülmesinin yanı sıra yaşadıkları coğrafyanın kendisine verdiği kültürel anlayışları da eserlerine yansıtmışlardır.

Gösterişle birleşen doğallığın betimlemesini bizlere sunan Barok sanatçıları farklı ülkelerde farklı üsluplarla da karışımıza çıkmaktadır. Bu farklılık arkasından sanatta ekolleri de beraberinde getirmiştir. Ekoller Barok Sanatında farklı sanatçıların ülkelerine ait anlayışları sanatçılarda plastik unsurlar açısından da önem arz etmiştir. Bu ekoller İtalyan, Fransız, İspanyol, Flaman ve İngiliz olarak birbirinden ayıt etmemizi sağlayan sanat anlayışlarını ortaya koymuştur. İlk olarak İtalyan Barok

[13] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı*, (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 228

Sanatında karşımıza Rönesans olduğu gibi konular, kompozisyon ve plastik anlayışlar olarak ilk çıktığı yer açısından başta gelen ekoldür. Caravaggio önderliğinde resim sanatında temellerinin atıldığı İtalyan Barok ekolü Klasizmin etkisinden kurtularak Maniyerizm'in üslupçuluk anlayışını yer yer kullanmıştır. Caravaggio'nun eserlerinde kullandığı açık kompozisyon anlayışı koyu fonları ve konu olarak modernleşmiş ve canlı modellerin kullanıldığı mitolojik temalar dikkat çekmektedir. Kimlikleri gizli olan modellerden betimlenmiş portreler Barok Sanatının güçlü ifadeleri olarak kaynaklara geçmiştir. İtalya'nın bir başka önemli sanatçısı olan Gianlorenzo Bernini heykel sanatında Roma'daki atölyesinden aldığı başlıca siparişlerle tanınmaktadır. Barok Sanatının ruhunu canlandıran sanatçı olarak heykellerinde oraya çıkarttı güçlü ifadeler Caravaggio'nun resimleriyle benzerlik göstermiştir. İki sanatçının yaptığı dallar ayrı olmasına rağmen Barok Sanatının hareketli, gösterişli ve aynı zamanda karanlık anlayışını bizlere sunan ilk Barok sanatçıları olarak sanat tarihinde önemini korumaktadır. Fransız ekolü Claude Lorrain ve Nicolas Poussin önderliğinde farklı bir anlayışı ortaya çıkarmıştır. Nicholas Poussin son dönem eserlerinde Barok tarzına karşı eserler sunsa da ilk dönem işleri açsından Fransız Barok Sanatını temsil etmiştir. 17. yüzyılda Fransa gücüyle Avrupa'ya üstünlük kurmuş olsa da sanat anlayışı olarak İtalya ile devamlı rekabet içinde olmuştur. İtalya'da başlangıçta eserlerin konuları Barok dönemi içerisinde dinsel temalar başlığı altındaydı. Fransa'da ise resim sanatı devletin merkezindeydi. Devletin içine dahil olmuş Fransız Barok Sanatı daha çok Kral XIV. Louis'in himayesinde olup onu yücelmek adına yapılmış eserler olarak kayıtlara geçmiştir. Kral adına yapılmış Versailles'daki saray Barok Sanatının mimari açıdan en etkileyici eserlerindendir. Fransız Barok sanatçıları Nicolas Poussin ve Claude Lorrain eserlerinde uyguladıkları sınırlı ve kapalı formlarıyla Fransız Barok Sanatı için kalıcı izler bırakmışlardır.[14]

İspanya'da diğer Avrupa ülkeleri dışında Barok Sanatı adına önemli sanatçılarının çıkmasına rağmen ülke olarak siyasi gücünü yitirmiştir. Bu siyasi düşüşü tekrar Avrupa'da canlandırmaya çalışan en temel alan sanat olmuştur. İspanya adına sanatın öncelikli konusu siyaset olmuştur. Avrupa'da tekrar canlanmaya çalışan

[14] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 194

İspanya Barok dönemin en önemli temsilcisi Diego Velazquez'e şahitlik etmiştir. Velazquez'in sanata adına kazanmış ünü ülke için önemli olmasına ek olarak İspanya için sanatta en görkemli yılların habercisi olmuştur. Dinin ülke içinde hüküm sürmesi Velazquez'i etkilememiş bunu aksine Barok Sanatını coşkusunu öne süren güçlü portelere yönelmiştir. Barok stilinin en önemli öneklerini sunan sanatçı doğallığı ile sanat tarihinin önde gelen portrecileri arasına girmiştir. Vealzquez soyluların ve sarayın üst düzey kesimlerine yaptığı portreler ile tanınmaktadır. Bu ünü İspanyol ekolünü ortaya çıkarması ve ülkenin başkenti Madrid'in sanatın merkezi haline gelmesine kadar devam etmiştir.

Hollanda ve Flaman ekolü Barok Sanatı modernleşmenin ve kendisinden sonra gelecek kuşakları etkileyecek sanat anlayışı olarak dikkat çekmektedir. Flamanlar ve Hollandalılar 16. yüzyılda sanat adına ortak değerler taşımışlardır. Bu nedenle 16. yüzyılda birleşerek sanat ve ülke adına Avrupa'nın hakimi olmuşlardır. Ancak Hollanda bağımsız bir devlet kurmak adına hakimiyetinde olduğu İspanya'dan kopmuşlardır. Flamanla ise dini göz önünde bulundurarak İspanya Katolik kilisesine bağlı kalmayı tercih etmişlerdir. Barok döneminin figüratif ve portre sanatı adına Peter Paul Rubens, Rembrandt, Vermeer ve Frans Hals gibi sanatçıların ortaya çıkması tüm Avrupa'da sanat adına önemli bir kriter oluşmasına neden olmuştur.

Flaman ressamların başında ortaya çıkardığı eserleriyle ve birçok kişinin yaşadığı dönemde takdirini kazanmış Peter Paul Rubens Hollanda sanatında egemenlik kazanmıştır. Kuzey Avrupa'nın en önemli Barok temsilcilerinden Rubens soylu ailelerinden aldığı büyük siparişleriyle Avrupa'da kısa süre içerisinde tanınmasını sağlamıştır. Eserlerinde ele aldığı figüratif sanat anlayışı içtenlik ve akışkanlığı ile öne çıkmaktadır. Erken dönem yapıtları mitolojik konulardan oluşmasına rağmen son dönem eserlerinde aile portreleri ve grup portrelerine ağırlık vermiştir. Kuzey Avrupa'da ilk tanınan sanatçı dini temalar, mitolojik betimlemeler, aile portreleriyle Avrupa'da beğenilmiş ve yaşadığı ülkenin önemli sanatçıları tarafından da saygınlık kazanmıştır.

Barok döneminde değişen radikal modernleşme hareketleri bazı sanatçıların farklı sanatsal anlayışları ve yapıtlarında ele aldığı anlatımlarla gerçekleşmiştir. Bu değişimler Hollandalı Barok portre sanatçılarından Frans Hals ve Rembrandt'ın sosyal yaşama değinen konularıyla açıklık kazanmıştır. Barok döneminin en ünlü portre

sanatçılarından Frans Hals sosyal yaşamı destekleyen konuları, eserlerinde uyguladığı serbest fırça vuruşları ve anlık ifadelere yoğunlaşmış doğaçlama yapıtları Barok Sanatını anlamamız için sanat tarihinde en önemli örnek sanatçılar arasında yer almaktadır. 17. yüzyılda tanınan ilk portre sanatçısı Frans Hals Barok'un değişen anlayışına yeni bir canlılık ve gerçeklik kazandırarak pentürüyle döneminde devrim yaratmıştır. Sosyal yaşamdan kareler sunan sanatçı hasta insanlar, çocuklar, soytarılar ve grup portreleri ile tanınmıştır.

Tüm Avrupa sanatında başyapıtlarıyla farkını ortaya koyan Hollanda'nın en önemli sanatçısı Rembrandt Van Rijn Barok stilin gerek ışığı gerek tekniği ile en iyi uygulayan ustadır. Hollanda'nın Amsterdam şehrini sanatın merkezi yapan sanatçı tüm Avrupalılar ve soylular tarafından saygınlık kazanmıştır. Portre sanatının üstadı olarak tanınan Rembrandt sanat tarihinde en çok kendi otoportresini yapan sanatçı ünvanını kazanmıştır. Dramatik ifadelere vurgu yapan sanatçı grup portreleri ve sosyal yaşamdan ele adlığı portreleriyle tanınmıştır. Yaptığı portreler ile "portraitist" kavramını başlatmıştır. Yaptığı otoportreleri ile sanatçı iç gözleme dayalı yapıtlar ortaya çıkararak insan ruhunu ve duygularını anlatmak konusundan dönemin en başarılı sanatçısı olmuştur. Eserlerinde daha önce görülmemiş ışık ve renk oyunları sanatçını farkını ortaya koyarak günümüzde hala bir araştırma konusu haline gelmiştir.

Barok Sanatının özelliklerini tanımlayan bir başka Hollandalı sanatçı Jan Vermeer döneminin sanatçılarının dışında disiplinli ve düzenli sanat anlayışı ile tanınmaktadır. Barok Sanatını tüm ayrıntısını ve duruluğunu merkeze alan sanatçı gizemli gerçekçiliği ile Hollanda ekolü için önemli yapıtlar sunmuştur. Eserlerinde ele aldığı iç mekan algısı motifleri ile birleşen portre ve figürleri çarpıcı bir şekilde izleyiciyle buluşmuştur. Poz veren modelleri genellikle müzik çalanlar, süt dökenler ve temizlikçi gibi sosyal yaşamın karelerinden oluşmaktadır. Hollanda kültüründe yer alan "sütçü kız" Vermeer'in yapıtlarında ışık ve rengin ahengiyle birleşen sadelik ustaca vurgulanmıştır. Hollanda kültürünü öne çıkaran sanatçı diğer Barok ekollerindeki yapıtlardan ayırt etmemiz için önemli kaynak olmuştur.

17. yüzylın son Barok ekolü olan İngiltere ülkesinden az sayıda sanatçı çıkartmıştır. Bu dönemde İngiltere'den yeterli yerli sanatçı çıkmadığı için farklı ülkeden sanatçılar getirtilmiştir. İngiltere Kralı I. Charles az sayıda olan yerli sanatçıların yetersiz oluşundan dolayı ülkeye Hollandalı Van Dyck ve Rubens'i

getirtmesi ile tanınır. Bu sanatçıların ülkeye gelmesi ve çalışmalarını burada sürdürmesi bazı İngiliz sanatçılara da ilham kaynağı olmuştur. Bu sayede ilham alan sanatçılar saraya gelerek Van Dyck ve Rubens ile çalışma fırsatı bulmuştur. İngiliz Barok Sanatı Kral I. Charles'ın ülkeye çağırdığı Van Dyck ve Rubens'in etkisiyle şekillenmeye başlamıştır. İngiliz Barok Sanatında az sayıda çıkan sanatçılar arasında yer alan William Dobson ve Peter Lely gibi sanatçılar İngiltere için önem kazanmıştır. En büyük imaj yaratıcıları olarak İngiliz kültürünü anlatan eserleri ile tanınan sanatçılar eserlerinde tonal dengeye ve durgunluğa yer vererek sanatçıların eserlerinde Hollanda ekolünden esinlenmeler taşıdığı gözlemlenmiştir. William Dobson ve Peter Lely'nin Hollandalı sanatçılardan onları ayıran en farklı özellikleri eserlerinde dokuyu öne çıkartmalarıdır. İngiliz kültürünü anlatan sanatçılar, imaj yaratıcı eserleriyle kendi ülkelerinden sanatçıların benimsemesiyle devam etmiştir.[15]

Barok dönemin prensipleri farklı coğrafyalardan birbirine benzer anlayışlarla kendilerini birbirlerinden ayıt edebileceğimiz farklı konular farklı üsluplar ve farklı kültürlerle karşımıza çıkmaktadır. Barok stilinde öne çıkan portre, figür, manzara ve natürmort gibi resimler dönemin gösterişiyle birleşerek sanat tarihine yenilik kazandırmıştır.

1.3 Çağdaş Sanatın Tanımı

Çağdaş sanat, modern sanatın bitimini işaret eden eserlerde günümüzü anlatan sanat anlayışıdır. 20. yüzyılda birçok sanat dallarını kapsayan çağdaş sanat resim, heykel, grafik, fotoğraf ve enstalasyon gibi alanlara ayrılarak günümüzü kapsayan dönemdir. Çağdaş sanat disiplinler arası değişimleri arayan kültürel, politik ve ekonomi gibi alanları kendisine konu edinerek dünyada sanat alanında kendisinden önceki dönemlere benzemeyen ifade biçimidir. Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve insan hayatının içine dahil olması çağdaş sanatın önünü açarak eserlerin üretimde kolaylık ve farklılık kazandırmıştır. Bu sayede teknolojinin sanata dahil olması farklı tekniklerin ve farklı alanların önü açarak sanatta bazı anlayışların önüne geçmiştir.

---

[15] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı*, (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010 ,Sayfa 241

Çağdaş sanatı etkileyen modern sanat 1880'lerin izlenimcileri ile başlayan 1960'lı yıllara kadar devam eden sanatta kendisinden önceki anlayışların çoğuna tepki olarak çıkan dönemdir. Modern sanat akımları, sanat anlayışları olarak modernleşmenin günümüze kadar gelen fikirleriyle çağdaş sanat adına önemli kaynaklar barındırmaktadır. Öncelikle empresyonistler ile başlayan çağdaş modern sanat dışavurumcular, kübistler, fovistler ve soyut resme kadar devam ederek etkisini ve günümüz sanatının içine dahil edilmiş bilgilerin önemli izlerini taşımaktadır. Modern sanatın etkileriyle ve teknolojinin gelişmesiyle günümüzde oluşan çağdaş sanat değişim gösteren toplumun bir parçası haline gelmiştir. "Sanat sanat içindir" ifadesinin devam ettiği günümüz sanatı üretilen eserleriyle farklı tekniklerle buluşan izleyici artık bir sanat eserinin yorumunu devam ettiren kişi olmaya başlamıştır. Çağdaş sanatın kaynaklarda belli bir tanımı olmaması sanatın geldiği nokta açısında karışık bir hale gelmiştir. Daha çok günümüzü tanımlayan çağdaş sanat toplum bazında sadece modernleşme kullanılan teknikleriyle değil aynı zamanda sanat eserlerinin izleyiciye anlattığı manifestolarla içine çekilmiş toplumu da yansıtmaktadır. Sanat eserlerine dahil edilmiş izleyici çağdaş sanatın verdiği bilgilerle ve ortaya koyduğu anlayışlarıyla sanat eseri ve izleyici arasında bir köprü oluşturmuştur. Ve böylece sanat eserini yorumlayan izleyici sanat eserinin bir parçası haline gelmiştir. Eserlerinin sorgulanmasını isteyen sanatçı yapıt ve izleyici arasında bir soru işareti bırakarak toplumun eleştirisinden çok bir fikir oluşturmasını sağlamıştır. Geleneksel sanat günümüzde daha çok modern alt yapılı sanat eserlerine yerini bırakmıştır. Günümüz sanatı plastik değerlerin geri plana atıldığı ve düşünce tabanlı izleyici ile yapıt arasında sorunsallara değinen bir alan haline gelmiştir. Birçok eleştirmen tarafından değinilen günümüzün anlayışı plastiğin önüne geçen bir fikir sanatı olarak düşünülmektedir. Sorgulamanın sanatın bir parçası haline gelmesi somutlaşmış çizginin tuval üzerindeki görüntüsünden çok, yapıtın sanatçı tarafından yarım kalmış ifadesinin izleyici tarafından öznelleşmiş düşüncelerle tamamlanmasıyla oluşmuştur. Bu sanat algısı günümüze 1960'lı yıllarda kavramsal sanatın ortaya çıkışı ile çağdaş sanatın bir parçası haline gelmiştir.[16][17]

[16] Önder Şenyapılı, *Yirminci Yüzyıl*, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2008, Sayfa 17

[17] Önder Şenyapılı, *Yirminci Yüzyıl*, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2008, Sayfa 22

Çağdaş sanatın merkezinde olan sorgulama ve düşünce günümüzde sanat yapıtların içine dahil edilmiş izleyicinin fikirlerine ve deneyimlerine yer verilmektedir. Bunları daha çok çağdaş sanat içerisinde yer alan performans sanatları örnek olarak gösterilebilir. Çağdaş sanatın içine dahil olan performans sanatı ve video sanatları sanatçılar tarafından oluşturulmuş belli bir bağlamın izleyici tarafından eseri yorumlaması ve deneyimlemesi hedeflenmektedir. Sanat eserine dahil olmuş izleyici deneyimleri ile eseri yorumlayarak sanatçının konusun bir parçası haline gelmesi günümüzde gözlemlenmektedir. Böylece çağdaş sanatta sanatçının sanat kavramının tekrar tanımlamaya çalışması ve eleştirmesi yeni anlayışları da günümüzde ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan sanat anlayışları günümüzde yenilikçi bakış açıları kazandırırken bazı sanat anlayışları da zaten eski dönemlerde var olan düşüncenin tekrar yorumlanması halinde yeniye dönüştürülmüş bir şekli olarak izleyiciye sunulmaktadır. [18]

Çağdaş sanatın sanat eleştirmenleri tarafından belli bir tanımı yapılamaması, çağdaş sanatı kapsayan sanat dallarının ve sanat anlayışlarının çok değişkenlik göstermesi belirsizliğe yol açarak karmaşık bir süreç izlemesiyle ilişkilendirilmiştir. Daha önceki dönemlerin ve akımların belirli bir sistematik üzerinden yürümesi birbirlerine tepki olarak çıkmaları ve o döneme ait bilgilerin sanat tarihinde tanımlama açısından bir düzen çerçevesi üzerinden devam etmesiyle şekillenmiştir. Akımların veya dönemlerin kendisinden önceki sanat anlayışına tepki olarak çıkması kendileri içerisinde yeni ve planlı bilgileri de beraberinde getirmiştir. Ancak modern sanatın bitimiyle başlayan "çağdaş" kavramı günümüze kadar anlam karmaşalarıyla gelmiştir.

Sanat tarihi geçmişten günümüze kadar eskinin yıkılması ve ortaya yeni anlayışların gelmesiyle sıralanmıştır. Yeni gelen anlayışlar 'yeni' olarak nitelendirilmesinin ortaya çıktığı dönem ile bağdaştırılmıştır. Buna göre yenin anlamı çağdaş olarak nitelendirilerek sanat tarihinde her dönem ve her akım kendi döneminde yeni olarak nitelendirilmiştir. Örneğin tez araştırmasında ele alınan Barok dönemi Rönesans'ın klasik resim anlayışına karşı çıkıp kendi döneminde modernleşme mücadelesi sonucunda ortaya koyduğu farkı sanat anlayışı çağdaş ve modern eserler

[18] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 578

olarak ta adlandırılabilir. Ancak sanat tarihinin radikal modernleşmesi 19. yüzyılın sonunda izlenimciliğin keşfedilmesi bunu yanında dünyanın teknoloji, sanayi ve toplumların değer yargılarının gelişip değişmesiyle empresyonizmin başladığı dönem modern sanat dönemi olarak adlandırılmıştır. Çağdaş terimi 20. yüzyıldan itibaren sanata kullanılmaya başlamasına rağmen daha öncedeki yıllarda da çağdaş kavramının karşılığını bulabiliriz. Raphael yüksek Rönesans'ın, Rembrandt Barok'un, Delacroix Romantizm'in ve Courbet'de Realizm'in çağdaş sanatçısı olarak tanımlanmıştır. Bundan yola çıkarak çağdaş kavramının yeni olarak anılması sadece günümüzde değil aynı zamanda geçmiş yıllarda da çağdaş kavramının varlığına sanat tarihinde tanık olabiliriz. Günümüzde sanat anlayışlarında yeni bilgilerin izleyici ile buluşması bazı sanat eleştirmenlerine göre yeni çıkan bir kavram olmadıkları tartışmasını da berberinde getirmiştir. Bu bilgilerin eleştirmenlere göre yeni olmadıkları ve daha önceki dönemlerde de zaten var oldukları çağdaş sanatın karmaşıklığını göstermektedir. Ancak sanatta gerçek bilginin ne olduğu özgün bir bakış açısıyla yorumlanmakta ve neyin gerçek neyin çağdaş olduğu da büyük bir soru işareti olarak birçok kaynakta tartışılmaktadır.

Dünyada sanata karşı bakış açısının her dönemde olduğu gibi farklılık göstererek günümüze kadar geldiğini görmekteyiz. Bunun berberinde farklı sanat anlayışları Rönesans'tan itibaren ekollere ayrılarak bütün dönemlere yayılmıştır. Sanat her coğrafyanın kendisine ait toplumu, kültürü ve tarihi ile şekillenerek farklı estetik kavramları doğurmuştur. Günümüzde yenilik arayışları ve sanata daha önce ortaya çıkmamış bilgiyi sunma düşüncesi ağır basmaktadır. Geleneksel sanat anlayışının günümüzde bazı sanatçılar tarafından eski bulunası ve dönemine ayak uyduramıyor düşüncesi farklı üsluplara bürünmüş ve güncellenmiş bir Rembrandt portresini yorumlayan çağdaş sanatçılar tarafından kabul görmemiştir. Günümüzde eski ustalardan oluşmuş portrelerin ya da yapıtların çağdaş sanatçılar tarafından tekrar yorumlanması çağdaş sanata farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Günümüzde çağdaş sanatta başlayan tartışmaların merkezine de olan yeni kavramının ne olduğu hakkındaki bilgiler çağdaş sanatçılar tarafında yorumlanmış ustaların yapıtları ile farklı mesajlarda taşımaktadır. Teknolojinin sanatın içine dahil olması ve yeni olarak nitelendirilen eserlerin farklı malzemeler aracılığıyla oluşturulması pentüre karşı açılan bir savaş olarak görülmektedir. Bazı Çağdaş sanatçılar tarafından geleneksel

olarak görülen pentür günümüzde hala resmin en önemli bir parçası olarak değerini korumaktadır. Sanatta kullanılan teknikler, ele alınan konular ve oluşturulan manifestolar son yıllarda yeni kavramının karmaşasıyla tartışma konusu olarak devam devam etmektedir.

Her dönemde olduğu gibi sanatın en önemli kaygısı estetik olarak görülmektedir. Estetik kavramı ister teknik açıdan olsun ister ilgi duyulan bir nesne olsun geçmişte olduğu gibi çağdaş sanatta da yenileşme süreciyle beraber farklı sanat yollarına ayrılmıştır. Estetik anlayışının günümüzdeki değişimi teknolojinin toplumları değiştirmesi ve bununla beraber insanların bakış açılarının da yenilenmesi ile sanatçıları geçmişten uzak bir algıya yöneltmiştir. Ancak her ne olursa olsun estetik algının günden güne değişmesi çağdaş sanatçılar tarafından yeni fikirleri izleyiciyle buluşturmaktadır. Yeni estetik algılarıyla oluşan yeni fikirler günümüzde tekrar edilemeyecek yapıtlara dönüşmüştür. Bir sanat yapıtının değişen anlayışlarını estetik hale getiren yine sanatçının kendi bakış açısıdır. Çağdaş sanat ile ortaya çıkan yeni estetik anlayışlar toplumun ve onu üreten sanatçının sanata olan bakış açısını değiştirmiştir. Teknolojinin de içine dahil olduğu günümüz sanatı estetiğin sadece pentürde değil aynı zamanda ortaya çıkan yeni sanat platformlarında kendisini göstermiştir.[19]

Çağdaş sanatın günümüzde fikir ve düşünce sanatı haline gelmesinde 1960'lı yıllarında ortaya çıkmış ve kabul görmüş kavramsal sanat aracılığı ile ortaya çıkmıştır. Kavramsal sanatın izleyici ve eleştirmenler tarafından kabul edilişi I. Dünya Savaşı'nın hemen öncesine dayanmaktadır. Kavramsal sanat kelimesinin ilk ortaya çıkışı Amerikalı sanat-karşıtı Henry Flynt'in performans sanatını tanımlamasıyla bilinmektedir. 1960'lı yıllarda ise kavramsal sanatın farklı bir sanat formu olarak kabul edilmiştir. Kavramsal sanatın fikir ve bağlam sanatı haline gelişi günümüz sanatında bir sanatçının malzemesi haline gelmiştir. Sanatta Kavram bir eseri değerlendirilme aşamasında sanata olan tüm yaklaşımların değişmesine sebep olmuştur. Kavramsal sanatın içine dahil tüm temsilcileri bir sanatın yapıtının estetik ile değil, entelektüel görevi gördüğünü savunmuşlardır. Bu düşünceler günümüzde bazı sanatçıların geleneksel sanata karşı olan eski tutumunun kesinlikle kavramsal sanatın içine dahil

[19] Avşar Timuçin, *Estetik*, Bulut Yayınları, Dokuzuncu Baskı, İstanbul, Haziran 2013, Sayfa 153

olamayacağı ve kabul edilemeyeceği ön görülüyordu. Resim ve heykel sanatında günümüzdeki çağdaş sanatın içine oturtulmuş bu düşünce ilk olarak kavramsal sanatçılar tarafında dile getirilmiştir. Bununla birlikte kavramsal sanat ile ortaya çıkan pentür karşıtlığı farklı estetik hazlar ile birlikte birleşen fotoğraf, video ve enstalasyonlar ile gerçekleşmiştir. Kavramsal sanatta değişen estetik anlayışları artık sanatçıların kendi yapıtlarının pratik ve uygulama kısmı asistanlar tarafından gerçekleştirilmekteydi. Bu değişim kavramsal sanattan günümüze kadar olan süreçte sanatın uygulamadan çok fikir tarafına doğru yöneldiğini göstermektedir. İtalyan kavramsal sanatçı Piero Manzoni akımın bazı sanatçıları tarafından insan duygularının doğada varoluşunu betimlemek amacıyla günümüze de etki eden performans sanatlarını başlatmışlardır. Daha önceki dönemlerde etkisini göstermiş soyut ekspresyonizmin insan duygularının tuval üzerindeki ifadeci yaklaşımına karşın kavramsal sanat tarihte fikir ve akıl yolu ile bu anlatımı sunmuştur.

Sanat tarihinde çağdaş sanatı şekillendiren kavramsal, soyut, avangart sanat anlayışlarının dışında figür resminin tekrar pentür ile yenilenme sürecine girmesiyle çağdaş sanatın tüm dönemlerde olduğu gibi figürün önemini tekrar vurgulanmıştır. Figür resmi 20. yüzyılda etkisini gösteren farklı sanat anlayışlarının yanında figüratif sanatçılar tarafından hep resmedilmeye devam etmiştir. Figüratif sanatın çağdaş sanattaki rolü, kökeni Londra'ya bağlı İngiliz figüratif ressamlar kuşağının başlamasıyla önem kazanmıştır. Bu kuşağı oluşturan ressamlar Francis Bacon, Lucian Freud, Leon Kossoff ve Micheal Andrew oluşturuyordu. Bu sanatçılar figüratif resmin tekrar doğması açısından önemli rol oynayıp devamlı figür resmini ve inşa duygularını baz alan resimler üretmişlerdir. Barok ve romantizmin figüratif sanatından etkilenen sanatçılar eserlerini modernleştirerek klasik sanatı da bir yandan yücelmişlerdir. Örneğin Lucian Freud'un eserlerinde Van Eyck, Frans Hals ve Watteau gibi sanatçıların etkileri görülürken Francis Bacon'un yapıtlarında ise Velazquez'den etkilendiğini görmek mümkündür. İngiliz sanatçılarının figüratif resme ve pentüre getirdiği yenlikler çağdaş sanata büyük etki etmiştir. İngiltere'de Avrupa'nın en önemli portrecisi seçilen Lucian Freud günümüz sanatında birçok portre ve figüratif sanatçıları etkisi altına almıştır. Lucian Freud ve Francis Bacon gibi sanatçılar İngiltere'de ortaya attıkları yeni figüratif sanat anlayışı kısa sürede Avrupa'ya yayılarak portrecilik ve figür resmi için çağdaş sanatçılara önemli fikirler vermişlerdir.

İngiliz ressamların figüre karşı bakış açısı eski ustaların resimlerindeki etkilerle yola çıkarak günümüz modern sanat anlayışını takip eden kompozisyon ve pentür anlayışı ile birleşmiştir. İngiltere'de figüre resmine katılan yenilikler kısa süre içerisinde çağdaş sanatçıları da etkileyerek günümüzde hala etkisini sürdürmeye devam etmektedir.[20]

Tez araştırmasının konusu olan portre geçmişte olduğu gibi figür ve portrenin sanatın her zaman vazgeçilmez bir parçası olarak devam etmiştir. Çağdaş sanatta karşımıza çıkan yeni fikirler figür resminin yanında soyut resim ile beraber bir rekabeti de doğurmuştur. Ancak bu rekabetin sanat eleştirmenleri tarafından kısa sürede anlamsız bulunması figür resmi ile soyut resmini ayrı kulvarlarda değerlendirilmesi ile ortadan kalkmıştır. Bu tür konuların bazı sanatçılar tarafından rekabet olarak görülmesinin sebepleri aynı dönemde yaratılan farklı sanat anlayışları olarak düşünülebilir. Çağdaş sanatı oluşturan farklı sanat dalları sadece kendileri içinde çatışmaları değil aynı zaman ülkeler arasında da dünyada sanat merkezi olma çabasına da sokmuştur. Örnek olarak gösterilirse 1980 yılı öncesinde Amerika'nın pop art ve Hiperrealizm'in ortaya çıkışı ile sanat merkezi Avrupa'dan Amerika'ya geçmiştir. Amerika'da çağdaş sanatın etkisiyle sanat yapıtlarına konular popüler etkiler insanların ilgisini çekmiştir. Popüler temalar inşaların da içine dahil olduğu duygularına ve ilgilerine vurgu yapan güncel olaydan oluşuyordu. Popüler sanatın günümüz sanatındaki duyulan ilgisi kısa süren Avrupa sanatına olan etkileşimi azaltmıştır. Ancak yıllardır sanatın doğduğu topraklar olarak görülen Avrupa kısa süre içerisinde 1980'ler den sonra tekrar sanat tarihinde konumunu kazanmıştır.[21]

Sanat tarihinde günümüz sanatı olarak nitelendirilen çağdaş sanat eski dönemlerde olmayan farklı sanat anlayışları ve farklı üslupları aynı anda sunan bir dönem haline gelmiştir. Böylece çağdaş sanat içinde barındırdığı sanatçılarıyla günümüzde çeşitlilik ve canlılık kazandırasıyla öne çıkmaktadır. Birçok sanat kaynaklarında çağdaş sanatın belirli kalıplara sokarak tanımının yapılamıyor olması günümüz sanatı için kazandırdığı geniş bakış açısı ile tanımlanabilir.

---

[20] "*BP Portrait Award 2020*" https://www.npg.org.uk/ (Nisan 2019)

[21] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 533

1.4 Çağdaş Sanatın Temel Özellikleri

Çağdaş sanat olarak tanımladığımız gününe ayak uyduran ve devamlı yeniliklerle değişim gösteren günümüz sanatı, modern sanatın temelleriyle oluşan farklı ve çeşitli sanat anlayışlarını barındıran dönemdir. 1980'lerden sonra sanat alanında farklı etkileşimlerin doğduğu Avrupa ve Amerika'da harekete geçen modern tabanlı farklı disiplinler kısa süre içerisinde çağdaş sanatın başladığı dönem olarak ta kaynaklarda gösterilmektedir. Günümüz sanatına kadar etki etmiş soyut resim, kavramsal sanat, yeni dışavurumculuk, Süperrealizm ve figüratif resim çağdaş sanatçılara önemli referanslar sunmaktadır. Çağdaş sanatın çeşitliliği ve farklı görüşlerin aynı dönemde ortaya atılması beraberinde farklı sanat kitlelerini de oluşturmuştur. Sanat tarihinde daha önceki akımlara bakıldığında aynı dönem içinde yaşamış sanatçıların birbirlerine benzer sanat disiplinlerden uluştuğunu görürken günümüz sanatın çeşitliliği temel olarak alındığında farklı kitlelerin oluşmasıyla hepsi aynı dönemde varlığını sürdürmektedir. Çağdaş sanatın belirsizliği çeşitli sanat disiplinlerinin aynı dönemde varlık göstermesi ve hepsinin de farklı sanat kitleleri tarafından kabul edilmesiyle bağlantılıdır.[22]

Çağdaş sanatı oluşturan disiplinlerin özellikleri olarak açıklanmak istenirse günümüz sanatında varlığını gösteren geleneksel sanatı benimsemiş sanatçıların günümüzün modernitesiyle nasıl değiştiğim gösterdiği konusu bize yardımcı olabilir. Çünkü sanat akımları eskiden günümüze kadar birbirlerine karşı tepki olarak çıkmaları büyük değişimlerden çok teknik ve anlatım açısından benzerliklerden göstermiştir. Buna örnek olarak Maniyerizm'den sonra çıkan Barok ya da Neo Klasizm'den sonra çıkan Romantizm anlatım olarak farklılık barındırsa da teknik açıdan benzerlikler taşıdığını görebilmekteyiz. Uzak tarihler arasında yer alan Barok Sanatından Rembrandt'ın eserlerinde kullandığı fırça etkilerinin sanat tarihçileri tarafında empresyonist sanatçılara etki ettiği düşünülmektedir. Bu tip benzerlikler dönemlerin birbirlerine olan tepkilerinden çok birbirlerine olan etkileşimleri bizlere sunmuştur. Çağdaş sanat içerisin de ye alan sanat üsluplarının da geçmiş dönemlerden izlenimlerin olduğunu ve aynı zamanda benzerlikler gösterdiğine de tanıklık etmek mümkündür.

[22] Osman Erden, *Çağdaş Sanat Tarihi*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2015

Bununla birlikte pentüre kaşı olan sanatçılarında Performans, fotoğraf, video, enstalasyon ve soyut biçimlerde birlikte aynı zamana eşlik etmektedirler. Günümüzün sanatı uçsuz bucaksız olup birbirinden çok farklı eserlerin üretildiği zengin bir dönemdir. Çağdaş sanatın izleyiciye verdiği en önemli düşünce eski tartışmaların artık bu dönemde olmadığıdır. Bu düşünceler figüratif sanat, soyut sanat ve kavramsal sanatın birbirinden bağımsız olmasının yanında kendilerine ait sanat kitlelerini oluşturarak aynı zamanda hepsinin varlık göstermesidir. Bunun günümüzde en önemli örnekleri farklı alanda ve farklı üsluplarda olan sanatçıların aynı konularda birleşmesidir

Sanat geçmişte olduğu gibi günümüzde var olma ve büyük adanmışlık gerektiren bir alandır. Çağdaş sanatın geçmiş sanat dönemlerine göre alışagelmemiş anlayışları günümüz teknolojisi ile birleşen bir harman oluşturmuştur. Çağdaş sanatın çeşitliliği dönem olarak yenilikleri sunmak istese de bazı eleştirmenlerin düşünceleri yeni kavramının artık olmadığı ve günümüz sanatının geçmişi tekrar ettiği düşünceleri de ortaya atılmaktadır. Sanat olarak tanımlanan ilk eserler mağara resimleriyle başlayıp günümüze kadar uzun yollardan geçmiştir. Sanatın devamlı bir yenilik anlayışı içerisinde olmasının yanın da sanatın ne için yapıldığı soruları da günümüze kadar sorgulanmıştır. Bunlardan biriside sanatın sanat için yapılma kaygısı 1960'a kadar süren modern sanatta ilk karşılaşılan sorunsaldı. Modern sanatın bu tutumu günümüz sanatı için büyük cesaret olmakla birlikte farklı anlayışların ve sorgulamanın bir eleştiriden çok sanatın bir malzemesi haline gelmesi durumunu bize açıklamaktadır. 21. yüzyıl sanat için bir karmaşa olarak görülse de tüm sanat dallarının yeniden önem kazandığı ve güçlü sanat formlarının ortaya çıktığı yıl olarak görülmektedir. Çağdaş sanatın bu yıllarda çeşitliliği ile beraberinde getirdiği farklı sanat kitlelerini oluşturması sanatın sanat için yapıldığı sorusunu da tekrar yinelemektedir. Çağdaş sanatın cesaretli tutumu aynı zamanda yeniliğin geleneksel üzerinden kurulmuş iskeletini de bazı sanatçılar tarafından vurgulandığını görmekteyiz.

Günümüz sanatı ne kadar yeni bir akımı doğurmasa da farklı ülkelerde yaşayan sanatçıların çok çeşitli üsluplarda eserler ürettiğini söyleyebiliriz. Çağdaş sanata demir atmış yenilikçi bakış açısı farklı ülkelerden değişiklik göstermiştir. Yıllarca sanatın merkezi olan Avrupa günümüzde de kültürün ve geleneğin getirdiği süreklilikten yola

çıkarak klasik üslubun modernleşme ile bileşerek çağdaş eserler üretme çabası içerisinde olmuşlardır. Günümüzün canlı ve çeşitli sanat anlayışı döneminin sanatçılarını dünyayı keşfetmekten uzaklaştırmayıp aksine yeni anlayış biçimlenmesinde önemli rol oynamıştır. Çağdaş sanatta devam eden geleneksel sanat anlayışlarının devam etmesi ve bunların günümüzün gözlemleriyle birleşerek zengin sanat üsluplarıyla izleyicilerle buluşmaktadır. Geleneksel sanat anlayışı ya da batı sanatını benimseyen ve yücelten sanat disiplinleri resim, heykel, fotoğraf ve video sanat alanlarında çağdaşa sanatçılar tarafından vurgulanmaktadır. Soyut sanat ile betimlenen eserlerin yanı sıra doğayı somut bir şekilde anlatan figür, portre, manzara, natürmort gibi alanlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini korumaktadır. Soyut sanattan uzaklaşan bazı sanatçılar eserlerinde konu olan somut gerçekler ile birlikte doğayı gözlemleyen dünya ile etkileşim kurmuşlardır. Barok Sanatında ve ondan sonraki dönemlerde başlayan inşaların sıradan yaşamları günümüzün en temel sanat malzemesi olmuştur. Modern ile birleşen sıran yaşamlar geçmişte olduğu gibi direkt olarak betimlenmekten çok izleyici sorgulatan ve farklı bağlamlara yönelten bir anlatım olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan yaşaması ya da insanın kendisi Rönesans'tan beri yüce olarak görülmekle beraber günümüze kadar gelen bir imge halini almıştır. Sanatın en önemli malzemesi haline gelen insan imgesi, figüratif resmin geçmişle günümüz arasında bir köprü oluşturmasına ve sanatta ki evrimi hakkında bizlere önemli kaynak oluşturmaktadır. Sanat tarihinde tüm dönemleri kapsayan, sanatın ortak konusu haline gelen insan figürü çevreleri, ilişkileri, duyguları ve içe bakışları günümüz sanatçıları tarafından yaratılan yapıtlarında portre ve figür resminde izleyici ile etkileşime geçen bir ifade biçimine dönüşmüştür.

İnsanın eskiden olduğu gibi günümüzde de önemini kuruması bazı sanatçıların manifestolarında yer alan sanatta en iyi anlatım biçimi olarak tanımlanmaktadır. Günümüzün eserlerine konu olan insanın sadece bir görsel olarak değil aynı zamanda eserlerin anlatımına dahil olan katılımcılar olarak ifade edilmektedir. İsa'nın fraklı coğrafyadan sanatçıların eserlerinde sanat tarihine o ülkenin kültürü ve tarihi yapısı hakkında da bilgileri beraberinde getirmektedir. Bu bilgeler daha önceki dönemlerden örneklerle anlatıldığı takdirde Leonardo'nun eserlerindeki figürler ile aynı döneme ait farklı coğrafyada olan Albert Dürer'in yapıtları arasındaki farklar bizlere bulundukları yerler hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. 21. yüzyıla kadar taşınan

insana dair sanat yapıtları çağdaş sanatçıların yorumları ile hala devam eden figür geleneğinin izleyiciye geçirdiği mesajlar hem sanatçının anlatımı hem de sanatçının bulunduğu kültür hakkında bizlere somut bilgileri taşımaktadır. İçinde bulunduğumuz çağdaş dönem sanatçılarının geçmişten uzaklaşmış ve günümüzün modernitesine sadık kalan eserleri resim, heykel, tasarım ve medya gibi alanlarda bir yandan yorumlanırken diğer yandan geçmiş dönemlerin veya akımların figüratif geleneğine de gönderme yapmışlardır. Geçmiş döneme ait yapıtlara duyulan saygı ve ilgi sanatçının her zaman çıkış noktası olup eserlerinde ki yapılmış vurgular geçmişin günümüzde de ne kadar önemli olduğunu bizlere sunmuştur. Buna benzer yorumlamalar günümüzde birçok sanat dalında yapılırken bu yorumların 17. yüzyıllarda karşımıza çıktığını görebiliriz. Leonardo Da Vinci'nin "Son Akşam Yemeği" adlı eseri Rembrandt'ın ilgi odağı olup birçok eskiziyle yorumlanmıştır. Figür sanatının günümüz sanatında tekrar canlanmasını sağlamış Francis Bacon'nın Velazquez'in "Papa X. Innocent Portesi" adlı eserini çağdaş bir üslupla yorumlayarak geçmiş dönemlere gönderme yapmıştır.[23][24]

Çağdaş sanatta tartışma konusu haline gelen yenilik anlayışı günümüze kadar taşınmış birçok çağdaş sanatçıların gönderme ve vurgu yaptıkları eski dönemler, içinde bulunduğumuz modern dönemin getirileri ile tekrar önem kazanarak çağdaş sanatta yerini korumaya devam etmiştir. Çağdaş sanatçıların her alanda olduğu gibi eski ye karşı olan saygının sadece konu anlatımları ve eserleri yorumlamasıyla kalmamış aynı zamanda resim sanatının en önemli parçası olan plastik değerlerini de klasik anlayışlar çerçevesinde uyguladıkları görülmüştür. Pentürün resim sanatındaki değeri geçmişten günümüze kadar farklı serüvenlerle taşınarak sanatçının anlatımcı ve ifadeci yönünü bir imza gibi sunmuştur. Günümüz sanatının bazı sanatçıları pentüre karşıt bir bakış açsı yaratmıştır. Bu pentürün reddedilmesi ve tuval resminin geleneksel görülmesiyle modern olarak algılanmamıştır. Ancak bu görüşler yakın geçmişte Dadaizm adlı akımın sanat karşıtı olarak çıkması ve çok kısa sürmesi gibi bir sonuçla bitmiştir. Sonuç olarak günümüzde birçok farklı sanat anlayışının bir arada sunulması ve birbirleriyle olan karşıt görüşleri çağdaş sanat için çeşitliliği ve sanat zenginliği

[23] Kolektif, *Art Book Rembrandt*, Dost Kitapevi, İstanbul, 2004, Sayfa 71
[24] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 564

olarak karşılanmaktadır. Günümüzde bir eserin çağdaş olabilmesi sorunsalı sanat anlayışı ve üslup niteliği olarak değerlendirmek yerine içinde bulunduğu yüzyıla dahil olan tüm sanat eserlerinin çağdaş olarak kabul edilmesi durumuyla karşılanmaktadır. Örneğin eski dönemden önemli ustaların eserleri yaşadığımız dönemde tekrar modern anlayışlarla yaşatılması çağdaşlaşmış bir geleneği tam olarak bizlere tanımlamaktadır.

Sanatın geçmişten günümüze kadar olan süreciyle birbirini takip eden anlayışları çağdaş sanat öncesine kadar bir düzen içerisinde devam etmiştir. Bunun sebebi ortaya çıkan yeni disiplinlerin kendisinden önceki anlayışa karşıt bir görüş olarak tanımlanmıştır. Bunula birlikte ortaya daha önce düşünülmemiş fikirlerin ortaya çıkması ile birbirini takip eden akım olarak adlandırdığımız bir süreç ile ilerlemiştir. Sanat tarihinde bazı akımların dönem olarak çakışmasına rağmen her yüzyılın yeni akımları ve yeni fikirlerinin var olduğunu bilmekteyiz. Her akımı oluşturan yeni fikirler, karşıt görüşler ve sanatsal üslupları ile kendine ait tanımlamakta zorlanmadığımız bir hareketi temsil etmişlerdir. Bunun sanatsal sürecindeki düzeni modernizm sonrası çağdaş sanat olarak kabul ettiğimiz yıllara kadar devam etmiştir. Ancak çağdaş olarak nitelendirdiğimiz günümüz sanatı tüm sanat tarihinde alışık olunmadık bir düzensizlik ile karşılaşmıştır. Bu düzensizlik aslında çağdaş sanatın özelliklerinin açıklanması için bir sonuç doğurmaktadır. Yaşadığımız dönem ya da yakın geçmişe kadar ele aldığımız çağdaş sanat ne kadar yeni disiplinleri beraberinde getirse de aslında geçmişin bir tekrarı yeni anlayışların günümüzde değişiyor olmasıdır. Faklı sanatçıların günümüzde geçmiş yıllara göre tüm içeriği ile farklı ve çok çeşitli anlayışların bir arada oluşu bir yandan düzensizlik ve kalabalık oluştururken diğer yandan hiç görülmemiş her sanat düşüncesinin farklı kitleleri oluşturmasıyla zengin bir dönemde olduğumuza işaret etmektedir. Çağdaş sanat bir yandan Günümüzün teknolojisinin değişen sanat anlayışları ile sanatçıların bir parçası haline gelmesi diğer yandan geçmişten günümüze taşınmış geleneksel tekniklerin yeni anlayışlarla devam etmesi gibi çok çeşitli bir dönemi oluşturmuştur. Kısacası çağdaş sanatı tanımlamak ve özelliklerini açıklamak ne kadar belirsiz olsa da en çarpıcı ve en temel ayırt edici özelliği çok çeşitli ve zengin sanat anlayışların bir arada varlık göstermesi olarak açıklayabiliriz. Çağdaş sanatın merkezine aldığı en temel sorunsal yeniliğin günümüzde sanatçıdan sanatçıya değişmek ile beraber sorgulamanın içene dahil olan izleyicinin buna karar vermesi ön görülmektedir. Sonuç olarak her dönemi

oluşturan ve ona bir isim yükleyen taraf her zaman o dönemin kendi sanat izleyicisi olmuştur.

2. BÖLÜM: SANATÇILAR BAĞLAMINDA BAROK DÖNEM

2.1 Barok Dönemi Sanatçılarına Genel Bakış

Barok Sanatı 16. yüzyılın sonları 17. yüzyılın başlarında sanatçıların zengin ve süslü bir anlatımın hem teknik açıdan hem de anlatım açısından sanat tarihinin en etkili dönemleri arasında yer almaktadır. Barok Sanatının zenginliği önde gelen temsilcileri sayesinde kendisinden sonra gelen yüzyıllara ışık tutmuş bir dönemdir. Barok Sanatını öne çıkaran en temel prensipler sanatçıların ele aldıkları konular ve birbirinden farklı işlemiş üsluplar olarak öne çıkmaktadır. Barok resim sanatı sanatçıların figüratif anlayışla birlikte sanat tarihinin en önemli portre ressamlarının doğmasına tanıklık etmiştir. Portre sanatının bu kadar önemli kılınması dönemin sanatçılarının ilk defa duygularıyla bağ kuran portre resimlerine modellik yapan kişiler ile gerçekleşmiştir. Sanatçıların modelleri günümüze kadar kaynaklara da tanınmamış olsa bile sanatçıların resmettikleri yüzler etkili olmasının yanı sıra yaşıyormuş hissi vermektedir.

Barok Sanatını resim sanatında daha çok portre ressamları ile öne çıkmıştır. Bunun sebebi ressamların portre sanatını benimsemesi ve sanat tarihine portre resmi açısından önemli izler bırakmasıdır. Barok Sanatının önde gelen portre ressamları Rembrandt, Frans Hals, Velazquez. Rubens ve Vermeer gibi sanatçıların başyapıtlarıyla Barok Sanatında egemen olmuşlardır. Bu sanatçılar yaptıkları portre resimleriyle gelecek kuşaklara hem üslup olarak hem de sanatsal dil olarak öncülük etmişlerdir. Örneğin Renbrandt'ın portreleri günümüzde hala araştırma konusu olarak eserlerinde uyguladığı ışık, gölge ve pentür sırrı çözülememiştir. Sadece Rembrandt'ın değil dönemin birçok sanatçılarının boyasında kullandığı gizem merakını korumaktadır. [25]

Barok döneminin temsilcilerinin tercih ettiği konular ve üsluplar sanatçıdan sanatçıya farklılık göstermesinden ziyade resimlerine konu olan modellerin sadece bir

[25] Simon Schama Power of Art, *"Rembrandt",* BBC, Erişim Tarihi:2013

imgeden ibaret olmadığı sanatçının da yakın çevresi hakkında bizlere bilgiler vermektedir. Bu bilgiler sanatçıların sembolik olarak kullandığı birtakım nesnelerle şifrelenmiştir. Örnek olarak Rembrandt'ın otoportrelerin de elinde tuttuğu paletin küçük oluşu aslında sanatçının Katolik bir aileden ve yakın çevreden geldiğini göstermektedir. 17. yüzyılda sanatçıların parçası olan palet küçüklüğü ve büyüklüğü ile sembolik anlamlar taşımaktadır. Küçük palet Rembrandt'ta olduğu gibi Katolik din anlayışını vurgularken büyük palet ise Ortodoks dinini sembolize etmiştir. Sanatçılar bu dönemde sadece soylu sınıfları resmetmişleridir. Aynı zamanda sanatçıları özel kılan insanların sosyal yaşamlarını da başarılı tasvirlerini betimlemişlerdir. Frans Hals bu dönemin sırandan yaşamlarını en iyi anlatan sanatçıların başında gelmektedir. Rembrandt'ın kullandığı palet gibi sembolik anlatım biçimleri Frans Hals'ın alt kesimden insanların yüzlerinde şekillenmiştir. Örneğin Frans Hals' "Malle Babbe" adlı eseri sanatçının yaşadığı çevre ve hayatı hakkında önemli ipuçları bulundurmaktadır. Dönemin zenginliği sanatçının kendini anlatan üslubu ile bir bütünlük sağlayarak deli bir kadının hastanede yapılmış bir portresi olarak kayıtlara geçmektedir. Sanatçını oğlunun "Malle Babbe" adlı eserinde resmettiği kadın ile aynı hastanede oluğu düşünülmektedir. Frans Hals'ın oğlunu ziyareti sırasından bu kadının ifadelerinden etkilendiği için onun portresini yaptığı bilinmektedir. Sanatçının diğer eserlerinde resmettikleri yüzler mütevazi kesimden insanlara ait olup sanatçıyı Barok döneminde değerli kılan en önemli şey ele aldığı konularıdır. Diğer bir Hollandalı sanatçı Vermeer genellikle küçük ebatlı eserleri ve daha çok kendi atölyesinde poz veren modelleri ile bilinmektedir. Vermeer'in disiplinli sanat anlayışı Frans Hals ve Rembrandt'a göre daha tutumludur. Barok döneminin resim anlayışındaki sert ışık ve gölgeler Vermeer'in eserlerinde daha duru bir şekilde ele alınmıştır. Sanatçıyı tanımlayan resimsel üslubu anlattığı konular bakımından Hollanda'nın sütçü kızlar, temizlik yapanalar gibi kendi kültürlerine ait olan yaşam tarzlarını güçlü bir şekilde vurgulamıştır.

Kısacası Barok döneminin sanatçıları sadece yeni bir sanat anlayışını sunmamışlardır aynı zamanda kendilerine ve yaşadıkları yere ait olan parçaları eserlerinde göstermeye de çalışmışlardır. Bu sayede sanatçıların eserlerine konu olan kareler bizlere o dönemin yaşam tarzı, kültürü ve sanatçıya ait bilgiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bilgiler ışığında Barok dönemi sanatçıları yaşadıkları yüzyıl

çerçevesinde eserleri ile kendisinden sonraki kuşaklardan günümüze kadar tanıklık etmektedir.

2.2 Barok Dönemi Sanatçılarının Yapıtları ve Çözümlenmesi

Görsel 1: Caravaggio "Aziz Matta'ya Çağrı", T.Ü.Y.B, 320x335cm, 1599-1600

Barok Sanatı kendisinden önceki dönemlerin aksine konu, üslup ve teknik olarak sanatçılar tarafından değişime uğramıştır. Öncelikle konu olarak Barok döneminin yapıtlarını ele alındığında sanatçıların eserlerinde dini ve mitolojik temaların ilk başlarda boy gösterdiğini görmek mümkündür. Bundan yola çıkarak Barok Sanatının ilk temsilcilerinden Caravaggio'nun "Aziz Matta'nın Çağrısı" adlı eseri Barok dönemin en başarılı dini temalı örneklerindendir. Bu yapıt Caravaggio'nun en karakteristik yapıtlarından biridir. Bizlere burada aktarılmak isten İsa'nın kendisine elçi olarak kabul ettiği ve öğrencisi olan Aziz Matta'yı çağırma sahnesi olarak tasvir edilmiştir. Toplam yedi figürden oluşan eserde İsa'nın kapalı bir ortama girip Aziz Matta'yı işaret ettiği görülmektedir. Rönesanas'ın dini temalarından farklı olarak karanlık bir fon üzerine dinin yüceltilen anlamı, gündelik yaşamlar içinde sunulmaya başlamıştır. Cravaggio'nun eserlerinde koyu fon üzerine boyanmış açık kompozisyonlardan oluşan figürler göze çarpmaktadır. Geçmiş dönemlerin statik kompozisyon algısı Barok döneminde düzensizleşerek dinamik bir hal almıştır. Karanlık bir mekanda geçen figüreler Caravaggio'nun üslubu ile portrelerin

vurgulanmak istendiği güçlü ifadelerle yer almıştır. Caravaggio ürettiği yapıtlarıyla Barok Sanatının karakteristik özelliklerini de sunmuştur. [26]

Görsel 2: Rembrandt Van Rijn "Çift Çemberli Otoportre", T.Ü.Y.B, 85x111cm, 1665

Rembrandt Barok döneminin özellikle portre resimleriyle tanınan en başta gelen sanatçılarındandır. Yaptığı porte resimleriyle kuzeyin en büyük sanatçısı olarak kabul edilmiştir. Rembrandt erken dönem eserlerinde öncelikle dini ve mitolojik konuları resmetmiştir. Daha sonra portre resimlerine yönelerek izleyiciye duyguları çok güçlü bir şekilde geçirmesi ve bunun yanında otoportreleriyle de bir içe bakış sunmuştur. Sanat tarihinde en çok kendi portresini resmetmiş olan sanatçı Rembrandt bu eserinde orta tonlarla oluşturulmuş ve toprak renklerinin hakim olduğu değerler görülmektedir. Eserinin arka planındaki iki dairenin neden yapıldığı bilinmemekle beraber baş ve gövdeyi kompozisyon olarak dengelemek için yaptığı düşünülmektedir. Sanatçı her otoportresinde yaptığı gibi kendi içebakışını anlatan yapıtlarında ruh halini izleyiciye geçirmektedir. Bu eseri 55 yaşındaki halinin karısı Saskia'nın ve çocuklarının kaybı sonrası sıkıntılarını ifade edildiği bir anlatım biçimi olarak vurgulandığı düşünülmektedir. Rembrandt eserlerinde duyguları ifade etmesinin yanı sıra bu görselde paletin bir sembolik tarafından izleyiciye sumuştur.17. yüzyılda

[26] Rosa Giorgi, *Art Book Caravaggio*, Dost Kitapevi, İstanbul,2002, Sayfa 66

sembolikleşen bazı nenelerin başında ressamların parçası olan paletlerin anlatıma dahil olduğu görülmüştür.[27] Küçük paletin o yıllarda Katolik Hristiyanlığı temsil etmesiyle bilinmektedir. Kendi otoportresinde elinde tasvir ettiği küçük palet Rembrandt'ın katı dindar bir aileden geldiğini göstermektedir. Bunun dışında Rembrandt'ın diğer otoportre eserlerinde de küçük paletin yer aldığına tanık olmaktayız. Sanatçının eserlerinde uyguladığı impasto tekniği kalın boya kullanımıyla oluşturulan pentür anlayışı ifade biçimi ile birleşerek ortaya araştırma konu haline gelen birçok fikride beraberinde getirmiştir. Barok resim anlayışında desenin önemi nerdeyse tüm sanatçılar tarafından dile getirilmiştir. Eserlerin yapılış aşamasında sanatçıların orta tonda oluşturduğu zemin üzerine desen altyapısı kurulmuş boyama tavrı ile oluşturulduğu bilinmektedir. Toprak renklerin ya da çamur olarak nitelendirilen tonların hakim olduğu resimler Barok döneminin en belirgin özeliklerindendir. Bunu en iyi renk armonisi ile birleştirerek uygulayan sanatçıların başında Rembrandt gelmektedir. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi lisans döneminde resim restorasyonu başlıklı derste araştırma konusu olan Rembrandt'ın eserleri desen altyapısı ile oluşturulmuş yağlı boya eserin her katmasının da seans aralarında sanatçının vernik uyguladığı analiz edilmiştir. Böylece sanatçının her katmanda uyguladığı vernik renklerin doygunluğunu artırarak espas dengesini güçlü kıldığı gözlemlenmiştir. Bunun yanında kalın boya katmanların da oluşturulan portrelerin sadece fırça değil aynı zamanda farklı malzemelerinde kullanıldığı saptanmıştır.[28]

Tüm gelecek kuşakları portreleriyle ve kullandığı pentür anlayışı ile etkilen Rembrandt eserlerinde ışığın ve gölgenin ressamı olarak tanımlanmaktadır. Barok Sanatını aydınlatan Rembrandt kendisinden önce ve sonra gelen sanatçılarından her zaman daha başarılı bulunduğu söylenmektedir. Sanat tarihinde gelmiş geçmiş en başarılı portre ustası olan Rembrandt günümüz sanatçılarına her alanda birçok öğreti sunmaktadır. Günümüzde Rembrandt'ın eserlerinde kullandığı renk ve ışık çağdaş sanatçıların en çok dikkatini çeken plastik değerlerden oluşmaktadır. Fotoğraf

[27]Rosalind Ormiston, *Rembrandt*, İş Bankası Kültür Yayınları, (Çev. Mehmet Barış Albayrak), İstanbul, 2014, Sayfa 211

[28] Ömer Yiğit Aral, *Resim Teknoloji ve Restorasyonu I*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2017

sanatçılarının da kullandığı Rembrandt'ın ışık, gölge ve renk anlayışı eserlerde sıkça karşılaşılan teknikler arasında yer almaktadır.

Sanatçının eserleri Barok döneminde portre sanatını açıklayan önde gelen başyapıtlardan oluşmaktadır. Yaşadığı dönemde ve sonraki yıllarda karşılaştığımız Rembrandt'ın çağdaşları sanatçının geleneğinin sürdürülmesinde portre adına katkıda bulunmuşlardır. Sanat tarihinde portre resminin en büyük ustası olarak kabul edilen Rembrandt yapıtlarıyla çağdaşlarına ve günümüz sanatçılarına öncülük etmiş ve portre sanatının gelişimi açısından önemli rol üstlenmiştir.[29]

Görsel 3: Frans Hals "Malle Babbe", T.Ü.Y.B, 64x75cm, 1633-1635

Hollanda'nın bir diğer portre ressamı Frans Hals özellikle sosyal yaşamdan kareleri yansıtan eserleri ile tanınmaktadır. Eserlerindeki portreler döneminin diğer sanatçılarından farklı olarak hasta insanların, çocukların ve alt sınıftan kişilerin ifadelerinden oluşmaktadır. Sanatçının izleyiciye geçirmek istediği alışagelmemiş duygulardan oluşan portrelerinin diğer ressamlardan farklı olarak dinamik yapılardan oluşmasıdır. Sanatçının erken dönem eserlerinde klasik etkisinde kalan

[29] Kolektif, *Art Book Rembrandt*, Dost Kitapevi, İstanbul, 2004, Sayfa 108

Maniyerizm'den etkilendiği görmekteyiz. Ancak kısa zamanda çağdaşlaşma yolunda olan Frans Hals ülkenin bir diğer usta ressamı Peter Paul Rubens ve Cravaggio'dan etkilenerek dönemin sanat anlayışına ayak uydurmuştur. Frans Hals'ı dönemin sanatçılarından ayırt eden en büyük özelliği eserlerinde ele aldığı konular ve bu konuların kendine özgü süratli bir pentür anlayışı ile birleşmesidir. Sanatçı portrelerinde daha çok anlık ifadelere yoğunlaşarak düzensiz kompozisyon anlayışı ile betimlemeler yaptığı görülmektedir. Frans Hals'ın kompozisyonları Barok Sanatının açık kompozisyon ve açık formlarından oluşan özellikleriyle dikkat çekmektedir. Frans Hals'ın en başta gelen başyapıtlarından biri Malle Babbe adlı eseridir. Bu eser Frans Hals'ın oğlu ile aynı akıl hastanesinde bulunan bir kadının sanatçının oğlunu ziyareti sırasında resmettiği düşünülmektedir. Sanatçının eserlerinde yer verdiği akıl hastaları Barok dönemin sanat anlayışında yeni yapıların doğmasına ve sosyal yaşamın sanatın bir parçası haline geldiğinin ilk örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların sıradan yaşamlarının sanatçıların konusu haline gelmesi sanatta portre resminin Barok döneminden itibaren değişime uğradığının bir göstergesi olarak düşünülmektedir. Frans Hals eserlerinde dinamik pozları tercih etmesi pentür anlayışının anı kaydetme odaklı olduğu spontane üsluptan oluşmaktadır.[30]

Tuval üzerine resmedilmiş yağlı boya tekniği diğer Barok sanatçılarında gözlemlendiği gibi orta tondan oluşan astar üzerine yapıldığı görülmektedir. Frans Hals'ın eserlerinde genellikle arka planda kullandığı yeşil tonları ön plandaki ten renkleri ile zıtlıklar oluşturmaktadır. Sanatçının Toprak tonlarından elde ettiği renklerin yanı sıra soğuk ve sıcak renklerinden oluşturulmuş zıtlıklar ile vurgu yaptığı gözlemlenmektedir. Frans Hals'ın eserlerinde sıkça karşılaşılan yeşil tonlar kendisinden sonraki Eduard Manet ve Lucian Freud gibi sanatçıları da etkilediği görülmüştür. Örneğin Manet'in "Hamlet" adlı eserinin Frans Hals eserlerindeki renklerle benzerlik gösterdiği söylenebilir. Buna ek olarak dinamik yapıda tasvir edilmiş figürler ile birlikte hızlı uygulanmış fırça vuruşları sanatçının karakteristik özelliklerini taşımaktadır. [31]

---

[30] Bahri Genç, "*Barok Sanatı ve Kendi Eserleri Üzerine*", (Kasım 2019)

[31] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 228, Frans Hals

Barok Sanatında portre resmine etki eden sanatçı sadece üslubu ile değil aynı zamanda konuları arasında yer alan siyaset adamları, şövalyeler ve grup portreleri gibi üst sınıftan kesimleri sıradanlaştırarak cesur bir anlatım biçimine de yer vermiştir. Mütevazi bakış açısının örneğin "Gülen Şövalye" eserlerinde olduğu gibi diğer soylu sınıfların resimlerinde basitleştirdiği portrelerindeki ifadelerin gösterişten çok doğallık olarak sunulması sanatçıyı döneminde farklı kılan bir diğer bakış açısıdır. Frans Hals ürettiği eserler ile kendi yaşam tarzı hakkında da izleyiciye önemli referanslar vermektedir. Sanatçı Hakkında fazla kaynak olmamasına rağmen eserlerinde öne çıkan alt sınıf insanların yoksul görüntüleri kendisinin de bir dönem maddi krizler içine olduğunun bir göstergesi olarak bazı kaynaklarda rastlanmaktadır.

Sonuç olarak Frans Hals kendine özgü sanat anlayışı ile sanat tarihine portre adına önemli izler bırakarak izleyiciyi içine çeken yapıtlar üretmiştir. Hollanda'nın ürettiği eserlerle geleneğini sürdüren kendi yaşamından izle taşıyan anlatımı onu Rembranft ile beraber dönemin en iyi portre sanatçısı yapmıştır. Frans Hals'ın sanat tarihindeki önemi kendisinden sonraki kuşaklara bıraktığı etikler ile anlaşılmaktadır.

Görsel 4: Diego Velazquez, "Nedimeler", T.Ü.Y.B, 276x318cm ,1656

Barok döneminin portre disiplinleri sadece tek figürden oluşan resimlerden ibaret değildi aynı zamanda dönemin ticari anlayışında oluşan, saraylara ve krallara çalışan sanatçıların grup portreleri de yer almaktaydı. Grup portreleri denilince ilk akla gelen Barok sanatçısı Diego Velazquez'im öne çıktığını görmekteyiz. 17. yüzyıllarda varlıklı bir hayat süren İspanyol sanatçı Velazquez grup portreleri ve soylu inşaları konu alan yapıtları ile tanınmaktadır. Kuzeyde Rembrandt, Rubens, Frans Hals ve Vermeer gibi portre sanatçıları başta gelirken İspanya'da ise kısa süre içersin de portre sanatının en önemli başyapıtlarına imza atan Velazquez konuşulmaktaydı.[32]

İspanyol Barok Sanatının etkilerinin görüldüğü Velazquez'in yapıtları İspanya'nın etnik yapısı ve sanat anlayışı hakkında bilgilerin aktarılmasında önemli rol oynamıştır. Velazquez'in Nedimeler adlı başyapıtı sanat tarihinin en başarılı grup portrelerine örnek olarak gösterilmektedir. Bu yapıtın konusu olan İspanya Kralı IV. Philip'in kızı İnfanta Margarita'yı ön planda tutan ve aynı zamanda onu yardımcıları olarak nitelendirilen iki nedimden oluşmaktadır. İspanya'nın şimdiye kadar gelmiş en iyi sanatçısı olarak kabul edilen saray ressamı Diego Velazquez kral adına bu önemli yapıtı resmetmesi için görevlendirilmiştir. Eserin ortasına konumlandırılmış Margarita'nın etrafında iki nedime bulunurken eserin sağında iki cüce Margarita'nın refakatçi olarak bulunan rahibe ve bir gözetmen bulunmaktadır. Eserin sol arka tarafında kapı girişinde sarayın mabeyincisi ve ön kısımda göze çarpan Velazquez'in kendisi yer almaktadır. Eserin genel fonun koyu tunları arasında yer alan figürler birbirine kaynaşmadan ön plan çıkarak özellikle Margarita'nın açık renkli sarı saçları ile yaptın merkezinde yerinin korunması sağlanmıştır. Küçük yaştaki Margarita'nın durgun ve kendinden emin bakışları üstündeki kıyafetlerle sanatçı tarafından soylu oluşunu vurgulamaktadır. Yapıtın sağ tarafında yer alan iki cüce sanatçının güçlü kompozisyon anlayışı Margarita ile cücenin aynı hizaya getirmesi sonucu güzellik ve çirkinlik zıtlığının yaratılmasıyla görülmektedir. Diğer yandan İspanya'nın avlanmayı temsil eden av köpeği de cüceler ile yer almaktadır.[33]

---

[32] Susie Hodge, *Velazquez 500 görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2017

[33] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 220, Velazquez

Eserin gizemli oluşunun göstergesi sanatçı tarafından kendi otoportresinin arkasında yer alan aynada Kral Philip ve karısının portelerinin betimlendiği kesin olmamakla beraber düşünülmektedir. Eserin sanat tarihçiler tarafından gizemli olarak nitelendirilmesi aynada resmedildiği düşünülen Kral ve Kraliçenin izleyicinin esere bakış açısı ile aynı olmasıyla şekillenmiştir. Bazı yorumların Sanatçının Kral ve Kraliçenin gözünden yansıyan bir karenin resmedildiğinde iddia edilmektedir. Velazquez eserinde elinde paletiyle kendisine de yer vermesi Margarita ve kendisi arasında sanatçı ve model ilişkisinde hiyerarşik düzende konumunu korumasıyla betimlenmiştir.

Diego Velazquez diğer yapıtlarında olduğu gibi Nedimeler tablosunda da cesur ve hızla fırça darbeleriyle sonuçlandırılmış boya tabakalarından oluşmaktadır. Barok Sanatçılarının ilizyon olarak nitelendirdiği yakından gözü karmaşaya iten fırça darbelerinin uzaktan bakışı ile bir bütünlük sağlaması durumu Rembrandt ve Frans Hals'ta olduğu gibi Velazquez'in eserlerinde de ustalıkla ele alınmıştır. Velazquez'in eserlerinde kullandığı gevşek kalın sürülmüş boya tabakaları eserde hareket eden anın dondurulmuş bir karesi olarak izleyicinin karşısına çıkmaktadır. Sanatçının başyapıtları ve kullandığı üslubu çağdaşlarına ışık tutmaya devam etmektedir, Kompozisyonda sanatçının kullandığı matematiksel kurgu modern sanatta Picasso gibi sanatçıları da etkisi altına almıştır.[34]

[34] Erdal Kara, *Resim Sanatında Yapıt Çözümlemesi*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2017

Görsel 5: Jan Vermeer, "Sütçü Kız", T.Ü.Y.B, 41x45,5cm , 1657

Barok dönemin karakteristik özellikleri olan dinamizmden oluşan açık kompozisyonlar ve teknik olarak dikkat çeken savruk fırça darbeleri birçok sanat yapıtında karşımıza çıkmaktadır. Frans Hals gibi sanatçıların hıza odaklı yarım resimmiş gibi duran eserleri bu dönemin farklı sanat anlayışını bizlere sunarken diğer yandan disiplinli ve kurallara dayalı resim anlayışından vazgeçmeyen Vermeer'in resimleri döneminde daha tutumlu bir yol izlemiştir. Diğer sanatçıların aksine Vermeer'in eserlerinin küçük oluşu ve disiplinli bir tutum sergilemesi kültürel konulara verdiği önem ile anıtsal bir anlam taşımaktadır. Hollanda'nın köklü bir geleneği olan sütçü kızlar sanat alanında önemli bir kültürün parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Jan Vermeer'in 1657 yılında resmettiği sütçü kız adlı eseri en önde gelen başyapıtları arasında yer almaktadır Portre resimleriyle tanınan Vermeer önce Hollanda'da sonrada tüm Avrupa'da portreleriyle en çok iş alan sanatçı olmuştur. Sanatçının bu eseri anıtsal bir sadeliğe bürünerek diğer Barok sanatçıların aksine sadelik ve duruluk üzerinden vurgu yapılmıştır. Vermeer'in Sade ve durağan eserleri disiplinli sanat anlayışı ile gerçeklik kazandırılmıştır. Teknik açıdan sanatçının eserleri uzaktan bakıldığı zaman yumuşak geçişlerin ışık yardımıyla kaynaştığı görülür ancak yakından sanatçının tutumlu sanat anlayışının küçük fırça darbeleri ile birleştiğini görebiliriz. Vermeer ışığı eserlerinde en başarılı bir şekilde betimleyen

sanatçılardandır. Işığın kompozisyonun geneline küçük noktalar halinde uygulanmasıyla titreşim yaratılarak mekanın ve figürlerin üzerinde güçlü bir etki yaratılmıştır. Boyanın küçük benekler halinde uygulanması eserde kullanılan nesnelerin dokularında izleyiciye sunmaktadır. Vermer eserlerinde değerli lacivert taşından elde edilen maviyi "İnci küpeli kız" ve diğer birçok eserlerinde kullanmıştır. Sanatçının Değerli taşlardan elde ettiği boyalar birçok araştırmaya konu olmuştur.[35]

Vermeer'in eserlerinde halı, ipek kıyafetler ve kendi atölyesine ait dekorların kendi eserlerinde yer verdiği görülmektedir. Yapıtlarında halı motiflerinin titizlikle incelenmesi dönemin modası hakkında da bilgi vermektedir. 15. yüzyılda Osmanlı kültüründe yer alan Avrupa ticaretinde yaygınlık kazanan uşak halıların Hollandalı sanatçı tarafından birçok eserlerinde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Sanatçı daha çok eserlerindeki figürleri kendi atölyesinde betimlediği ve aynı mekanlarda yer aldıkları görülmektedir. Eserlerinde portreler ile birlikte mekana da önem veren sanatçının yer taşlarının siyah beyaz kare dekorlardan oluşması o dönemin soylu sınıflarında yer aldığı bilinmektedir. Vermeer'in diğer çalışmalarından örnek olarak "Resim alegorisi" adlı eserinde atölyesinde model ile kendisini arkadan resmettiği görülür. Eserinin arka planın da duvarda asılı olan Hollanda haritasının kırışıklıkla belirlendiği ikiye bölünmüş bir topluma gönderme yaptığı da analiz edilmiştir. Dengeli kompozisyonlara eşlik eden portrelerin ve figürlerin sanatçı tarafından diğer sanatçılar da olduğu gibi farklı sembolik anlamlara büründüğü gözlenmiştir. Kendi yaşamı ile birlikte Hollanda'nın etnik yapısına göndermeler yaptığı sanatçının eserlerinde tanık olmaktayız.[36]

Vermeer eserlerinde huzuru, sadeliği ve aynı zamanda anıtsallaşmış kompozisyonları sanat tarihi için birçok sanatçıya kılavuzluk etmektedir. Sadeliğin vurgusuyla yapılmış gizemli gerçekliğe işaret eden sanatçı kendi kültürüne ait parçaların ustalıkla işlendiğini gözler önüne sermektedir. Hollanda evlerinde geçen resimlerin konuları temizlik yapan, çalgı çalan, okuyan figürlerin yaşamlarına ait kareler Barok Sanatı üslubuyla görkemli bir şekilde sunulmuştur.

---

[35] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 237

[36] Murat Mete Ağyar, *Seçmeli Atölye*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2015

2.3 Barok Dönemi Sanatçılarının Üslupları

Barok dönemi sanat tarihinde işlediği konular ve anıtsal betimlemelerin dışında özellikle sanatçıların başyapıtlarında birbirlerinden farklı üslupları değişkenlik göstermektedir. 17. yüzyıllarda sanatçıların değişen modernleşme ile bazı klasik kalıpların ortadan kalktığı görülmekteydi. Resimlerin geçmişte olduğu gibi birbirine benzer klasik boyama tekniklerinin bir kural olarak görülmesi ve böyle kabul edilmesi Barok Sanatı ile son bularak artık sanatçıların eserlerinde kendi imzası gibi oluşan farklı boya tekniklerine yönelmişleridir. Modernleşme sadece sosyal yaşam değinen ya da sanatçının kendisini betimlediği resimlerin dışında tuvalde bir imza rolü oynayan fırça izleriyle de ön plana çıkmıştır.

Barok dönemi ile sanatçıların eserlerindeki etkiler illüzyona dayalı renkler ve boya sürüşleri ile tanımlanmaktadır. Yakından kaba duran impasto tekniği ile boyanmış eserlerin uzak açıdan bakıldığında ise birbirine kaynaşmış pürüzsüz etkiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserlerde kullanılan boyanın geçmiş dönemlere göre daha kalın yüzeyler halinde uygulanması resim içinde dokuların oluşmasına ve resmin bir parçası haline gelmesi sağlanmıştır. Birçok sanatçının benzer üslupları çok az farklarla birbirlerinden ayrılmaktadır. Rembrandt'ın ışığın ve gölgenin ustası olarak anılmasına ek olarak uyguladığı impasto tekniğindeki kalın yüzeyler portrelerinde ve ten renginde gerçek bir et hissi vermektedir. Renkler ile birlikte uyguladığı kalın boya tabakları resimde ifadenin güçlenmesine ve daha gerçek bir anlatım biçimiyle tasvir edilmesine olanak sağlamıştır. Bir diğer sanatçı olan Vermeer'in resimlerinde Rembrandt'ın aksine daha yumuşak glaze etkilerinin olduğu gözlemlenmiştir. Sanatçının Disiplinli boyama tekniği daha küçük noktalama benzerindeki fırça vuruşları Vermeer'in eserlerinde her parçanın kendine has olan dokularını bizlere vermiştir. Örneğin Vermeer'in eserlerinde sıkça rastladığımız halı motiflerinin her ayrıntısı izleyiciye sunulmuştur. Bunula birlikte disiplinli boyanmış glaze tekniği yer yer küçük fırça darbeleri ile dokular kazandırılmıştır.

Barok sanatçılarının benzer renkleri kullanması ve boyanın geçmiş dönemlere göre yüzeyde kullanım miktarının biraz daha artması sanatçılara özgünlük

kazandırmıştır. Böylece sanatçıların konu betimlemelerin dışında ustalıkla uygulanmış oldukları boya sürüşleri kendilerine özgün ifadeleri ve üslupları oluşturmuştur.

2.4 Barok Dönemi Sanatçılarının Portre Anlayışları

Sanat tarihinde portre 1. yüzyıl ve 3. yüzyıldan itibaren ilk olarak mısırlı sanatçıların Fayyum döneminde karşımıza çıkarak günümüze kadar gelmiştir. Her dönemde olduğu gibi portrenin yapılış amacı ve bakış açıları yüzyıllar arası farklılık göstermiştir. İlk portre Fayyum döneminde mezar portreleri olarak anıtsal amaçla yapılmaktaydı. Bu anıtsal anlatım biçimi erken Rönesans'a kadar devam ederken geç Rönesans döneminde yerini soylu portrelerine bırakmıştır. Soylu ve Kral portreleri sanat tarihinde portrenin bir yandan yücelik geleneğini sürdürürken diğer yandan kişiyi tanımlama olarak görülmeye başlamıştır. Ancak portre resimleri Barok Sanatına kadar bir figür resmi kadar çok yapılmamaktaydı. Rönesans daha çok kurgu ve kompozisyon odaklı dini kavramların kalabalık figüreler arasında hikayeler ile öne çıkmaktaydı. 16. yüzyılın sonlarında sanatın Barok döneme geçiş yapması bazı sanat geleneklerinin yıkılarak portre resmi gibi ayrı bir alanın doğmasına olanak sağlamıştır.

Barok döneminin sanat alanındaki dinamikleri figürler ve portreler üzerine kurulduğu görülmektedir. 17. yüzyılda sanatçıların portre alanındaki değişimi dönemin yaşamını içine alan sıradanlığın Barok görkemi ile birleştirmesiyle portrecilik kavramını ortaya çıkarmıştır. Figüratif resmin içine dahil olan portrecilik dönemin sanatçıları tarafından yüceliği terk edip daha sıradan konuların zenginleştirilmesi amaçlanmıştır. Böylece eski ikonlaşmış portrelerin yerine sıradan insanların yüzleri ön plana çıkarılmak istenmiştir. Bununla birlikte Barok döneminde tanık olduğumuz sosyal yaşamın içine dahil olmuş insanların yüzleri sanatçılar tarafından ifadelere ve duygulara odaklanmıştır. Sanat tarihinde şimdiye kadar çıkmış en iyi portre ressamları Barok döneminin temsilcileri olduğu bilinmektedir. Portre sanatına yeni soluk getiren Barok sanatçıları sadelik ve Barok döneminin hareketliliği ile zengin bir zıtlık yaratmıştır.[37]

[37] Kemal İskender, *Atölye II*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2014

Barok sanatçılarının ifadeci ve duyguları vurgulamaya çalışan portre disiplinleri yaptıkları otoportreler ile desteklenmiştir. Sanatçının eserine kendisini dahil etmesi Barok Sanatının portre alanında sıkça karşılaşılan bir görsel haline gelmiştir. Duygulara yönelen sanatçılar aslında otoportreleri ile kendi içe bakışını izleyiciye sundukları gözlemlenmiştir. Rembrandt gibi kendi portresini sıkça tasvir eden portreciler hakkında yaşadıkları dönemler ile ilgili psikolojik bir vurgunun portre sanatındaki değişimini ve amacını bizlere göstermektedir.

3. BÖLÜM: SANATÇILAR BAĞLAMINDA GÜNCEL

3.1 Çağdaş Dönem Sanatçılarına Genel Bakış

1880'li yıllarda sanatta ilk modernleşmenin izlenimcilik ile atıldığı ve bu surecin 1970'li yıllara kadar birçok akım ile devam ettiği dönemin bitişinden itibaren nitelendirdiğimiz günümüze kadar olan sürece çağdaş dönem denilmektedir. Çağdaş sanata öncülük eden birçok akımın günümüzde birçok çağdaş sanatçıya öncülük ettiğini görmekteyiz. Çağdaş sanat tarihine bakıldığı zaman geçmiş dönemlerin aksine zengin ve sanatın kendi problematiği üzerinde duran sanat anlayışına sahip olduğu görülmektedir. Sanatçılar güncel bağlamında yaşanılan dönemin problemlerin yaşamın parçası olan insanın geçmişte olduğu gibi daha farklı üsluplarla sanat eserlerine taşımaktadır.[38] Birçok sanat anlayışının boy gösterdiği günümüz sanatının geçmişe yaptıkları göndermeler ile modernleşen eserlerin konusu olmakta da devam etmektedir. Bazı günümüz sanatçılarının geçmiş dönemlere olan hayranlıkları sanat eserlerinde ustaların çağdaş versiyonları olarak tekrar yorumladıklarına tanık olmaktayız. Bu çağdaş yorumlamaların aslında usta sanatçılara yapılan göndermeler ile onların eserlerinin günümüz sanatında hala etkinin devam ettiği ve öğreti taşıdığı düşünülmektedir. Bunula birlikte eski geleneğin birçok sanatçı tarafından günümüze uyarlanan üsluplar ile çağdaş sanatçılar tarafından tasvir edilişi geçmişin yaşadığımız dönemde de etkisini koruduğu gözlemlenmektedir. Bu tip saptanan çağdaş sanat eserlerinin geçmişi yorumlamanın direkt tarif edilmesine ek olarak yakın geçmişte modern sanatın etkisinin yanında Barok ve romantik sanat anlatışlarının üsluplarında

[38] Chris Murray, *Yirminci Yüzyılda Sanatı Okuyanlar*, Sel Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, Eylül 2012,Sayfa 40

üretilen eserlerinde olduğunu söylemek mümkündür. Günümüzde geçmişin etkisinin insan figürü ve portreleri üzerinden güncel sorunların geçmişi anımsatan pentür anlayışları ile modern sanatın sorunlarına değinilmektedir. İnsanın geçmişten günümüze kadar olan sürecinde her dönemde ve her akımda sanat eserlerinde anlatım biçimi olarak karşımıza çıkması sanatta figüratif geleneğin önemini göstermektedir. Somut olarak izleyiciye tarif edilen figüratif resim anlayışı dünyada geçmişte olduğu gibi nesnel anlatım biçimleriyle karşımıza çıkmaktadır. Çağdaş Sanatçıların figüratif resim anlayışı ile sundukları nesnel anlatım biçimlerinin yanı sıra modernleşen sanatın kendi içinde sanatçının üslubu ve kendisine ait olan kişisel yorumlarının çağdaş sanatın sorgulayıcı tarafına taşıyarak izleyiciyi eserin içine dahil ettiği gözlemlenmiştir.[39]

[39], Chris Murray Yirminci Yüzyılda Sanatı Okuyanlar, Sel Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, Eylül 2012,Sayfa 41

3.2 Çağdaş Dönem Sanatçılarının Yapıtları ve Çözümlenmesi

Görsel 5: Lucian Freud, "Kraliçe II. Elizabeth", T.Ü.Y.B, 15.2x23.5cm, 2001

Çağdaş sanatın geçiş döneminde tekrar figüratif ve portre resmini yeni bir sanatsal anlayışlarla canlandıran Lucian Freud günümüz sanatının ve Britanya'nın en büyük portre sanatçısı olarak anılmaktadır. Portreleri ve figür resimleri ile sanata yeni bir modernist anlayış yükleyen sanatçı geçmiş dönemlerin aksine insanı tüm çıplaklığı ve kusurları ile vurgulamayı amaçlamıştır. Sanatçının Kraliçe II Elizabeth portresinde diğer resimlerinde olduğu gibi güzellikten çok sıradanlığı ve kusurları ile ele almıştır. Sanat eleştirmenleri tarafından eleştirilen bu resim kaba olarak anılsa da kısa süre içerisinde son yılların en iyi portesi seçilmiş ve Kraliyet resim koleksiyonunda sergilenmiştir. Geçmişte birçok kral ve kraliçe portrelerini yapan Tiziano, Velazquez ve Goya gibi sanatçıların aksine Freud bu resmini Kraliçe'ye armağan olarak yaptığı bilinmektedir. Figüratif sanatın son yıllarda en önemli sanatçısı olan Lucian Freud sanat tarihinde Rembrandt ve Frans Hals gibi portre ustalarının eserlerinden etkilenmiştir. Bu etkilerin renklerinde kullandığı toprak tonları ya da pentür olarak tasvir ettiği kalın boya sürüşleri ile gözlemlenmektedir. Kendisinin Rembrandt'ın kalın boya sürüşleri ile verdiği et hissiyatını kendi üslubuna katarak daha abartılı bir

şekilde sunmayı hedeflemiştir. Eserlerinde kullandığı fonun toprak renkleriyle grileştirmesiyle üzerine betimlediği figürlerin kızıl tonları arasındaki zıtlıklar Frans Hals ile benzerlikler taşımaktadır. Sanatçının kendi özgün işlerinin yanında 18. yüzyılların en önemli sanatçılarında Jean Chardin gibi ustaların eserlerinden yorumlamalarda yapmıştır.[40]

Lucian Freud'un ilk dönem işlerinin glazeler yöntemiyle pürüzsüz halde tüm ayrıntıları ile verildiği görülmektedir. Daha sonra sanatçının 1960'lı yıllarında fıçasının daha kaba ve hıza odaklı olduğu gözlemlenmiştir. Sanatçının son dönem işlerinde sert kıllı fırçaların kullandığı ve ağır bir boya olan Cremnitz beyazını ten renklerinde betimlediği analiz edilmiştir. İlk dönem işlerinde ele aldığı portrelerin tam anlamıyla tarif etmeye yönelik olan sanatçının daha sonraki yıllarda daha sertleşen üslubunun detaysızlaşan yüzeyleriyle ifadelerde anlık bir anlatım biçimine yönelmiştir. Portrelerinde ayrıntıdan çok ifade biçimine yönelen sanatçı yaptığı nü resimlerinde de vücut dilli ile betimlerini vurgulamıştır. Sanat tarihinde insanın merkezde olduğu ve birçok usta tarafından ele alının nü resimlerin olduğundan daha güzel betimlediklerini görmekteyiz. Ancak Lucian Freud'un modernist anlayışla ele adlığı nü resimlerinde aslında güzellikten çok onları tüm çıplaklığı ve kusurları ile resmettiğine tanık olmaktayız. Çıplaklık kavramının eserlerinde vurgulayan sanatçı kusurları gizlemekten çok onları vurgulayarak anlatmak istediği ifadeyi izleyiciye etkili bir şekilde sunmuştur. Bazı eleştirmenler tarafında Lucian Freud'un eserleri kaba bulunsa da bazıları tarafından süper gerçekçi bir etkinin olduğundan daha gerçek anlatıldıklarını dile getirmişlerdir.[41]

Sanatçının öne çıkan karakteristik üslubu betimlenen figürü "mış" gibi yapmaktan çok olduğu gibi boya ile vermeyi başarmıştır. Bu etkili boya üslubunun çıplaklığı betimlemesinde tenin kalın boya sürüşleriyle tabakalar halinde uygulanması anlatılmak isten ifade ile birleşerek sanatçının izleyiciye geçirmek istediği gerçekçiliğe olanak sağlamıştır. Bu Gerçeğin ayrıntılı bir işleyişinden çok pentür ile birleşen ifadelerin tutarlı bir şekilde uyum içinde olmasıdır. Lucian Freud'un günümüz

---

[40] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı*, (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, Sayfa 566, Lucian Freud

[41] "*Lucian Freud as a Child*" Freud Museum in London https://freud.org.uk, (Mayıs 2021)

sanatında figüratif resme getirdiği yeni anlayışların geçmiş sanat tarihinde güzellik ilkesinin vurgulanmasının aksine gerçekliğin aslında kusurlar üzerinde olduğunun eserleriyle altını çizmiştir. Sanatçının eserleriyle görsel olarak sunduğu anlatım biçimleri günümüz gerçekliğini başarılı bir şekilde anlatmaktadır.

Görsel 6: Odd Nerdrum "Gözleri Kapalı Otoportre" T.Ü.Y.B, 31x25inç, 1991

Çağdaş dönemin Barok üslubuna örnek sayılabilecek anlayışıyla hareket eden betimlemeleriyle tanınan sanatçı Odd Nerdrum sosyalist figüratif ve portre resimleriyle öne çıkmaktadır. Sanatçının Eserlerinde klasik üslubun pentir ve ışık gölge gibi plastik değerler bağlamında Barok sanat anlayışının güncel sanatta modern örneklerdendir. Norveçli sanatçı Odd Nerdrum Avrupa'da figüratif resminin en başarılı örneklerini ortaya koyan ve bunları kitsch kavramı üzerinden şekillendiren çağdaş yorumlamalar üretmiştir. Barok üslubu ile benzerlik taşıyan sanatçının üslubunda özellikle Rembrandt'ın eserlerinden etkilendiğini görmekteyiz. Sanatçının eserlerine konu olan sosyal yaşamdan dramatik, ölüm, kusurlu insanlar ve mekansızlığı öne çıkan karelerine vurgu yaptığına tanık olmaktayız. Sanatçının eserlerinde Barok anlayışının yanı sıra konularında işlediği dramatik olayların

romantizm ile ilişkilendirilmesi mümkündür. Günümüz sanatında diğer anlayışlardan farklı olarak klasiğe göndermeler yapan sanatçı otoportrelerinde duyguyu dışavuran gözlemlemelerede yer verdiğini göremekteyiz.Odd Nerdrum Ekspresyonist üslubun en etkin örneklerinden sayılan Edavard Munch'un duygu aktarımına kendi otoportresinde işaret etmektedir.[42]

Görsel 7: Vincent Desiderio, "Gramsci", Kağıt Üzerine Yağlıboya, 16x18inç, 2013

Amerikalı çağdaş sanatçı Vincent Desiderio gerçekçi akımın sanat anlayışından etkilenerek ürettiği figüratif betimleri ile günümüz sanatında önemli rol oynmaktadır Portre resimlerine örnek olarak gösterilebilecek eserlerinden biride yapmış olduğu İtalyan siyasetçi Antonio Gramsci adlı portresidir. Sanatçının eserlerinde realizm akımının etkilerinin görülmesinin yanı sıra Delocraoix gibi romantizm sanatçılarının eserlerinde işledikleri ışığın bir yandan parlayan diğer yandan karanlığı yok eden etkisinden yola çıkan sanat anlayışlarını kullanmıştır. Aynı zamanda Vincent Desiderio'nun figüratif kurgulanmış kompozisyonlarının Barok sanatçılarının karanlık fonda kurgulanmış oldukları açık tonlarla ön plana çıkarılmış figürlerine eserlerinde

[42] "*Odd Nerdrum*" https://nerdrum.com/, (Mart 2021)

değindiğini görmekteyiz. [43][44]Çağdaş sanatın figüratif ve portre alanında klasik resim anlayışını modern üslupla yorumlayan en önemli sanatçılarındandır. Sanatçının eserlerinde Delacroix'da olduğu gibi ışığın optik etkisiyle yok olan karanlık fonun sadece derinlik yakalamak için değil aynı zamanda eserlerde betimlenen kurgunun sembolik bir anlam taşımasına da olanak sağlamıştır. Klasik resim anlayışına benzer renk değerlerinin modern kurgusuyla ele alınan konuların sanatçı tarafından dramatik hale getirilmesi sadece pentür de değil aynı zamanda çağdaş sanata yönelik farklı anlatım biçimlerini de bizlere sunmuştur.

Görsel 8: Bahri Genç, "Otoportre", T.Ü.Y.B, 10x10cm, 2001

Çağdaş Türk sanatının figüratif ve portre anlayışında önde gelen sanatçılarından Bahri Genç eserlerinde ele aldığı insanın duygularına ve içselliğine vurgu yapan eserler üretmiştir. Sanatçının eserlerinde kullandığı plastik dilin insan yüzlerinde oluşan ifadelerle ile birleşmesiyle Türk sanatında özgün bir anlatım biçimi katmıştır. Bahri genç eserlerinde oluşturduğu biçimlerin alt yapısında desen odaklı süreci ile sonuçlandırması ve bunu koruması eserlerine güçlü bir ifade olarak

[43] "*Vincent Desiderio*" http://www.vincent-desiderio.com/, (Nisan 2021)
[44] "*Interview with Vincent Desiderio*" https://paintingperceptions.com/, (Mart 2021)

karşımıza çıkmaktadır. Sanatçının ilk dönem yapıtları arasında bulunan bu eseri kendi otoportresi olarak resmedilmiştir. Eserin akıcı dilini desen ağırlıklı oluşturulması ve güçlü espas etkinin kalın boya sürüşleri ile çizgiyi yok eden üslubunu bizlere sunmuştur. Otoportresinde ilk göze çarpan renk armonisinin ve kompozisyon kurgusunun Barok Sanatından Rembrandt'ın eserleri ile bağlantılı olduğu gözlemlenmektedir. Sanatçının Barok Sanatından Rembrandt, Rubens ve Velazquez gibi ustalardan etkilenmesine ek olarak bu gibi portre ressamlarının sadece pentür anlayışları değil aynı zamanda ifade aracı olarak kullandıkları insan duyguları üzerinde odaklanmıştır. Ancak Rembrandt'ın aksine Bahri Genç'in eserlerinde kullandığı geniş fırçaların günümüzün modern sanat anlayışının bir parçası olarak özgün bir üsluba imza atmasıyla öne çıkmaktadır. Sanatçının ilk dönem eserlerinde kullandığı kalın boya sürüşlerinden oluşan yağlı boya tekniği son dönemlerde yerini daha geniş fırçalardan oluşan büyük ebatlı portrelere bırakmıştır. Büyük ebatlı eserlerinin konuları arasında yer alan Marilyn Monroe, Brigitte Bardot gibi popüler sınıfa dahil olan alan kişilerin yüzlerine yer verdiği görülmektedir. Buna ek olarak Türk sanatında yer alan Nazım Hikmet ve Aşık Veysel gibi önemli kişilere ait portreleri de başyapıtları arasında yer almaktadır.

Bahri Genç'in eserlerinde yer alan yüzlerin kendi ifadesinden de izler taşıdığını görmekteyiz. Canlı modelleri ile yaptığı çalışmalarında onların yüzlerindeki ifadeler ile kendi otoportrelerinde yer alan lirik işleyişin benzerlik göstermesi hakkında Bahri Genç ile yaptığımız bir röportajda şöyle söylemektedir; "Modellerimi resmederken kendi durgularımda eserimin bir parçası haline geliyor".[45] Sanatçının tekniği kendisinin canlı model çalışmalarında onları resmederken eser ile bütünleşmesi portrelerinde içe bakışın bir parçası olduğu görülmüştür. Bahri Genç'in eserlerindeki aktarılmak istenen duyguların birbirleriyle benzerlik göstermesi sanat tarihindeki birçok portre sanatçılarında da olduğu gibi kendisinde gizlenmiş olan bir anlatımın parçası haline gelmiştir. Türk portre sanatı için önemli referanslar sunan sanatçının batı sanatına yaptığı göndermelerin son dönem işlerinde ele aldığı Rembrandt ve Rubens yorumlamaları kendi içinde yeni bir yapıt haline bürünmüş ve aynı zamanda günümüz sanat anlayışında tekrar canlanmıştır.

[45] Bahri Genç, *Barok Sanatı ve Kendi Eserleri* Üzerine, (Kasım 2019)

Eserlerin sürecinde betimlenen zıt renklerin ve hıza odaklı tasvirlerin açık formlar üzerinden dinamik bir disiplin sergilediği göze çarpmaktadır. Böylece sanatçının hızlı uyguladığı boya sürüşlerinin anlık ifadeyi aktarmak adına yapıldığı analiz edilmiştir. Bahri Genç'in Son dönem eserlerinde akrilik boyaya yer vermesi hızlı kuruyan yüzeylerde üst üste uygulan fırça sürüşlerine olanak sağlayarak sanatçının karakteristik özelliklerini plastik bağlamda sunmuştur. Barok Sanatında Rembrandt, Frans Hals ve Velazquez'in yaptıkları portrelerde karşılaşılan illüzyona dayalı etkilerin Bahri Genç'in eserlerinde daha geniş yüzeyler halinde yakın açıdan anlaşılmayan ancak uzaktan gözün tamamladığı parçaların uygulandığına tanık olmaktayız. Sanatçının üslubunda karşılaşılan dışavurum etkilerinin yanı sıra eserlerinde ele adlığı portrelerin kurgu, pentür ve aktarılmak istenen ifade açısından gerçekçi gelenekten kopmadığı gözlemlenmiştir. Sanatçının birçok Avrupa müzelerinde yer alan eserleri çağdaş sanat adına önemli kaynak oluşturmaktadır.

3.3 Çağdaş Dönem Sanatçılarının Üslupları

Çağdaş dönemin zengin sanat anlayışı çerçevesinde birçok sanatçının farklı üslupları benimsediğini görmekteyiz. Üslup kavramının sanatçıyı tanımlaması açısından ve var oluşunu yeni süreçlerle belirlemesi geçmişten günümüze kadar taşınmıştır. Üslup geçmişte olduğu gibi sanatçının kimliğini taşıyarak oluşturduğu eserlerini kendi içerisinde belirlediği temel prensipleri yorumlamasıyla gerçekleşmektedir. Çağdaş sanatçıların günümüzün devamlı gelişen döneminde farklı malzemeler aracılığı ile yeni sanat üslupları oluşturduğu gözlemlenmektedir. Her türlü malzemenin kullanıldığı günümüz sanatında sanatçıların karakteristiğini sunan sadece yaptıkları eserler değil aynı zamanda kullanılan malzemelerde oluşturmaktadır.

Geçmişten günümüze resim sanatında bir takım üslupsal farklılıkların olmasının yanında bazı sanatçıların eski ustaların tekniklerinden de izler taşıdığını görmek mümkündür. Örneğin farklı dönemlerden olan Vermeer ve İngres'ın eserlerinde ele aldıkları disiplinli sanat anlayışının günümüzün Hipergerçekçi akımın prensipleri doğrultusunda eserler üreten sanatçılara ışık tutuğunu görmekteyiz. Ya da Peter Poul Rubens'in ıslak üzerine ıslak boya kullanımının birçok çağdaş sanatçı tarafından kullanılan eskiz oluşturmaksızın ıslak üzerinde hıza odaklı Alla prima

yöntemini benimsediğini görmekteyiz. Bir başka örneklemede Rembrandt gibi boyayı kalın ve tabakalar halinde uygulayan impasto tekniğine bağlı kalan sanatçıların çağdaş sanat eserlerinde de tanık olmaktayız.

Sanat tarihinde sanatçıların usta olarak benimsediği kişilerden örnek alması ve öncelikle onu taklit etmesi sanatçı kimliğini oluşturmak açısından yön göstermektedir. Günümüzde de çağdaş sanatçıların usta olarak nitelendirdiği kimliklerin sanat anlayışlarından örnek alması teknik açıdan benzerlik göstererek yeni sanat üsluplarını oluşturmaktadır. Bunları örneklendirmek gerekirse Neoklasisizm akımının disiplinli sanat anlayışından yola çıkan Hipergerçekçi sanatçıların üslupları, Barok dönemin desen alt yapılı hızı benimseyen anlayışını yeni figüratif sanatçılara ya da romantizmin kurgusundan etkilenen sosyalist gerçekçilere bırakılan bir miras olarak sanatçı üsluplarına yön göstermişlerdir. Bunun dışında çağdaş sanatın içinde yer alan sanatçılar tarafından eski dönemlerden ayrılan en büyük etkenin kendi problematiği üzerinde duran sanat anlayışlarına sahip olarak izleyiciyi esere dahil etmesidir.

3.4 Çağdaş Dönem Sanatçılarının Portre Anlayışı

Portre resmi belirli disiplinler doğrultusunda geçmişten günümüze öncelikli olarak insanları tanımlamak için daha sonrada sanatçıların Barok döneminde başlattığı duygulara yönelik bir alan olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Sanat tarihinde neredeyse her dönemde gördüğümüz portre resimleri resim sanatında ayrı bir alan doğurarak portreciler kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Portre resminin birçok sanatçı tarafından güç bir alan olduğu günümüz sanatına kadar devam eden bir düşünce olarak nitelendirilmektedir. Portrede somut olarak görülen kişilerin önce tanımlanması sonrada izleyiciye aktarılmak istenen duyguların bir anlatımı olarak zor bir alan olduğuna tanık olmaktayız. Çağdaş sanatta birçok temanın farklı disiplinler doğrultusunda modern anlayışla değiştiğini görmekteyiz. Ancak portre resmini çağdaş sanatta olan yeri geçmişte olduğu gibi farklı malzemeler ve ölçeklerle değişime uğrasa da anlatılmak istenen insana dair ifadelerin hala değişmediği gerçeğidir.

Modern sanatın tabanında yer alan geleneklerin yıkılışı çağdaş sanatla birçok sanatçı tarafından devam etmektedir. Modern sanat ile başlayan sanatın kendi

problemleri üzerinde durma uğraşı çağdaş sanatçıları da etkisi altına alarak figüratif ve portre resminde soyut ifadelerin sanatçı tarafında yorumlanmasıyla şekillenmiştir. Böylece çağdaş sanatta avangart portrelerin yanında geçmiş dönemlerin sanat anlayışını benimseyen sanatçılarında eserlerinde kendilerine de yer verdikleri analiz edilmektedir. Örneğin Leonardo Da Vinci'nin "Mona Lisa" adlı portresinde kendi zamanı içerisinde bir kadın imgesi olarak yapılmıştır. Ancak birçok çağdaş sanatçının da ilgi alanına giren Mona Lisa, ikonlaşmış anlatımın yanında metaforlar ile göndermeler yapılan bir malzeme haline gelmiştir.

Çağdaş sanatın içinde bulunan "yeni" kavramının karmaşası ortaya çıkarılan eserler bakımında farklılık gösterse de figüratif resim açısından geçmişten kalan fikirlerin günümüzde hala devam ettiğini görmekteyiz. Portre resmini diğer temalardan ayıran en temel unsur kısır gibi görülen bir alanın aslında resmedilen yüzlere sanatçının kendi ruh halini de ekleyebiliyor olmasıdır. Portre sanatını geçmişten günümüze zorlu bir alan olarak yorumlanması çağdaş sanatçılar tarafından da portrede esas olarak alınanın anlatılmak istenilenin yüzde canlanan soyut ifadeleri biçimlendirilişidir.[46]

4. BÖLÜM: ÇAĞDAŞ DÖNEM SANATÇILARININ PORTRE ÇALIŞMALARINDA BAROK ÜSLUBUN ETKİSİ

4.1 Barok Üslubundan Yola Çıkan Çağdaş Sanatçıların Eserlerine Genel Bakış

Günümüz sanatında çağdaş sanatçıların üsluplarına etki eden geçmiş dönemlerden kalan geleneklerin sanat anlayışlarında devam ettiğini görmekteyiz. Barok Sanatının günümüz çağdaş sanatçıların biçimsel anlamda etkisinin günümüzde birçok çağdaş sanat eserlerinde Örneklerine tanıklık etmekteyiz. Çağdaş sanatın günümüz yapıtlarında dışavurumun etkisiyle kendisine yer veren sanatçılar Barok Sanatın coşkulu ve heyecanlı anlatım biçimiyle birleşerek modern bir yapıya bürünmüştür. Resimsel düzlemde Barok Sanatının özellikle figüratif anlamda günümüze kadar etkisinin devam etmesi geçmişte kurgulanmış sanat dilindeki modern

[46] Jonathan Harris, Yeni Sanat Tarihi Eleştirel Bir Giriş, Sel Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, Şubat 2013, Sayfa 55

bakış açısının günümüzde hala kabul edilmesiyle bağlantılıdır. Bunun en başarılı örneklerini Steven Assael, Odd Nerdrum, Vincent Desiderio. Ann Gale ve Konstantimus Krytis'in eserlerinde Barok anlayışın devam etmesinin yanında modernleşen sanat anlayışlarını kendi üsluplarıyla betimlemişlerdir. Bu sanatçıların eserlerinde Barok sanata dair izlerin kendi üsluplarına şekillendirmesiyle farklı anlatım biçimleri taşıdığı görülmektedir. Bu anlatımların eserlerinde kullandıkları bazı göstergeler ile sembolize ettikleri ve tekstür anlamında farklı malzemeler aracılığında oluşturdukları çağdaş espas anlayışını tanımlamışlardır. Barok Sanatında portre ressamlarının kullandıkları açık formlar ile idealize edilen sınırların kaybolma izlenimi örneklendirdiğimiz çağdaş sanatçılar tarafından farklı yöntemler vasıtasıyla aynı etkiler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunların yanında çağdaş sanatçıyı kendi içinde var eden üsluplaştırmasının eserlerindeki Barok resmini anımsatan izlenimlerin dışında kişiselleşen karakteristik özelliklerin sanatçıya ait pentürleriyle varlığını korumaktadır. Örneklendirilmiş olan sanatçıların ortak olarak kullandıkları anı yakalama ve koyu fonlarda canlandırılmış sahnelerin günümüz insan imgeleri aracılığı ile tekrar anlamlandırılmıştır. Bu anlatımların sanatçının kendi modelleri, sembolize ettikleri biçimler ve vurgulamak istedikleri kurgular açısından değişkenlik göstererek çağdaş sanat içerisinde sanatçıların aynı disiplinden farklı üsluplar oluşturduğuna tanık olmaktayız.

4.2 Barok Portre Anlayışının Çağdaş Sanata Etkileri

Barok portre anlayışı kendi dönemi içerisinde ve sonraki dönemleri etkisi altına insanların kendilerine ifade biçimlerini çeşitlendiren birçok usta portrecinin betimlemeleriyle sanat tarihinde figüratif alanında önemini korumaktadır. Barok döneminde portre alanındaki vurguların kendi içerinde ve kendisinden önceki dönemlere göre radikal değişikler barındırmaktadır. Bu değişimler sadece tuval üzerine yapılan resimlerden ibaret değil aynı zamanda sanatçıları insan psikolojileri üzerinde de çalışmalar yaptıklarını göstermektedir. Birçok sanatçı tarafından ele alınan insan yüzlerinde şekillenen duyguların dışa aktarmak konusundaki başarıları sanat tarihçilerinin de ilgisini çekmiştir. Günümüze kadar ulaşan Barok portrelerinin psikolojik anlamda farklı anlatım biçimleri taşıdığı düşünülmektedir. Bunlardan

birincisi Barok sanatçılarının resim alanındaki ustalıklarının yanında psikoloji alanında araştırmalar yaptıklarını göstermektedir. Örneğin Rembrandt'ın portreleriyle kazandığı saygınlığı resimsel bağlam ile birlikte insan psikolojisini doğru analiz eden ve üstünde çalışmalar yapan bir usta olarak kaynaklara geçmiştir. Böylece Barok döneminde portrenin etkileyici olmasının sebebinin diğer dönemlerden farklı olarak Rembrandt gibi birçok sanatçının portrelerde psikolojik aktarımın üzerinde durulmasıyla bağlantılıdır. Bu bilgiler ışığında Barok döneminde itibaren usta çırak ilişkisiyle günümüze kadar gelen portre sanatı birçok sanatçıya öğretiler sunmaktadır.

Çağdaş sanatın içinde varlığını kuruyan Barok disiplinlerinin farklı alanlarda önemli bilgi oluşturması ve araştırma konusu haline gelmesi günümüz sanatında yer alan birçok fikrin önüne geçmektedir. Yeni kavramının tartışıldığı günümüz sanatında geleneksel olarak görülen eski dönem yapıtlarının aslında yeniyi ortaya çıkaracak önemli referanslar barındırmaktadır. Buna ek olarak Barok prensiplerini günümüzde kullanılan fotoğraf tekniğinde bile elde edilemeyen ışık, gölge ve renk varyasyonlarının araştırmaları sadece resim alanında değil aynı zamanda birçok sanat alanında yenilik doğurmaktadır. Barok sanatçılarının bu tür gizemli tekniklerinin çağdaş sanatçılar tarafından tekrar ele alınması Barok geleneğini günümüzde de yenilikçi bakış açısını çağdaş nitelikte sunmaktadır. Günümüzde çağdaşlaşan Barok geleneğin Avrupalı birçok sanatçı tarafında eserlerinde görülen etkilerin Barok ifadelerinden oluşan psikolojik tarafının günümüz sanatında dışavurum ifadesi ile açıklanmaktadır. Bir Rembrandt portresinin günümüze kadar uzanışının sebepleri yenlik anlayışında çok eskimeyecek olan duygulara yönelik anlatımlardan oluşmasıdır. Sanatın günümüz anlayışlarında kendi içerisinde içselleşen anlatımın istenen olayın sadece bir imgeden değil aynı zamanda soyut ifadeleri insan yüzlerinde nesnelleştirme amacı barındırmıştır. Böylece Rembrandt gibi Barok Sanatın önde gelen portrecilerinin esas amacının insan duygularının anlık ifadelerini aktarmak olduğu düşünülmektedir. Anlatım biçimi olarak portre resminin Barok Sanatı ile başlayan insan psikolojilerine olan vurgusunun çağdaş sanatçıları etkilenmesiyle devam etmektedir. Çağdaş portre ressamlarının örnek aldığı Barok dönemin ustalarının güçlü anlatım tarzları günümüz dışavurumuyla sembolleşen bir alana dönüştürülmüştür. Çağdaş sanatçıların sembolleşen dışavurum etkisinin resmettiği

yüzlere yansımasının en temel oluşumunun Barok portre ressamları olduğu düşünülmektedir.

Çağdaş sanat içerisinde portrenin anlam kaymaları gibi farklı bakış açılarına açılması bazı sanatçıların üslup olarak abstre biçimlere yönelmesiyle değişkenlik göstermektedir. Günümüzün sanat anlayışında portrenin temsili anlatımında çok insan duygularının tanımlanması üzerinde durulduğu gözlemlenmiştir. Barok sanat üslubundan etkilenmiş çağdaş sanatçıların eserlerinde bu durumun biçimsel alarak stilizelere yer verdiği anlatım olarak ise bir insan duygunun isimlendirmesi altında oluşturulduğu analiz edilmiştir. Örneğin Türk sanatından Bahri Genç'in ya da Amerikalı figüratif sanatçı Ann Gale'ın eserlerinde diğer çağdaş sanatçılara göre daha abstre ve üslupsal olarak daha karakteristik eserleri ürettikleri görülmüştür. Bu etkilerin Barok Sanatı ışığında bazı küçük benzerliklerin günümüz modern anlatım biçimleriyle sunulduğu ve aynı zamanda sanatçının öznel anlatımının eserlerinin merkezinde yer verdiğine tanık olmaktayız. Alt yapı olarak sanatçıların geçmişten günümüze kadar tüm dönemlerde karşımıza çıkan etkilenmelerin sanatın doğal döngüsü olarak adlandırılmaktadır. Bu etkilenmelerin sanatçı açısından usta olarak belirlediği kişilerin izlerinden devam etmesi ve bunun yanında kendi karakteristik üslubunu oluşturması tüm sanatçılar için geçerli kılınmaktadır. Örneklendirilmiş olduğumuz çağdaş sanat içinde yer alan portre sanatçılarının renk, kompozisyon ve birçok plastik unsurun yeniden şekillendirilmesi kendine ait bir anlatıma kavuşması çağdaş sanatın kendi içerisinde Barok disiplinlerinde barındırdığı hem sanatçıların kendi dillerinden hem de ürettikleri eserler bakımından önemli kaynaklar oluşturmuştur.

4.3 Çağdaş Sanatçıların Kompozisyon Olarak Barok ile İlişkilendirilmesi

Günümüz sanatında Barok Sanatından etkilene portre ressamlarının plastik dillerindeki etkilenmelerinin yanında resmin matematiksel kurgusu olan kompozisyonların da benzerlikler taşıdığı gözlemlenmektedir. Barok dönemi öncesine kadar Rönesans'ın kapalı kompozisyon anlayışının statik etkisinden kurtulan Barok Sanatı resimlerin daha dinamik bir harekete büründürme isteğiyle kadrajın dışına taşan

kurgunun açık kompozisyon olarak değiştirilmesiyle daha canlı bir etki yaratılarak istenmiştir. Açık kompozisyon örneklerinin ilk olarak görüldüğü Barok Sanatı kendisinden sonraki dönemleri de etkileyerek günümüze kadar gelmesiyle sonuçlanmıştır. Açık kompozisyonun kadrajın dışında devam eden kurgunun Barok Sanatından itibaren modern bir anlayışın kurgusal yönden geliştiğini görmekteyiz. Klasik resim anlayışına zıt olarak bir duruş sergileyen Barok Sanatında hareketi benimseyen ve bunula birlikte açık kurgu algısını güçlü kılan kontrast renklerin eşlik ettiği görülmektedir. Işık ve gölgenin değer olarak geçmiş dönemlere göre daha baskın kullanılması kompozisyona plastik açıdan yardımcı olarak resmin dışına çıkan kurgunun gerçekliğine inandırıcılık katmıştır. Bunun en başarılı örneğini Caravaggio'nun "Vaftizci Yahya'nın boynun vurulması" adlı yapıtında görmekteyiz. Eserin sanatçı tarafından sol tarafının merkez olarak alınması Rönesans'ın simetrik algının aksine asimetrik olarak yorumlanmıştır.[47]

Barok Sanatında kompozisyonların çağdaşlarına yön veren en büyük referansının boşluk ve doluluklar arasında matematiksel algı üzerine kurulu olması düşünülebilir. Günümüzde fotoğraf tekniğinde kullanılan 1/3 kurgunun Barok resminde de örneklerine rastlandığı görülmektedir. Resmin merkezinin geçmişte ortadan kurgulanışının Barok Sanatı ile asimetrik kurgu üzerinden dinamik ve açık kompozisyonlarla modernleşmesi günümüzün çağdaş sanatçıların eserlerine her alanda ışık tutmuştur. Barok Sanatının bir parçası haline gelen hareketin diyagonal kurgu üzerinden yapıtlarda dönüştürülen anlık karenin resmin dışana çıkan betimlemeleriyle açık formlarında eşlik ettiği analiz edilmiştir. Açık formların kompozisyonda olduğu gibi espas etkisinin fon ile kaynaştığı algısının yaratılmasıyla keşfedilmiştir. Bununla birlikte kurgunun dinamizmine yardımcı olan açık formların gözü tamamlayan ilizyonu ile gerçekçi ön arka ilişkisi Barok sanatçıların resimlerini güçlü kılmıştır. Barok resimlerinde en çok yer verilen perspektif ve rakursinin diğer dönemlerin aksine abartılı ve dinamik düzlem içerisinde kullandığı görülmektedir. Eserleri hareketli kılan ve kompozisyon kurgusunda gerçekçi bir sahne sunulması açısından rakursinin diğer dönemlere göre farklı açılardan ele alındına tanık olmaktayız. Rakursinin dinamik olarak kurgulanması sanatçıların eserlerindeki

[47] Kemal İskender, *Atölye II*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2014

kalabalık kompozisyonlarında nesnelerin ve figürlerin arka arkaya dizilişini destekleyerek açık formlara eşliğinde derinlik yaratılmıştır. Yüksek Rönesans döneminde Raphael Sanzio'nun kalabalık figürlü eserlerinde ilk olarak karşılaştığımız mistik gerilimi sunan transfigürasyon adlı eserinde Barok Sanatında başkalaşım kavramı üzerinde şekillenen ve günümüzde de birçok çağdaş sanatçının hem resimlerinde hem de performans sanatlarında kullanılan bir ifade biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Transfigürasyon sanat eserlerinde figürlerin birbirinden bağımsız ifade biçimlerini gösteren ve devamlı değişen duygulara vurgu yapan bir kavramdır. Bu başkalaşım gösteren ifadelerin Barok kompozisyonlarında yer alması anlık ifadelere odaklanılmasına olanak sağlamıştır.[48]

Çağdaş sanatçılar bağlamında Barok Sanatın kompozisyon anlayışının özellikle portrelerde yer alan karanlık temalar üzerinde benzerliklerin taşıdığı analiz edilmektedir. Barok Sanatın kalabalık kompozisyonlarının aksine renk ve biçim benzerlikleri taşıyan çağdaş sanatçıların eserlerinde mekanlarda boşluklara yer verildiği gözlemlenmiştir. Açık kompozisyon anlayışının Barok sanat ile başlayan dinamik görünümlerinin günümüz sanatçıları tarafından kuralları reddeden abartılı dışa taşan kurgularla betimlenmiştir. Bu dışa taşan kompozisyonların çağdaş sanat çerçevesinde figürlerde anlatılmak istenen duygulara karşıtlık yaratılarak modern bir anlatım biçimi yaratılmıştır. Çok figürlü Barok yapıtlarında kullanılan diyagonal hareketliliği destekleyen çapraz kurgulanmış dinamik sahnelerin günümüz sosyalist gerçekçilerin kullandığı anlatımlarla benzerlikler gösterdiği söylenebilir. Çağdaş sanatın anlık karelerini donduran kompozisyon anlayışının asimetrik düzlemde oluşturulması bir yandan Barok geleneğini savunurken diğer yandan da modernleşen sanat hareketlerinin klasik üslubun karşıtı olarak devam etmektedir. Sonuç olarak Barok anlayışın sanatsal yönden modern bakış açıları sunması temel bilgiler açısından çağdaş sanatta farklı parçalardan bir bütün oluşturmasına olanak sağlamıştır.

4.4 Pentürün Çağdaş Sanatçılar Tarafından Üsluplaşması

Pentür geçmişten günümüze farklı dönemlerde ve farklı sanatçıların kendilerini oluşturdukları bir sanat anlayışını ortaya koymaktadır. Pentürün olanakları

[48] *Raffaello*, Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, Nisan 2010, Sayfa 10

doğrultusunda değişim gösteren sanatçıların her dönemde kendi üslubunu oluşturan anlayışlarla devam etmiştir. Sanat tarihinde bir dönemi ya da akımı belirleyen en temel unsurun aslında sanatçıların kendilerine ait olan pentür anlayışlarının bir tarz haline gelmesiyle oluşmuştur. Bunula birlikte pentürün sanatçılar üzerindeki değişimlerin farklılık göstermesi bir dönemini oluşmasında desteklemiştir.

Sanat tarihi içerisinde kronolojik sıralanan dönemlerin modern sanata kadar olan sürecinde pentürün etkisi önemli ölçüde devam etmiştir. Modern sanat içerinde kavramsal sanatın ortaya çıkışı sanatçıları düşünsel anlamda sanat eseri üretmeye dahil etmiştir. Düşünmeye ve sorgulamaya odaklanan kavramsal sanat pentürü reddederek sanat anlayışlarında farklılaşmaya yol açmıştır. Ancak bunların yeterli olmaması nedeniyle boyama olarak bilinen pentürün plastik sanatlar bağlamında önemi her zaman korunmuştur. Çağdaş sanatın zenginleşen ve farklılaşan üslupları bir arada tutan oluşumu farklı sanatçıların plastik kavramları geçmişte olduğu gibi yinelenerek üsluplaşmasının önemli ölçüde alt yapısını oluşturmaya devam etmiştir. Günümüz sanatı açısından boyama olarak adlandırdığımız pentürün bazı sanatçılar tarafından eski olarak nitelendirilmesi kabul görmemekle beraber tuval resimlerinin çağdaş sanat içerisinde geçmişte olduğu gibi önemini korumasıyla sürdürülmüştür.

Günümüz sanatında devam eden pentürün bu tezin araştırma konusu olan "Barok portre ve çağdaş portre denemeleri" adı altında çağdaş sanatçılar tarafından bazı üslupların benimsenmesi geçmiş dönemlerin sanatçılarında olduğu gibi yeni anlayışları da arkasından getirmiştir. Her dönemde olduğu gibi yenilenen pentürün sanatçılar tarafından kendine özgü bir ifade biçimiyle sonuçlanmasıyla birlikte her zaman bulundukları dönemler içinde ürettikleri yapıtlar açısından çağdaş kılınmıştır. Çağdaş sanatın içinde varlığını sürdüren pentür resminin günümüz sanatının devamlı değişen sanat anlayışları doğrultusunda geçmiş dönemden kalan izlerin devam etiğini görmemiz mümkündür. Böylece çağdaş sanatçılar tarafından üsluplaşan pentürün sanat içerisinde aslında geçmişten kalan geleneklerin üzerinden modernleşen anlayışlarla kendilerini oluşturduklarına tanık olmaktayız. [49]

[49] Jonathan Harris, *Yeni Sanat Tarihi Eleştirel Bir Giriş*, Sel Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, Şubat 2013, Sayfa 57

4.4 İki Dönemin İçerik Olarak Değerlendirilmesi

17. yüzyıl Barok sanat anlayışlarının günümüz içinde figüratif ve portre alanında bazı sanatçıların eski gelenekleri taşıyan eserleri geçmiş dönemlere yaptıkları göndermeler ile benzerlikler taşıdığı gözlemlenmektedir. Günümüz sanatı içinde farklı coğrafyalarda öne çıkan figüratif ressamların Barok Sanatı geleneğinin resimsel açıdan altyapılarında izlerine rastlanmaktadır. Ancak çağdaşlaşan resim sanatının günümüzde ortaya çıkan olaylar ve kurgular sanatçıları resimsel açıdan farklı betimlemelere itmiştir. Sanatçıların eserlerinde kurguya dahil olan sanatçının kendisini ona dair bilgilerin eser içeriği olarak Barok Sanatında farklı gelişmiştir. Eserlerin oluşumunda plastik bağlamların dışında içeriklerinde resmi okumak açısından önemli bilgiler taşıdığını söyleyebiliriz.

İki dönemin içerik olarak değerlendirilmesinde sanatçıların sanatsal dillerindeki Özgün anlatım biçimleri ve üslupları izleyiciye aracılık etmektedir. Böylece eserin merkezinde yatan esas anlamın içerik olarak sanatçıdan sanatçıya farklılık gösterdiği görülmektedir. Öncelikle Barok sanatçıların portrelerinde vurguların dönemin yaşantısıyla birlikte etnik özellikler taşıdığı göze çarpmaktadır. Sosyal yaşamlara dair bilgilerin bu dönemde ilk olarak portrelerde karşımıza çıkması Barok Sanatının klasik karşıtı tutumunun özelikle sanatçıların didaktik sürçleriyle zıtlık yaratmaktadır. Böylece bu zıtlıkların eser içeriklerinin oluşumunda ve devam eden sürecinde ortaya çıkmaktadır. Barok sanatçıların birbirlerine benzer anlayışlarının kullandıkları boya sürüşler ve anlatmak istedikleri konular açısından özgün farklılıklarla birbirlerinden ayrılmıştır.

Portre ve figüratif sanat alanında çağdaş sanatçılar, geçmiş dönemlerin sanat anlayışlarında içinde barındırarak farklı içerikte zengin üsluplara eserler üretmeye devam etmektedir. Dışavurum olarak adlandırdığımız sanat akımı çağdaş sanatın eser içeriklerinde her zaman yerini bulmuştur. Barok sanata benzer üslupların günümüz sanatın çağdaş varyasyonları olarak karşımıza çıkmakla beraber içerik yönünden farklı anlatımlar yaratılmıştır. Son dönemlerde karşımıza çıkan çağdaş portre sanatçılarının eserlerinde Barok izlenimlerin aksine abstrack olarak nitelendirdiğimiz anlatımla tutarlı olan eserlere dönüşmüştür. Teknik ve içeriğin her dönemde zıtlıklar ve uyumlarla bir arada tutulması günümüz sanatının da doğrudan içende yer almaktadır.

5.BÖLÜM: UYGULAMALAR, BAROK DÖNEMDEN VE ÇAĞDAŞ SANATÇILARDAN ÖRNEKLER

5.1 Uygulamalar

Özgün çalışmalar ile birlikte yer alan sanat tarihinden usta ressamların eserlerinin tekrar yorumlanması ve üslup olarak Barok etkilerinin görüldüğü uygulama bölümünde Barok dönemin plastik etkilerinin çalışmaların altyapılarında vurguların izleyiciye aktarılması ve aynı zamanda portre resimlerinin geçmiş dönemlere göre daha abartılı ve karakteristik biçimlerin oluşturulması hedeflenmiştir. Figüratif sanat anlayışının benimsenmesi ve bu süreçte portreler ile insan figürlerinin hem yüzdelerdeki ifade biçimi hem de vücut dili ile aktarılmak isten duygularının somut bir şekle dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Sonuç olarak insan yüzlerin de şekillenen ifadelerin geçmişte olduğu gibi yüzleşme ve bundan yola çıkarak oluşturulan insan sorgusunun tekrar ele alınması çağdaş tutum ile izlenimler aktarılmak istenmiştir.

Görsel 9: Yağız Efe Öz, "Rubens Bacchanal Yorumu", Karton Üzerine Yağlı Boya, 20x25cm, 2020

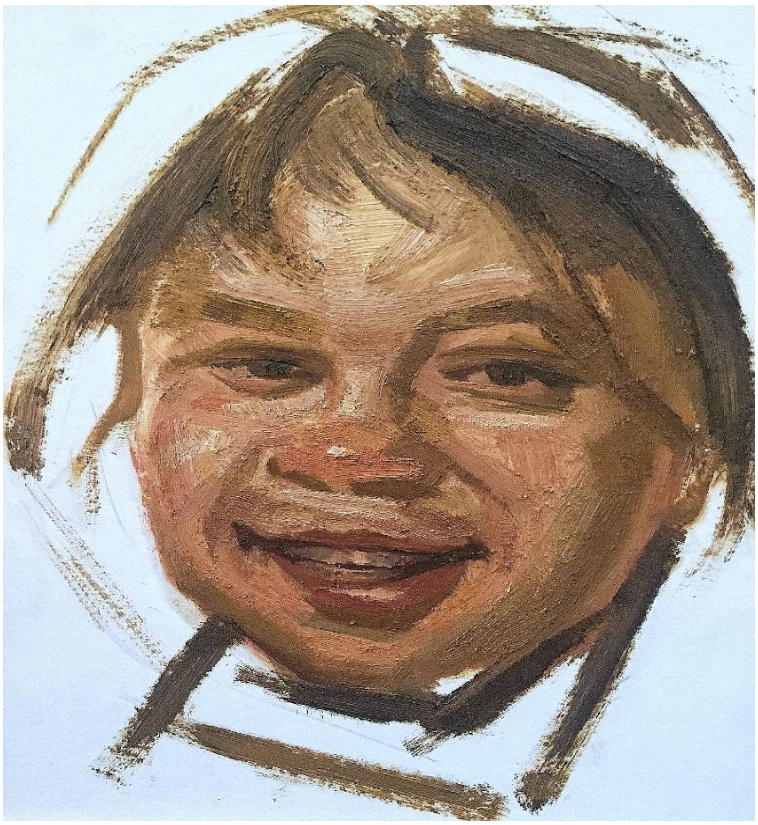
Görsel 10: "Rubens Bacchanal Yorumu", Detay

Görsel 11: Yağız Efe Öz, "Rubens Medusa Yorumu", Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 70x100cm, 2020

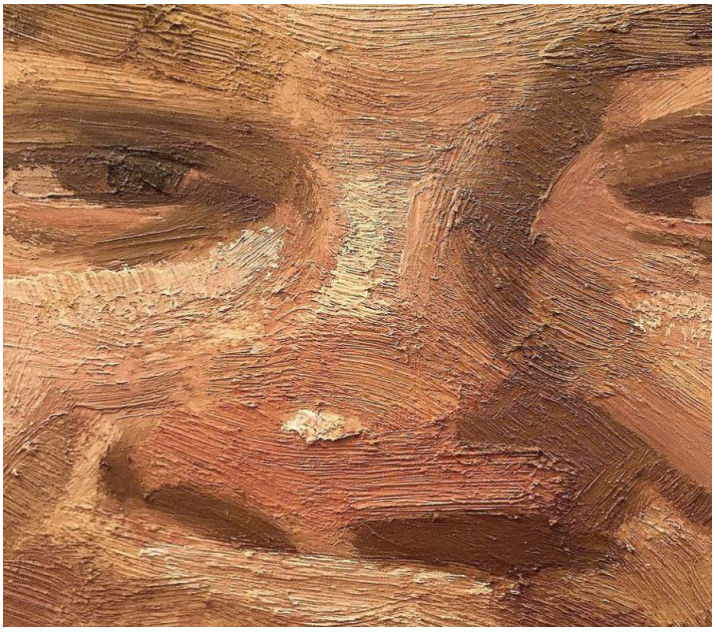

Görsel 12: "Rubens Medusa Yorumu", Detay

Görsel 13: Yağız Efe Öz, "Frans Hals Gülen Çocuk Yorumu",

Karton Üzerine Yağlı Boya, 20x25cm, 2020

Görsel 14: Yağız Efe Öz "Frans Hals Gülen Çocuk Yorumu", Detay

Görsel 15: Yağız Efe Öz, "Gian Lorenzo Bernini Costanza Bonarelli Yorumu", Kağıt Üzerine Kömür Kalem,70x10cm,2021

Görsel 16: Yağız Efe Öz, ”Gian Lorenzo Bernini Costanza Bonarelli Yorumu”, Detay

Görsel 17: Yağız Efe Öz, “Rembrandt Derede Yıkanan Kadın Yorumu”, Kağıt Üzerine Kömür Kalem, 70x100cm, 2020

Görsel 18: Yağız Efe Öz, "Rembrandt derede yıkanan kadın yorumu", detay

Görsel 19: Yağız Efe Öz "Rembrandt Vebalı Uzziya Yorumu", Kağıt Üzerine Kömür Kalem, 35x50cm, 2021

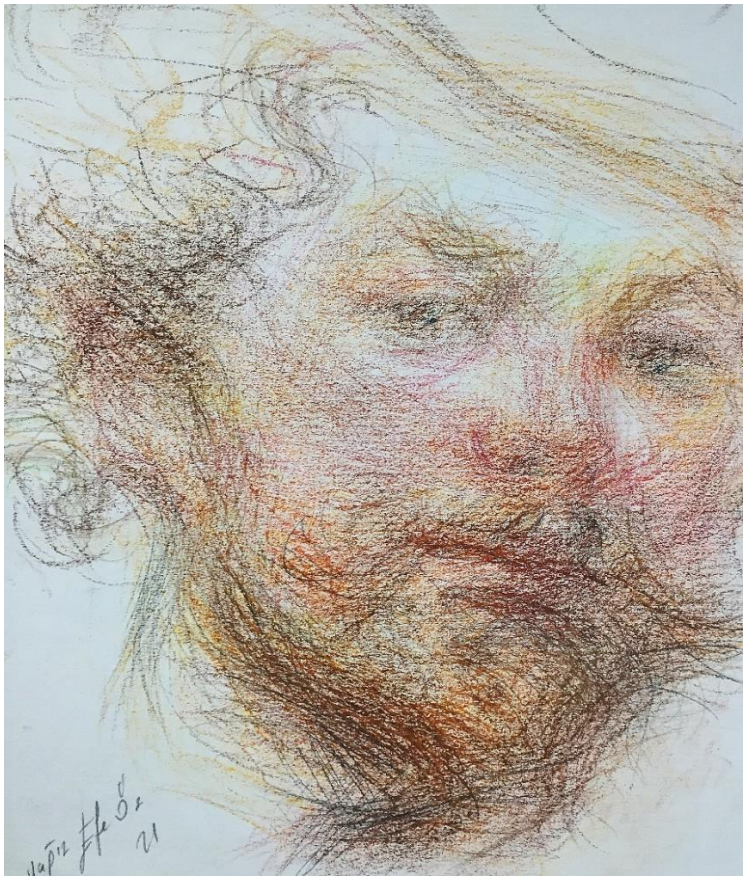
Görsel 20: Yağız Efe Öz "Rembrandt Vebalı Uzziya Yorumu", Detay

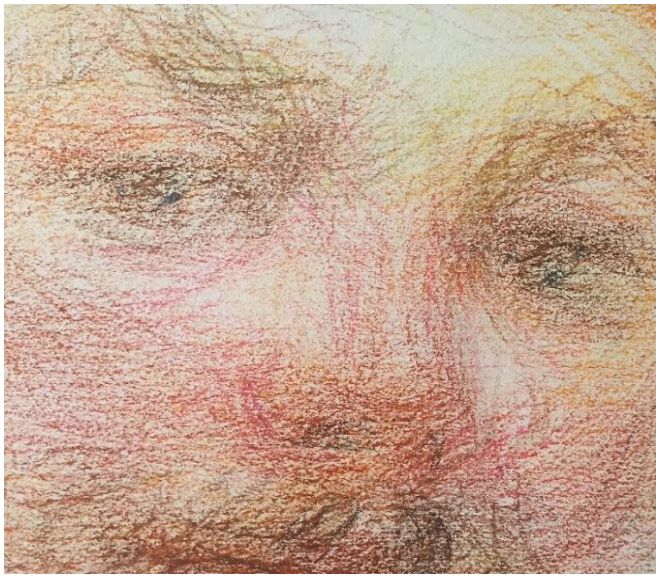
Görsel 21: Yağız Efe Öz, "Rembrandt Otoportre Yorumu", Kağıt Üzerine Kömür Kalem, 29x42cn, 2020

Görsel 22: Yağız Efe Öz, "Rembrandt Otoportre Yorumu", Detay

Görsel 23: Yağız Efe Öz, "Rubens Otoportre Yorumu", Kağıt Üzerine Pastel Boya, 29x42cm, 2021

Görsel 24: Yağız Efe Öz, "Rubens Otoportre Yorumu", Detay

Görsel 25: Yağız Efe Öz "Remrandt Otoportre Yorumu", Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 21x29cm, 2021

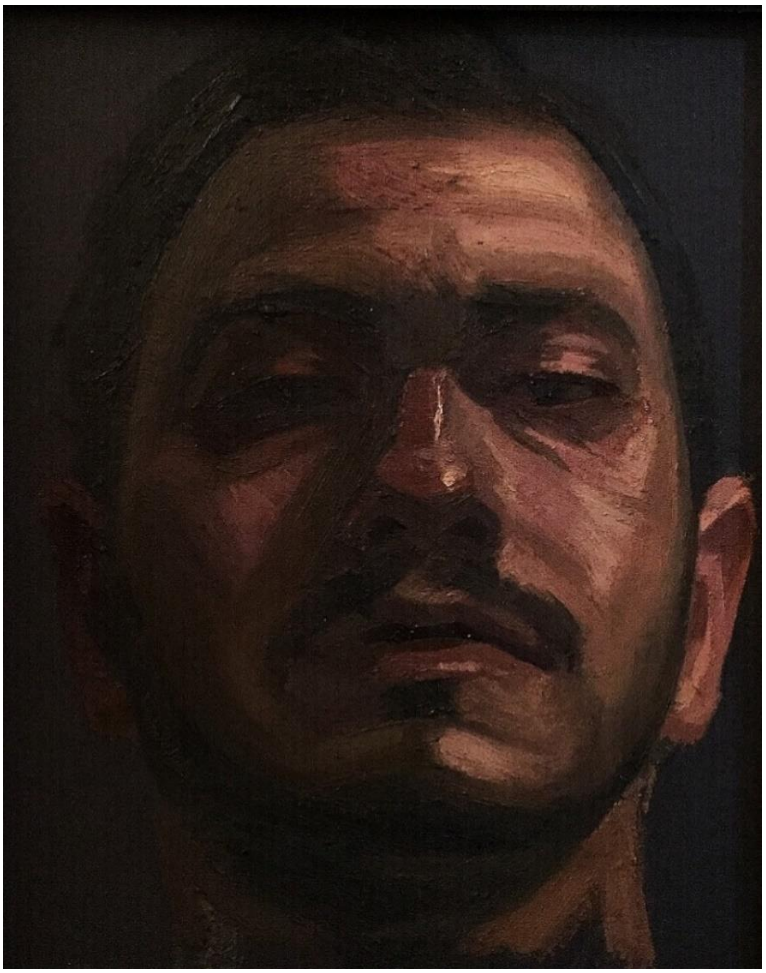
Görsel 26: Yağız Efe Öz "Remrandt Otoportre Yorumu", Detay

Görsel 27: Yağız Efe Öz, "Frans Hals Gülen Çocuk Yorumu", Kağıt Üzerine Kömür, 20x25cm, 2020

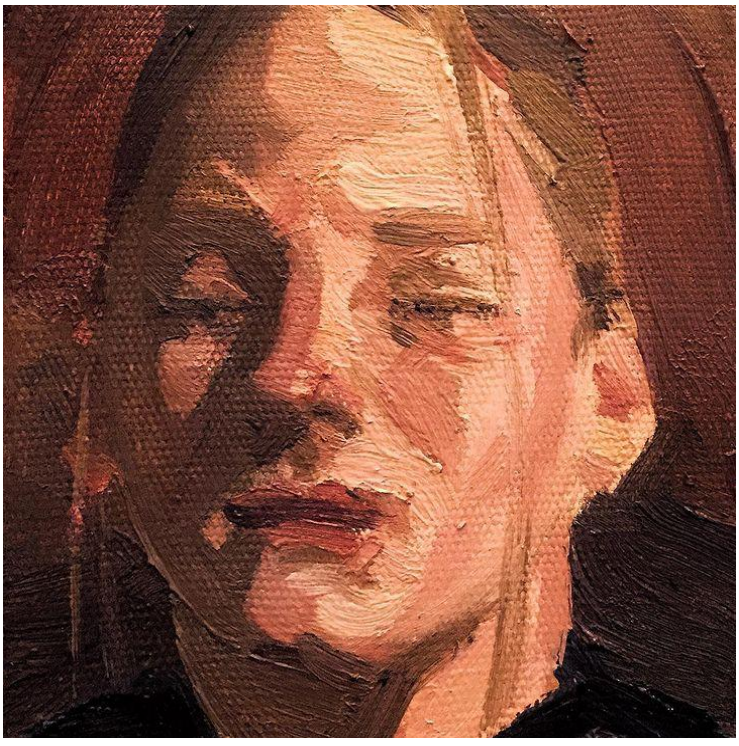
Görsel 28: Yağız Efe Öz, "Frans Hals Gülen Çocuk Yorumu",Detay

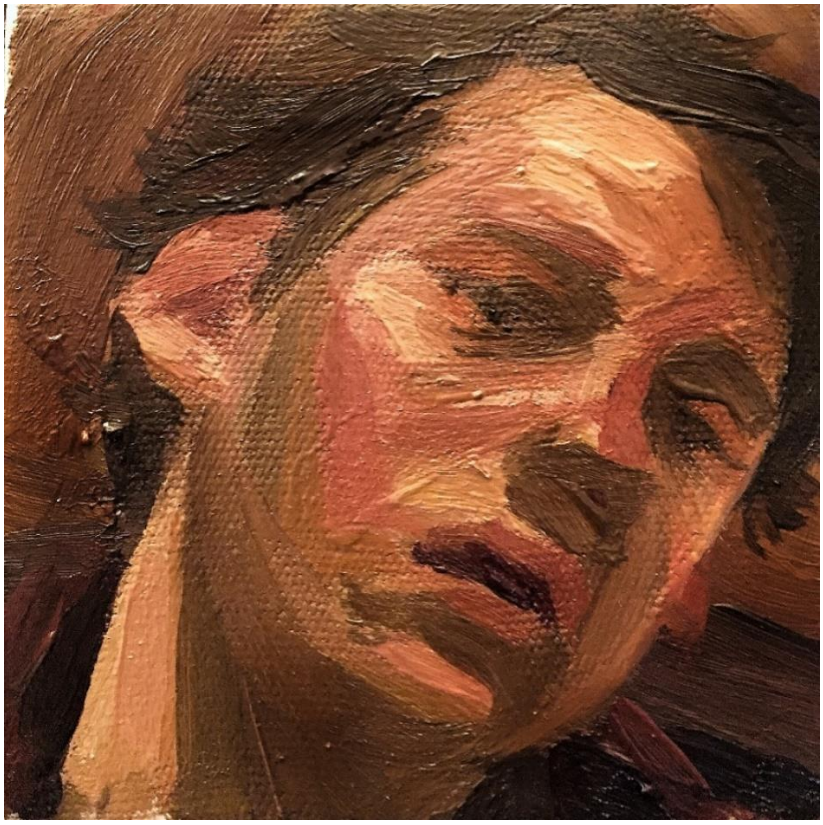
Görsel 29: Yağız Efe Öz, "İçselleştirilmiş Otoportre", K.Ü.Y.B, 20x25cm 2021

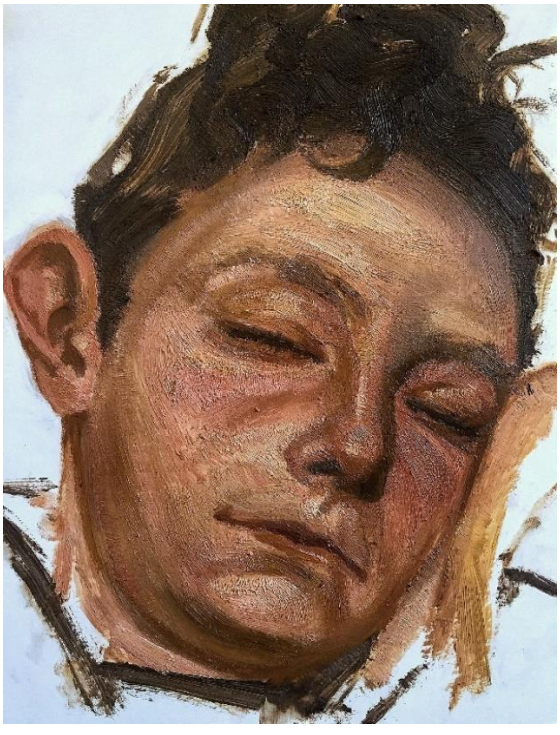
Görsel 30: Yağız Efe Öz, "Sarı Saçlı Çıplak", T.Ü.Y.B, 40x80cm, 2021

Görsel 31: Yağız Efe Öz, "Genç Kız", T.Ü.Y.B, 10x10cm, 2021

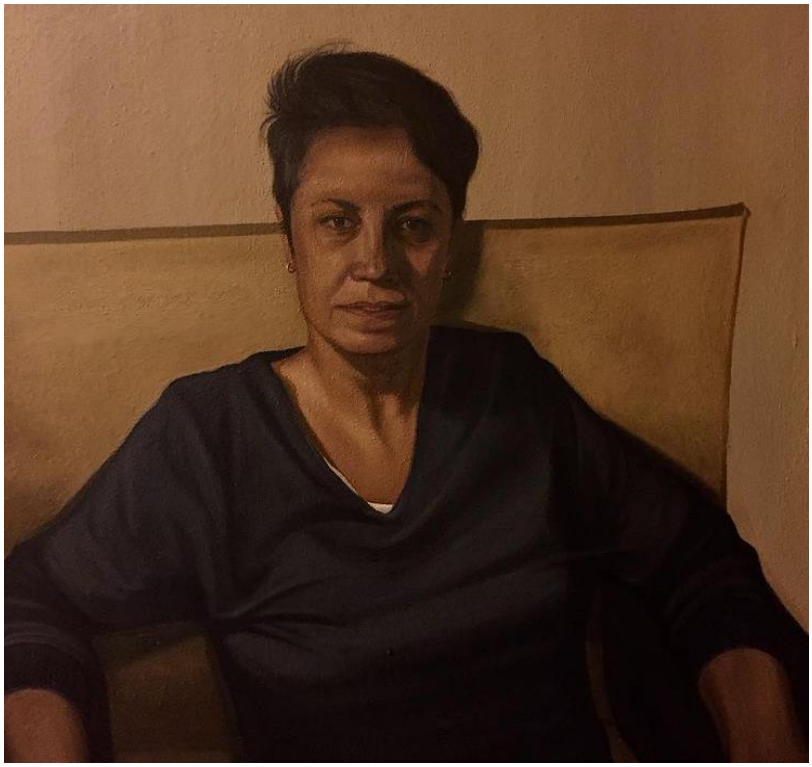
Görsel 32: Yağız Efe Öz, "Kibirli Adam", T.Ü.Y.B, 10x10cm, 2021

Görsel 33: Yağız Efe Öz, "Yiğit Asil", K.Ü.Y.B, 20x25cm, 2020

Görsel 34: Yağız Efe Öz, "Gizli Portre", T.Ü.Y.B, 21x29cm, 2019

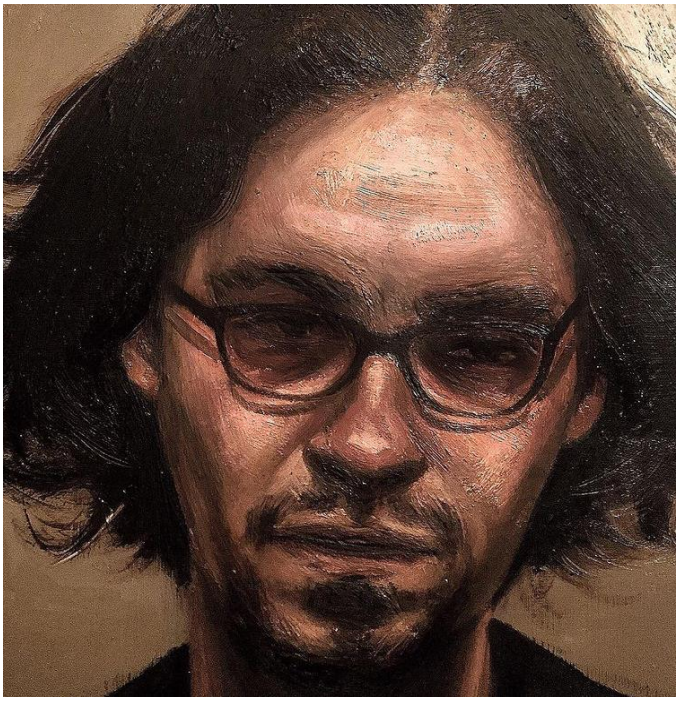
Görsel 35: Yağız Efe Öz, "Aynadan Yansıyan", T.Ü.Y.B, 100x100cm, 2019

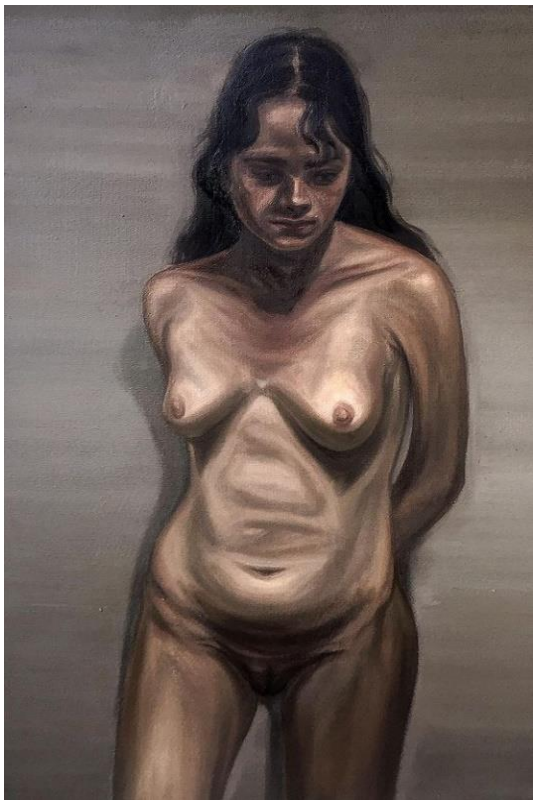
Görsel 36: Yağız Efe Öz, "Alex", T.Ü.Y.B, 65x75cm, 2020

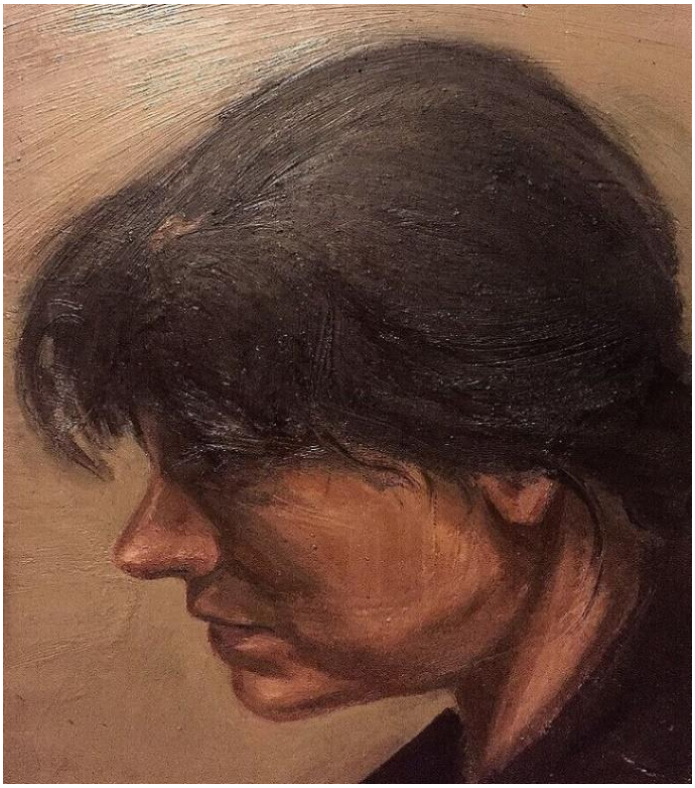
Görsel 37: Yağız Efe Öz, "Uyku", T.Ü.Y.B, 21x29cm, 2020

Görsel 38: Yağız Efe Öz, "Uzun Saçlı Gözlüklü Model", K.Ü.Y.B, 25x33cm, 2020

Görsel 39: Yağız Efe Öz, "Çıplak", T.Ü.Y.B, 80x120cm, 2020

Görsel 40: Yağız Efe Öz, "Profilden Model", T.Ü.Y.B, 21x29cm, 2020

5.2 Barok Döneminden Örnekler

Görsel 41: Rembrandt, "63 Yaşında Otoportre", T.Ü.Y.B, 70,5x86cm, 1669

Görsel 42: Rembrandt, "Derede Yıkanan Kadın", T.Ü.Y.B, 47x62cm, 1654

Görsel 43: Peter Paul Rubens, "Medusa'nın Başı", T.Ü.Y.B, 69x118cm, 1617

Görsel 44: Peter Paul Rubens, "Otoportre", T.Ü.Y.B, 70x94cm, 1623

Görsel 45: Frans Hals, "Gülen Şovalye", T.Ü.Y.B, 67x83cm, 1624

Görsel 46: Frans Hals, "Gülen Çocuk", T.Ü.Y.B, 30,4cm, 1625

Görsel 47: Vermeer, "İnci Küpeli Kız", T.Ü.Y.B, 39x44,5cm, 1665

Görsel 48: Verneer, "Kırmızı Şapkalı Kız", T.Ü.Y.B, 18x23cm, 1665-1667

Görsel 49: Velazquez, "Otoportre", T.Ü.Y.B, Detay, 1640

Görsel 50: Velazquez, "Juan de Pareja", T.Ü.Y.B, 70x81cm, 1650

5.3 Çağdaş Sanatçılardan Örnekler

Görsel 51: Odd Nerdrum, "Genç Kız Portresi", T.Ü.Y.B, 27,9x38,1cm, 1992-1993

Görsel 52: Odd Nerdrum, "Önden Otoportre", Detay, T.Ü.Y.B, 29x23İnç, 1994

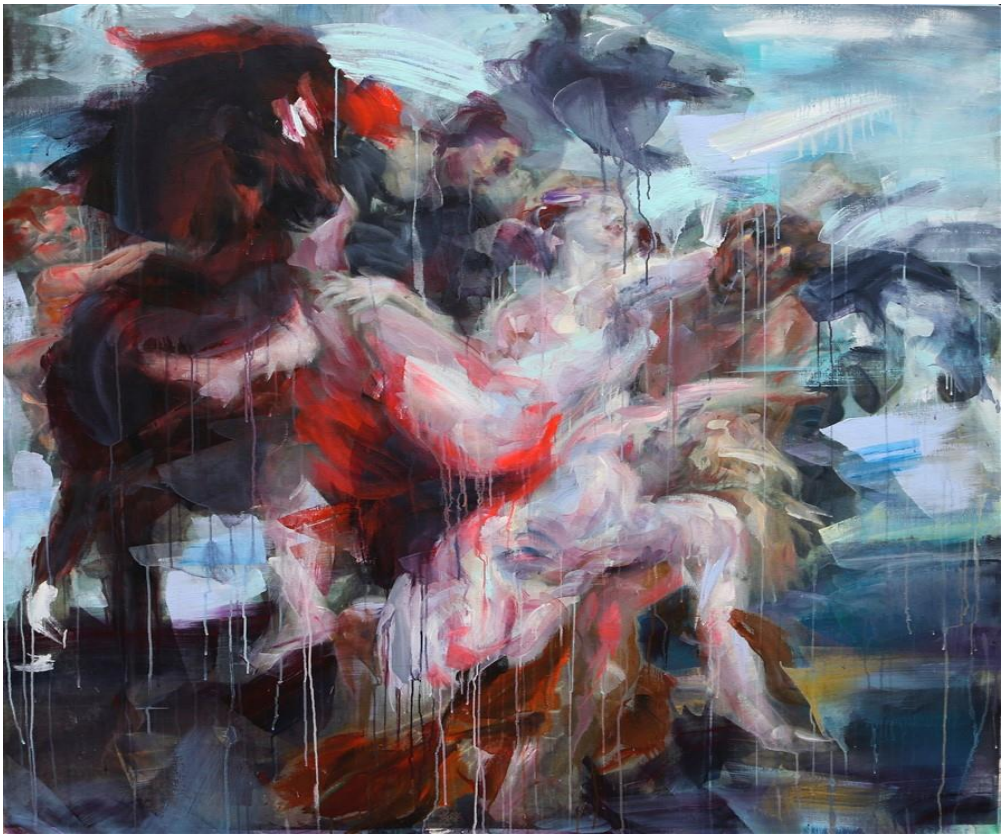
Görsel 53: Vincent Desiderio, "Uyuyan Aile", T.Ü.Y.B, 163,8x213,4cm, 1990

Görsel 54: Vincent Desiderio, "Çift", T.Ü.Y.B, 14x11 inç, 2009

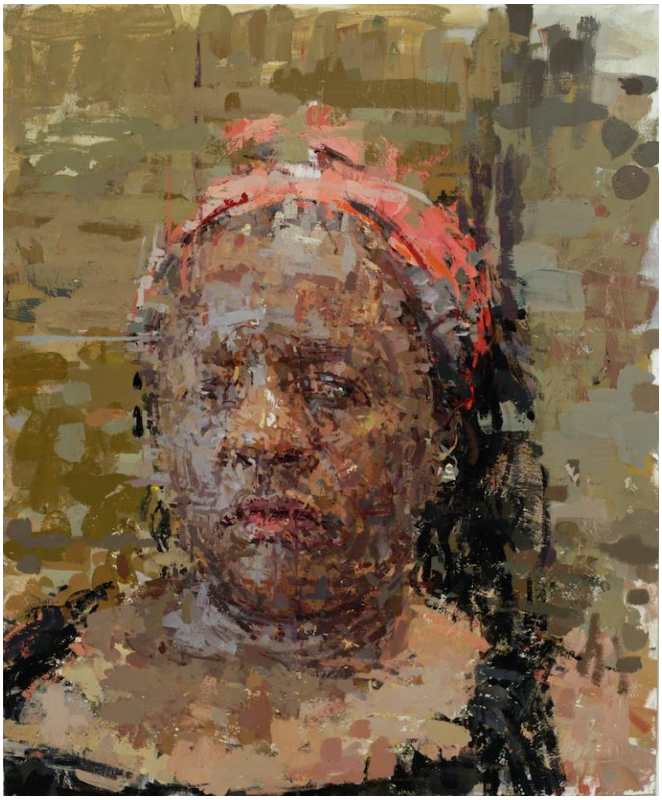
Görsel 55: Bahri Genç, "Rembrandt'a Saygı", T.Ü.A.B, 80x100cm, 2018

Görsel 56: Bahri Genç, "Rubens'e Saygı", T.Ü.A.B, 170x183cm, 2019

Görsel 57: Ann Gale, "Bereli Portre", Ketenle Sarılmış Masonite Üzerine Yağlıboya, 14x11inç, 2014

Görsel 58: Ann Gale, "Mavi Yansımalı Gloria", Mosonit Üzerine Yağlıboya, 16x12inç,2020

SONUÇ

Sanat tarihi birbirini takip eden süreçleri ve yeni sanat anlayışlarını ortaya çıkarmasıyla kronolojik bir düzlemde izlerini yansıtmaktadır. Tarihte fikirlerin ve yeni disiplinlerin birbirini etkilemesi bunun sonucunda yeni sanat anlayışlarının oluşması her dönemde olduğu gibi günümüze kadar ulaşmıştır. Çağdaş sanat içinde var olan sanat hareketlerinin geçmiş düşüncelerin üzerine yeniyi koymasıyla kendisini göstermektedir. Tez çalışmamızın başlığı altında Barok döneminin portre anlayışlarının çağdaş sanatçıları nasıl etkilediği ve çağdaşlaşma süreçlerinin nasıl geliştiği araştırılmaktadır.

Portre resminin Barok Sanatı içinde geçmiş dönemlere karşın oluşturduğu yenilikler sanatçıların 17.ve 18. yüzyıllar arasında insana dair olan tutumun sosyolojik alanda geliştiği gözlemlenmiştir. Günümüz sanatında karşımıza çıkan figüratif sanatçıların eserlerinde de bu izlerin sanatçının benliği ile harmanlanarak vurgu yapıldığı analiz edilmiştir. Barok Sanatın çağdaş sanatçılar içerisindeki değerlendirmesinin eserlerde olan renk, içerik ve üslup olarak bazı unsurların benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Sanat eserlerinin çözümlenmesinde bazı çağdaş sanatçıların Barok Sanatından usta kimliklerin eserlerini yorumlaması bizlere direkt olarak etkilenmeleri vermese de özgün yapıtlarının plastik süreçlerinde Barok döneme ait bilgilerin günümüz ışığında devam ettiğini nitelemektedir. Barok Sanatının başta gelen Rembrandt, Frans Hals, Velazquez ve Vermeer gibi sanatçıları kendi dönemleri içerisinde portre resmine getirdikleri çağdaş ve modern tutumları kendisinden sonra gelen çağdaş sanatçıları etkileyerek günümüze kadar gelmiştir. Günümüz sanatında bu usta sanatçıların eserleri didaktik vurgularla oluşturdukları başyapıtları çağdaş sanatçılar için öğreti unsurları barındırmaktadır. Bu öğretilerin çağdaş sanat açısından önemini yitirmemesi ve Avrupa'daki birçok sanat akademilerin ders konusu olarak analiz edilmesiyle açıklanabilmektedir.

Çağdaş sanatın devamlı değişen ve birçok sanat hareketini bir arada barındıran süreci portre gibi birçok alanda sanatçıların özgün fikirler üretmesinde bazı sanatçıların Barok Sanatını sembolleştirdiği sanatsal anlayışları ile günümüzde varlığını koruyan betimlemeler olarak karşımıza çıkarmaktadır. Gün ışığına çıkarılmak istenen çağdaş sanatçıların portrelerindeki Barok etkisinin bağlantılarını

eserleri aracılığı ile sanatçıların kendi süzgecinden geçirdikleri öne çıkmaktadır. Sanatçıyı kendi benliği ile anlatan üslubun eskiyi yorumlamak ve günümüz modernitesine ayak uydurmak olarak yinelenmiştir. Sanatçıların ilk dönem ve son dönem yapıtları olarak ikiye ayrılması sanatçıların günümüz dahilinde de öğreti sunan işlerinin daha sonra karakteristik biçimlere dönüşmesiyle açıklanabilir. Söz konusu araştırma konusunun Barok Sanatı çerçevesinden çağdaş sanata olan katkıları çağdaş sanatçıların plastik süreçlerine son dönem yapıtları dahilinde farklı tekniklerle ve farklı modern betimlemelerle karşımıza çıkmaktadır. Sanatçıların Barok geleneğini ve aynı zamanda çağdaş sanatın modern bakış açıları ile harmanlanan imgelerin figüratif sanatta bizlere başka bir bakış açıları da kazandırdığı görülmektedir. Modern sanattın başlangıcından ve çağdaş sanata kadar olan plastik değerlerin ifadecilik olarak adlandırdığımız sanatçının dışavurum etkilerinin Barok Sanatı geleneğinden etkilenen sanatçıların eserlerinde gerçeğin yanında soyutlanan abstrack yorumlamalarda yer almaktadır.

Günümüz sanatının Barok ile olan bağlantısının çağdaş sanatçıların özellikle biçimsel anlayışlarından etkilenildiği analiz edilmiştir. Bu biçimsel anlayışların çağdaş sanatçılar tarafından Barok dönemin resimsel süreci ile benzerlikler taşıdığı görülmek ile beraber desen altyapılı tuval resimlerindeki biçimsel dinamik sanat anlayışının anı aktarma odaklı olup desen işleyişin pentürde kendisini gösterdiği anlaşılmıştır. Barok ustalarının biçimlendirme süreçlerindeki farklı tutumları bazı sanatçılar tarafından disiplinli olurken başka sanatçılar tarafından lirik işleyişle ele alınması çağdaş sanatçılar için önemli referanslar oluşturmaktadır. Barok resim tekniğinin çağdaş sanatçılar tarafından günümüzde tekrar yenilenmesi o dönemden kalan sanat anlayışıyla bir yüzleşme olarak anlatılabilir. Çağdaş sanat içinde sorgulanan “yeni” kavramının teknik, içerik ve sanatsal bir anlayış olarak arayış içinde olma durumunun analizler sonucunda eskinin yorumlanmasıyla ortaya sanatçının kendi benliğini yeni bir düşünceyi oluşturmaktadır. Böylece eskiyi yorumlayan çağdaş sanatçıların özgünlüğe ulaşma serüvenin eski geleneklerde yatıyor olması ve Barok sanatçılarının günümüzde sanatın her alanında kaynak olarak gösterilmesi o dönemi günümüzde çağdaş kılmaktadır. Borok dönemi sanatçılarının öne çıkan portre ve figüratif eserleri kendisinden sonraki dönemlerde etkisini gösteren tutumu ile günümüze kadar

gelmiştir. Çağdaş sanat içerisinde portre ve figür resminin Barok Sanatı ile ilişkilendirilmesi günümüz sanatına zengin anlayışlar katmıştır.

KAYNAKÇA

Arte,Umberto, *Umberto Arte ile Sanat Sanatçılar Resim İncelemeleri Mitoloji,* Destek Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, 2020

Aslanapa, Oktay, *Türk Sanatı*, Remzi Kitapevi, On İkinci Basım, İstanbul, Nisan 2014

Aslıer, Mustafa, *Var Olmayana Biçim Vermek*, İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Yayınları, 4. Baskı, 1980

Berger,John, *Görme Biçimleri,* (Çev. Yardanur Salman), Metis Yayıncılık, Yirmi Altıncı Baskı, Türkiye , Nisan 2019

Berger,John, *Portreler,* (Çev.Beril Eyüboğlu) Metis yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, 2018

Da Vinci, Leonardo, *Leonardo'nun Defterleri,* Arkadaş Yayıncılık, Birinci Baskı,2010

Eroğlu, Özkan, *Resim Sanatı Sözlüğü*, Nelli Sanat Evi Yayınları, Birinci Baskı, Ekim 2003

Foucault, Michel, *Bu Bir Pipo Değildir*, (Çev. Selahatin Hilav), Yapı Kredi Yayınları, Yirminci Baskı, İstanbul, 2021

Freud, Sigmund, *Uygarlığın Huzursuzluğu*, Metis Yayınları, Dördüncü Baskı, İstanbul, Ağustos 2013

Freud,Sigmund, *Sanat ve Sanatçılar Üzerine,* (Çev. Kamuran Şipal), Yapı Kredi Yayınları, Yedinci baskı, İstanbul, 2016

Giorgi ,Rosa, *Art Book Caravaggio*, Dost Kitapevi,İstanbul,2002

Gombrich, E.H, *Sanatın Öyküsü*, Remzi Kitabevi, Hong Kong, İkinci Basım, İstanbul, 1999

Harris, Jonathan, *Yeni Sanat Tarihi Eleştirel Bir Giriş*, Sel Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, Şubat 2013

Haşlakoğlu, Oğuz, *Kemal İskender Barbarlar ve Diğer İroni*, İş Bankası Kültür Yayınları, Özel dizi, İstanbul, 2011

Hockney-Gayfort, *Resmin Tarihi*, (Çev. Mine Haydaroğlu), Yapı Kredi Yayınları, Birinci baskı, İstanbul, Kasım 2017

Hodge, Susie, *Sanatın Kısa Öyküsü,* (Çev. Deniz Öztok), Hep Kitap Yayıncılık, Birinici Baskı, İstanbul, 2018

Hodge, Susie, *Cezanne 500 görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014

Hodge, Susie, *Monet 500 görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015

Hodge, Susie, *Raffaello 500 görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2020

Hodge, Susie*, Ronoir 500 görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2020

Hodge, Susie, *Rubens His Life And Works In 500 İmages*, Lorenz Books, Birinci baskı, Eylül 2017

Hodge, Susie, *Velazquez 500 görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2017

Hodge,Susie, *Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Sanat Fikri*, (Çev. Emre Gözgü), Domingo Yayınevi, İstanbul, 2016

Klee, Paul, *Modern Sanat Üzerine*, Altıkırkbeş Basın Yayın, İkinci Baskı, 2011

Kolektif, *Art Book Leonardo Da Vinci*, Dost Kitapevi, İstanbul, 2005

Kolektif, *Art Book Rembrandt,* Dost Kitapevi, İstanbul, 2004

Michelangelo, (Çev. Burcu Kovulmaz), Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, Nisan 2010

Minor, Hyde, Vernon, *Sanat Tarihinin Tarihi*, Koç Üniversitesi, (Çev. Cem Soydemir), Yayınları, Üçüncü Baskı, Türkiye, Ağustos 2017

Murray, Chris, *Yirminci Yüzyılda Sanatı Okuyanlar*, Sel Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, Eylül 2012

Oktay-Ayan, *Bilim Sanat Galerisi Yayınları*, Birinci Baskı, İstanbul, 1997

Ormiston, Rosalind, *Rembrandt,* (Çev. Mehmet Barış Albayrak), İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014

Raffaello, Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, Nisan 2010

Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı, (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010

Sönmezay, Ayşegül, *Güldüğüme Bakma,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul, Nisan 2015

Spence David, *Büyük Ressamlar Monet*, (Çev. İlker Sevinç) Koleksiyon Yayıncılık, Üçüncü Baskı, İstanbul, Kasım 2012

Spence David, *Büyük Ressamlar Picasso*, (Çev. İlker Sevinç) Koleksiyon Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul, Kasım 2012

Spence David, *Büyük Ressamlar Cezanne*, (Çev.İlker Sevinç) KoleksiyonYayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, Nisan 2011

Spence David, *Büyük Ressamlar Van Gogh*, (Çev.İlker Sevinç) Koleksiyon Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul,2011

Spence,David, *Büyük Ressamlar Degas,* (Çev. İlker Sevinç) Koleksiyon Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, Nisan 2011

Spence,David, *Büyük Ressamlar Renoir*, (Çev. İlker Sevinç) Koleksiyon Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, 2011

Spence,David, *Büyük Ressamlar Rembrandt*, (Çev.İlker Sevinç) Koleksiyon Yayıncılık, Birinci Baskı,İstanbul, 2011

Spence,David, *Büyük Ressamlar Manet*, (Çev. İlker Sevinç), Koleksiyon Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, 2011

Şenyapılı, Önder, *Modern Öncesi*, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2008

Şenyapılı, Önder, *Romantizm*, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2008

Şenyapılı, Önder, *Rönesans*, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2008

Şenyapılı, Önder, *Yirminci Yüzyı*l, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2008

Timuçin, Avşar, *Estetik,* Bulut Yayınları, Dokuzuncu Baskı, İstanbul, Haziran 2013

Tzara, Tristan, *Dada Manifestoları ve Diğer Metinler,* (Çev. Elif Gökteke*),* Sel Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, 2018

Üner, Özlem, *Resmin Temelleri,* Say Yayınları, İstanbul, 2010

Vasari, Georgio, *Sanatçıların Hayat Hikayeleri,* Sel Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, Eylül 2013

Ziss , Avner, *Gerçekliğin Sanatsal Özümsemenin Bilimi Estetik*, (Çev. Yakup Şahan), Hayal Perest Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul, Mayıs 2011

WEB KAYNAKLAR

"A museum in art deco snlendour" https://www.museumfreemasonry.org.uk (Mayıs 2021)

"Bahri Genç" https://theartcapsule.com/ (Mayıs 2021)

"Baroque art architecture" https://www.britannica.com/ (Ocak 2021)

"Barroco caracteristicas,representantes y obras cultura"(Mart 2021) Genialhttps://www.culturagenial.com/

"Barok" https://tr.wikipedia.org/ (Şubat 2021)

"BP Portrait Award 2020" https://www.npg.org.uk/ (Nisan 2019)

"Interview with Vincent Desiderio" https://paintingperceptions.com/ (Mart 2021)

"Lucian Freud as a Child" Freud Museum in London https://freud.org.uk (Mayıs 2021)

"Odd Nerdrum" https://nerdrum.com/ (Mart 2021)

"The baroque period-Girona Art Museum" (Mart 2021)

"Vincent Desiderio" http://www.vincent-desiderio.com/ (Nisan 2021)

https://artsandculture.google.com/
https://www.history.com/ (Mart 2021)

"Barok" https://tr.wikipedia.org/ (Şubat 2021)

GÖRÜŞMELER

"Aydın Ayan", *Savaş ve Barış Teması Üzerine* (Haziran 2018)

"Bahri Genç", *Barok Sanatı ve Kendi Eserleri Üzerine* (Kasım 2019)

"Bahri Genç", *Sanat tarihi ve Genç Sanatçılar Üzerine* (Aralık 2014)

"Kemal İskender", *Sanat Tarihi ve Eski Ustalar Üzerine* (Eylül 2013)

"Mehmet Güleryüz", *Akademi ve Eğitim Üzerine* (Ekim 2014

"Mehmet Güleryüz", *Desen Defteri Projesi Üzerine* (Mayıs 2012)

DERS KAYNAKLAR

Abdullah Sinan Güler, *Genel Sanat Tarihi*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2015

Ali Timuçin, Estetik II, *Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi*, Resim Bölümü, 2017

Can Aytekin, *Gravür Uygulama Atölyesi II*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2017

Ceyda Güler, *Renk Teorileri*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2017

Erdal Kara, *Resim Sanatında Yapıt Çözümlemesi*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2017

Kemal İskender, Atölye II, *Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi*, Resim Bölümü, 2014

Murat Mete Ağyar, *Seçmeli Atölye,* Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2015

Osman Erden, *Çağdaş Sanat Tarihi*, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, 2015